

Norges miljø- og
biovitenskapelige
universitet

Masteroppgave 2020 30 stp

Utført ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Fakultet for landskap og samfunn
Institutt for folkehelsevitenskap

Prioritering og planlegging for nærtur i norske kommuner – betydningen av egenskaper ved kommunene

Priorities and planning for neighborhood walking in
Norwegian municipalities – the significance of the
municipalities' characteristics

Inga Sakshaug Brenne

Master i folkehelsevitenskap

Forord

Denne masteroppgaven markerer slutten på to lærerike år som student ved institutt for folkehelsevitenskap på NMBU. Gjennom masteroppgaven har jeg fått anledning til å fordype meg i kommunenes arbeid med planlegging som fremmer innbyggernes muligheter til å gå tur i nærmiljøet. Dette har vist seg å være et spennende tema. Jeg er derfor takknemlig for muligheten jeg har fått til å bidra i dette prosjektet, og tilliten jeg ble vist da jeg fikk tilgang til innsamlet data fra spørreskjemaundersøkelsen av Thorén et al. (2018).

Samtidig har denne perioden vært en prøvelse. For meg, for Norge, for verden. Hverdagen har blitt snudd på hodet, alt har vært utenom det vanlige. Tiltakene, de mest inngripende i fredstid, har satt dype spor. Det samme kan sies om arbeidshverdagen i en helsetjeneste i beredskap. Men vi har stått sammen på avstand og tviholdt på budskapet «alt blir bra». En masteroppgave blir liten og ubetydelig når verden er i krise. Samtidig har det aldri vært mer fokus på nærtur enn nå. Mens det meste av tilbud er stengt er naturen i Norge åpen døgnet rundt, og myndighetene oppfordrer alle til å gå tur – i nærmiljøet. Det føles derfor riktig og betydningsfullt å gjennomføre denne studien. Arbeidet har vært krevende, men har gitt meg erfaring og lærdom jeg ikke ville vært foruten.

En stor takk rettes til veilederne mine, Ruth Kjærsti Raanaas og Kine Halvorsen Thorén, som med oppmuntrende ord, god faglig veiledning og konstruktive tilbakemeldinger har hjulpet meg gjennom hele denne prosessen. Jeg vil også rette en takk til Ingeborg Pedersen som tok seg tid til å hjelpe meg i den innledende fasen av arbeidet med statistiske analyser.

Takk også til alle som har heiet på meg i denne perioden – endelig er jeg i mål!

Oslo, 1. juni 2020

Inga Sakshaug Brenne

Sammendrag

Bakgrunn: Tilrettelegging for turgåing i nærmiljøet (*nærtur*) stimulerer til fysisk aktivitet på tvers av sosiale klasser og er et viktig innsatsområde i folkehelsearbeidet. Kommunene har den viktigste rollen i å sikre befolkningen tilgang til attraktive nærturområder, men flere kommuner har mangelfull planleggings- og gjennomføringskompetanse på dette området. Det er store demografiske og økonomiske variasjoner mellom landets kommuner, og vi vet at dette kan påvirke ivaretagelsen av ansvar og oppgaver lagt til kommunesektoren. Vi vet derimot lite om dette påvirker kommunenes arbeid med tilrettelegging for nærtur.

Formål: Formålet med studien er å undersøke om forskjellene mellom hvordan norske kommuner prioriterer og planlegger for tiltak som fremmer befolkningens mulighet for nærtur kan ha sammenheng med strukturelle forskjeller mellom kommunene. Herunder kommunenes størrelse, befolkning, økonomi og tilgang til naturområder.

Metode: Det empiriske grunnlaget tar utgangspunkt i data om kommunenes størrelse, befolkning, økonomi og nærturterreng hentet fra SSB samt data om kommunenes arbeid med nærtur innsamlet av Thorén et al. (2018). Sammenhenger mellom kommunedataene og dataene fra undersøkelsen av Thorén et al. (2018) undersøkes ved statistiske analyser.

Hovedfunn: Det er diskrepans mellom hvordan aktører på politisk og administrativt nivå i kommunene uttaler at nærtur prioriteres og om nærtur faktisk integreres i planarbeidet. Det er hovedsakelig *de store kommunene* som utpeker seg i nærturarbeidet: størst omfang av kommunene som er mest folkerike, tettest befolket og har størst økonomisk handlingsrom integrerer nærturtiltak i kommuneplanleggingen. Studien synliggjør behov for å styrke plankompetansen i alle landets kommuner, men særlig i de mindre folkerike kommunene. Det er også behov for å formidle betydningen av at kommuner som i dag har tilstrekkelig tilgang til naturområder integrerer nærturtiltak i planarbeidet. Dette for å verne områdene mot fremtidig utbygging, samt tilrettelegge områdene så de inviterer til turgåing. Funnene taler for at de mindre kommunene har mye å lære av de større kommunene når det gjelder prioritering og planlegging for nærtur.

Abstract

Background: Facilitating walking in the local environment (*neighborhood walking*) promotes physical activity across social classes and is an important area of focus in public health work. The municipalities possess the important role of ensuring the population access to attractive areas for neighborhood walking. However, several municipalities have inadequate planning and implementation expertise in this area. There are great demographic and economic variations between the country's municipalities, which can affect the fulfillment of responsibilities and tasks within the municipal sector. However, how this relates to the municipalities' facilitation for neighborhood walking is not known.

Purpose: The purpose of this study is to investigate whether the difference between how Norwegian municipalities prioritize and plans for measures that promote the population's opportunity to walking in their neighborhood may be related to structural differences between the municipalities. These differences include size, population, economy and access to nature areas.

Method: The empirical basis consists of data on the municipalities' size, population, economy and access to nature areas obtained from Statistics Norway, and data on the municipalities' facilitating for neighborhood walking collected by Thorén et al. (2018). Statistical analyzes is conducted to examine relationships between these datasets.

Main findings: There is a disparity between how actors at the political and administrative level in the municipalities states that neighborhood walking is prioritized, and whether neighborhood walking is actually integrated in the municipal planning. Mainly, the largest municipalities stand out: The municipalities with the highest population, highest population density and the largest economy integrates neighborhood walking into their planning, to the greatest extent. The study highlights the need to strengthen planning skills in all municipalities, but especially in those who are less populous. Also, it's necessary to convey the importance of integrating neighborhood walking into the municipal planning in the municipalities that already have sufficient access to nature areas. This is to protect and preserve these nature areas, as well as to facilitate that they appear attractive for walking.

The findings indicate that the smaller municipalities should learn from the largest municipalities when it comes to prioritizing and planning for neighborhood walking.

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Sammendrag	2
Abstract	3
Figuroversikt	6
Tabelloversikt	7
1.0 Innledning	8
1.1 Kunnskapsoppsummering og kontekst for studien.....	9
1.2 Disposisjon.....	13
2.0 Bakgrunn	14
2.1 Betydning av turgåing for folkehelsen.....	14
2.2 Faktorer og tiltak som kan fremme turgåing.....	16
2.3 Kommunens ansvar og virkemidler for nærturtilrettelegging.....	19
2.3.1 Tilrettelegging for nærtur i det kommunale planarbeidet.....	21
2.4 Kommunenes demografiske og økonomiske egenskaper.....	25
3.0 Målsetting og problemstilling	28
3.1 Avgrensning og sentrale begreper.....	28
4.0 Metode	30
4.1 Design.....	30
4.2 Overordnet utvalg (fra Thorén et al. (2018)).....	30
4.3 Datainnsamling.....	31
4.4 Avgrenset utvalg denne studien er basert på.....	31
4.5 Operasjonalisering av kommuneegenskaper.....	33
4.6 Dataanalyser.....	35
4.7 Etske hensyn.....	37
5.0 Resultater	39
5.1 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og uttalt «opptatthet» av tilrettelegging for nærtur.....	39
5.1.1 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og uttalt prioritering av nærturtiltak.....	39
5.1.2 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og om kommunene mener de har tilstrekkelig med turveier og turstier der folk bor.....	40
5.1.3 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og uttalte prioriteringer av nærturtiltak i kommuneplanen.....	41
5.1.4 Sammenheng mellom uttalt prioritering og om kommunene faktisk integrerer nærtur i kommuneplanleggingen.....	43

<i>5.2 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og hvordan tilrettelegging for nærtur integreres i planleggingen</i>	44
5.2.1 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og hvem som involveres i nærturplanleggingen	44
5.2.2 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og kunnskapsgrunnlaget kommunene baserer nærturplanlegging på	50
5.2.3 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og hvilke planleggingsvirkemidler som brukes for å fremme nærturtiltak	55
5.2.4 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og om kommunen har tallfestede mål for maksavstand til nærmeste tursti	61
5.2.5 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og uttalt opplevelse av hindring for å få til nærturtiltak	63
6.0 Diskusjon	64
<i>6.1 Hvilke sammenhenger er det mellom egenskaper ved kommuner og hvordan de prioriterer nærturtiltak?</i>	64
<i>6.2 Hvilke sammenhenger er det mellom egenskaper ved kommuner og integrering av nærturtiltak i kommunenes planarbeid?</i>	67
6.2.1 Kunnskapsgrunnlag, medvirkning og tverrsektorielt samarbeid	67
6.2.2 Planleggingsvirkemidler for å fremme nærtur	70
<i>6.3 Hovedfunn og oppsummerende tolkninger</i>	78
7.0 Metodediskusjon	81
8.0 Konklusjon og implikasjoner for videre forskning og praksis	87
Referanseliste	89
Vedlegg	95
<i>Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD</i>	95

Figuroversikt

Figur 1. Ut å gå? Modell for analyse av hinder/stimuli for det å gå i nærmiljøet. Hentet fra Vistad et al. (2014, s. 9) .....

Figur 2. De formelle mulighetene lovverket gir for å gå fra planlegging til gjennomføring av tiltak. Hentet fra Miljøverndepartementet (2012, s.11). .....

Tabelloversikt

Tabell 1. Utvalgte tema til denne studien fra spørreskjemaene de ulike aktørene har besvart.	32
Tabell 2. Gruppeinndeling av kommuneegenskapene innbyggertall, landareal, befolkningstetthet, frie inntekter totalt, frie inntekter per innbygger og andel bosatte med tilgang til nærturterreng til bruk i videre analyser.....	34
Tabell 3. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel folkehelseansvarlige (%) som oppgir at de synes nærturtiltak prioriteres i deres kommune.	40
Tabell 4. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel ordførere (%) som oppgir at de er enige i påstanden om at politikerne i deres kommune etterspør temaplaner der nærtur inngår som en del av den kommunale planstrategien.	41
Tabell 5. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel ordførere (%) som oppgir at de er enige i påstanden om at politikerne vektlegger nærturtiltak i kommuneplanens samfunnsdel.	42
Tabell 6. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige som oppgir at planetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen i deres kommune.....	45
Tabell 7. Oversikt over sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel plansjefer (%) som oppgir at kulturetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen i deres kommune.	46
Tabell 8. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige (%) som oppgir at teknisk etat er involvert i arbeidet med KIF-planen i deres kommune.	47
Tabell 9. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige (%) som oppgir at park/grøntmiljøetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen i deres kommune.	49
Tabell 10. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige (%) som oppgir at kommunen de jobber i benytter analyser av hvor i kommunen det mangler nærturtiltak som kunnskapsgrunnlag ved behovsvurderingen for nærturplanlegging.	51
Tabell 11. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel plansjefer (%) som oppgir at kommunen de jobber i har grønnstrukturplaner/analyser.	53
Tabell 12. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel plansjefer (%) som oppgir at nærturtiltak omhandles i kommunens grønnstrukturplan.....	54
Tabell 13. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel plansjefer (%) som oppgir at nærturtiltak omhandles i kommunens KIF-plan.	55
Tabell 14. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige (%) som oppgir at temaet grønnstruktur inngår i kommunens KIF-plan.	57
Tabell 15. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel plansjefer (%) som oppgir at kommuneplanens samfunnsdel inneholder føringer for nærtur.	58
Tabell 16. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige (%) som oppgir at KIF-planen gir konkrete føringer for hvordan nærtur skal ivaretas i kommuneplanens arealdel i forbindelse med arealbruksformål grønnstruktur.....	59
Tabell 17. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige (%) som oppgir at det er satt av midler til nærturtiltak i kommunens handlingsplan.....	60
Tabell 18. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige (%) som oppgir at kommunen har tallfestede mål for maksavstand til nærmeste tursti.....	62

1.0 Innledning

Aktivitetsvennlige nærmiljø, med nærhet til attraktive grøntområder, stimulerer til økt fysisk aktivitet i både hverdag og fritid (Meld. St. 19 (2018–2019)). Blant nordmenn er *turgåing* den fysiske aktiviteten som gjennomføres i størst omfang, i alle aldersgrupper, uavhengig av kjønn og sosioøkonomisk status (Breivik & Rafoss, 2017; Meld. St. 19 (2014–2015)).

Tilrettelegging for gåing som rekreasjon eller aktiv transport i nærmiljøet, såkalte *nærturer*, fremheves derfor som et viktig innsatsområde i folkehelsepolitikken så vel som i transportpolitikken (Meld. St. 19 (2018–2019); St.meld. nr.16 (2008–2009)). Gjennom kommuneplanleggingen har kommunene den viktigste rollen i å sikre befolkningen tilgang til attraktive områder for nærturer. Kommunene har blant annet ansvar for å verne om og videreutvikle grønnstrukturen i byer og tettsteder, samt tilrettelegge for turløyper og turstier med boligen som utgangspunkt (Meld. St. 18 (2015–2016); Miljødirektoratet, 2014).

Det kan imidlertid tenkes at tilrettelegging for nærtur prioriteres ulikt i kommunene. Dette fordi norske kommuner er svært ulike; de varierer med hensyn til størrelse, sentralitet, befolkning, bosettingsmønster og økonomi (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2018). Noen kommuner er urbane, folkerike og tettbebygde, andre kommuner er rurale, spredtbygde, med stor andel fjell, vidder og skogsområder. Forskning viser at kommunenes sentralitet, størrelse, befolkning og økonomi kan påvirke ivaretagelsen av ansvar og oppgaver lagt til kommunesektoren (Brandtzæg et al., 2019; Hovik & Myrvold, 2001). Større kommuner har ofte større kapasitet, bredere fagkompetanse og bedre økonomi (Prop. 95 S (2013–2014)). Dette kan gi bedre forutsetninger for oppgaveløsning og planlegging. Til tross for de siste årenes kommunesammenslåinger favner landets kommuner fremdeles et vidt spekter innen demografi og økonomi (Kommunesektorens organisasjon, 2019). I arbeidet med å fremme befolkningens muligheter for å gå tur i nærmiljøet kan det derfor være viktig å belyse hvordan kommuner med ulikt utgangspunkt prioriterer og planlegger på dette området.

1.1 Kunnskapsoppsummering og kontekst for studien

Videre presenteres forskning på norske kommuners arbeid med tilrettelegging for nærtur. I perioden 2013–2018 samarbeidet Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet og Norsk institutt for naturforskning om forskningsprosjektet «NÆRTUR». Hovedspørsmålet var hvordan man skal få flere til å bli fysisk aktive ved å gå mer i eget nærmiljø. Som en del av prosjektet gjennomførte Thorén, Skjeggedal og Vistad (2016) en kvalitativ studie hvor de undersøkte hvordan fylkeskommunale og kommunale planer for idrett og fysisk aktivitet og spillemiddelordningen kan fremme befolkningens muligheter for å gå tur i nærmiljøet. Studien inkluderte femten av landets kommuner, og viste at spillemidlene er av liten betydning for kommunenes tilrettelegging for nærtur. Arealplanlegging, særlig av grønnstrukturen, er ifølge informantene et viktigere virkemiddel.

Ved gjennomgang av kommunenes planer fant Thorén et al. (2016) at nærtur i stor grad ivaretas i planens målsetninger, men at dette ikke følges opp ved prioritering av anlegg. Videre fant forskerne at kommunene i liten grad integrerer KIF-planene i de generelle kommunale planprosessene etter plan- og bygningsloven eller vurderer planens tiltak opp mot den øvrige kommunale planleggingen. Flertallet av de kommunale planene mangler konkrete føringer for hvordan tilrettelegging for nærtur skal ivaretas i arealplanleggingen. Studien viser også at kommunene tar lett på behovsvurderinger og medvirkningsprosesser ved forankring av tiltak som fremmer nærtur. Behovsvurderingene er i stor grad basert på planansvarliges egen kunnskap om anleggs- og arealsituasjon. Medvirkningsprosessene er i stor grad begrenset til lovpålagte høringer, hvor organiserte idrettsråd ofte er sterkere representert og vinner frem på bekostning av egenorganiserte tur- og friluftsinnteresser.

Imidlertid viser studien av Thorén et al. (2016) at arbeidet med nærtur i de kommunale planene for idrett og fysisk aktivitet i stor grad varierer mellom kommunene. Blant annet har tre av kommunene (Rakkestad, Bodø og Sortland) mer omfattende medvirkningsprosesser; to av kommunene (Lillehammer og Sola) kobler den kommunale planen for idrett og fysisk aktivitet opp mot øvrig kommunal planlegging; mens fire av de femten kommunene (Lillehammer, Sola, Alstahaug og Bodø) prioriterer nærtur i handlingsprogrammet ved å

satse på anlegg for nærtur. I hvilken grad planavdelingen blir involvert i arbeidet med de kommunale planene varierer også mellom kommunene. Studien avdekker at det er behov for mer plankompetanse i samtlige kommuner. Planavdelingens kapasitet formidles særlig som et problem i små kommuner med få i planavdelingen.

For å se om funnene var representative på landsbasis ble ovennevnte studie fulgt opp med en landsdekkende spørreskjemaundersøkelse av Thorén et al. (2018). Denne studien løftet i tillegg frem kommunenes øvrige arbeid med tilrettelegging for å fremme befolkningens muligheter for å gå tur i nærmiljøet. Studien viste at nærtur har stor støtte i kommunene både politisk, administrativt, blant frivillige organisasjoner og lovpålagte råd. Nærtur er et politisk mål i kommunene, det er et uttalt prioritetsområde, og temaet inngår i noen av de sentrale kommunale planene. På tross av dette avdekker studien at nærtur er svakt forankret i planstrategiene, svakt forankret i arealplanleggingen, samt har lite forpliktende planer når det kommer til gjennomføring og økonomiplanlegging. Videre viser studien at det er svært få kommuner som benytter grønstrukturplaner i arbeidet med nærtur. Nesten samtlige kommuner benytter de kommunale planene for idrett og fysisk aktivitet til dette formålet, men potensialet i disse planene utnyttes ikke fullt ut. Kun halvparten av kommunene har en kommunal plan for idrett og fysisk aktivitet som gir konkrete føringer for hvordan nærtur skal behandles i kommuneplanens arealdel.

Studien av Thorén et al. (2018) underbygger også funn fra Thorén et al. (2016); kommunens arbeid med nærtur bygger på lite systematisk innhentet kunnskap og mange kommuner tar lett på medvirkning. Når det gjelder tverrsektorielt arbeid i planprosesser for nærturtiltak viser rapporten at planetaten og folkehelseetaten er med i de fleste kommunene. Teknisk etat og etat for skole, barn og oppvekst er med i noe færre kommuner, mens under halvparten av kommunene involverer park/grøntmiljøetat. Når det gjelder involvering av de samme etatene i arbeidet med KIF-planen viser rapporten at kulturetaten og folkehelseetaten involveres i de fleste kommunene. Planetatene og teknisk etat involveres i litt over halvparten av kommunene, mens park/grøntmiljøetaten kun involveres i en fjerdedel av kommunene. Videre viser undersøkelsen at flere av kommunene opplever mangel på finansiering og for lite tid som de største hindringene for å gjennomføre tiltak som fremmer nærtur.

På enkelte spørsmål har Thorén et al. (2018) undersøkt hvordan svarene forholder seg til kommunenes sentralitet, i henhold til Statistisk sentralbyrås sentralitetsindeks. Her har de funnet *tendenser* til at det er de tettest bebygde kommunene som i størst grad gjennomfører analyser av hvor i kommunen det mangler nærturtiltak, og at det er de mindre tettbygde kommunene som i størst grad mener det er tilstrekkelig med turveier og turstier der folk bor. Videre har de funnet tendenser til at det er de små og spredtbygde kommunene som i minst grad setter av midler til nærturtiltak i handlingsprogrammene.

I en studie av Skjeggedal et al. (2019), som er basert på plan- og forvaltningsdelen av nærturprosjektet, settes søkelyset på hvordan kommunenes arbeid med nærtur er organisert og integrert i den kommunale planleggingen. I arbeidet med dette ble det gjennomført casestudier med intervju og gjennomgang av plandokumenter i kommunene Moss, Ringeby og Oppland. I likhet med studien av Thorén et al. (2018) fant Skjeggedal et al. (2019) at nærtur står høyt på den politiske dagsordenen og at det er betydelig oppmerksomhet omkring nærtur i planer og utredninger på overordnet nivå – men at nærtur smuldrer bort i plansystemet på veien mot konkretisering og gjennomføring. Som i begge de foregående studiene finner også Skjeggedal et al. (2019) at nærtur omtales i de kommunale planene for idrett og fysisk aktivitet, men at planene i liten grad har koblinger til arealplanleggingen. Forvaltningskulturen er preget av synet på nærtur som fysisk aktivitet, og i planarbeidet er det lite fokus på grønnstruktur og utforming av fysiske anlegg for nærtur.

Grønnstrukturplanlegging er en viktig del av arbeidet med å tilrettelegge for nærtur. Thorén og Saglie (2015; 2016) har forsket på grønnstrukturplanlegging i norske kommuner med utbyggingspress. Gjennom casestudier i de store kommunene Trondheim og Oslo har de undersøkt hvordan hensynet til grønnstruktur ivaretas i *den kompakte byen* (Thorén & Saglie, 2015). Casestudiene viser at begge kommunene har grønnstruktur som et overordnet tema i kommuneplanene og vektlegger grønnstruktur i alle deler av arealplanleggingen. I en senere studie undersøkte forskerne grønnstrukturplanlegging i *små kommuner i vekst* (Thorén & Saglie, 2016). Dette ble gjort ved casestudier i kommunene Ski og Sola. Her fant de motsatt trend; hensynet til grønnstruktur blir i liten grad ivaretatt gjennom kommuneplanleggingen i de små vekstkommunene.

Kommunenes arbeid med grøntområder undersøkes nærmere i en landsomfattende spørreskjemaundersøkelse av Fongar et al. (2019a). Spørreskjemaundersøkelsen, som ble sendt til ansvarlige for parker og grøntområder i hele landet, viser at mange norske kommuner mangler strategiske planer og har begrenset fokus på strategisk arbeid ved forvaltning av grøntområder. Imidlertid ses det også her noen forskjeller mellom kommunene. Forskerne har kategorisert kommunene etter sentralitet og funnet at det er flest av de sentrale og middels sentrale kommunene som har kommunale strategier for forvaltning av grøntområdene sine, mens det stort sett mangler i de mindre sentrale kommunene.

Videre viser studien av Fongar et al. (2019a) at kun én av tre kommuner har gjennomført kartlegging av grøntområdene sine, og at disse har større grad av medvirkning i prosesser knyttet til planlegging og utforming av grøntområdene enn kommunene som ikke har kartlagt grøntområdene. I likhet med studien av Thorén et al. (2018) finner også Fongar et al. (2019a) at økonomi anses som et hinder. Park/grøntansvarlige fra samtlige kommuner oppgir at utilstrekkelig finansiering er den største trusselen mot å opprettholde kvalitet på grøntområdene. Videre viser studien at opparbeiding av grøntområder eller anskaffelse av nye anlegg ikke følges opp med tilsvarende økning i budsjettene i over halvparten av kommunene. Dette gjelder primært de middels og minst sentrale kommunene.

Casestudiene av Skjeggedal et al. (2019) representerer eksempler fra ulike norske kommuner, basert på folketall og geografisk spredning, men viser ikke til forskjeller mellom kommunenes arbeid med nærtur. Derimot viser både den kvalitative studien av Thorén et al. (2016) og den oppfølgende studien av Thorén et al. (2018) at det er forskjeller mellom hvordan kommunene arbeider med nærtur i det kommunale planarbeidet. Det samme gjelder casestudiene av Thorén og Saglie (2015; 2016), som indikerer at store kommuner som har hatt utbyggingspress over tid tar bedre hensyn til grønnstruktur i planleggingen enn mindre kommuner i vekst. Videre peker den landsomfattende studien av Fongar et al. (2019a) på sammenheng mellom kommunenes sentralitet og det strategiske arbeidet med grøntområder og budsjett for opparbeiding av grøntområder.

Av de overnevnte undersøkelsene fremkommer det altså at det er forskjeller mellom hvordan kommunene arbeider med tilrettelegging for nærtur. Derimot er det i liten grad undersøkt hva som er årsaken til disse forskjellene og hva som er fellestrekkene blant kommunene som arbeider med temaet på samme måte. Som nevnt innledningsvis er det stor variasjon blant landets kommuner når det gjelder strukturelle forskjeller som sentralitet, størrelse, befolkning og økonomisk situasjon. Forskningen sier lite om hvordan dette kan ha innvirkning på kommunenes arbeid med tilrettelegging for nærtur. Det synes derfor rimelig å hevde at det foreligger et behov for å studere dette nærmere.

I den landsdekkende studien av Thorén et al. (2018) ble dataene kun fremstilt deskriptivt. Med unntak av noen få spørsmål som ble vurdert opp mot kommunenes sentralitet, ble det ikke sett på sammenhenger med andre faktorer. Med andre ord er ikke datagrunnlaget utnyttet fullt ut. *Med utgangspunkt i datamaterialet fra studien av Thorén et al. (2018) ønsker jeg derfor å utforske om forskjellene i kommunenes arbeid med tilrettelegging for nærtur kan ha sammenheng med strukturelle forskjeller mellom kommunene, herunder kommunenes størrelse, befolkning, økonomi samt innbyggernes tilgang til nærturområder.*

1.2 Disposisjon

Videre bakgrunn for studiens tematikk redegjøres for i neste kapittel. Nærtur belyses i et folkehelsefremmende perspektiv, deretter vises det til ulike faktorer og tiltak som kan fremme nærtur, før kommunens ansvarsområder og virkemidler for nærtur gjennomgås. Etter redegjøringen av studiens bakgrunn presenteres studiens problemstilling. Deretter følger metode, resultater og påfølgende diskusjon av disse, før studien avsluttes med konklusjon og implikasjoner for videre forskning og praksis.

2.0 Bakgrunn

2.1 Betydning av turgåing for folkehelsen

Folkehelsemeldingen (Meld. St. 19 (2018–2019)) fremmer tre nasjonale mål for folkehelsepolitikken: Norge skal være blant de tre landene i verden som har høyest levealder; befolkningen skal oppleve flere leveår med god helse, trivsel og mindre sosiale helseforskjeller; vi skal skape et samfunn som fremmer helse i hele befolkningen. For å skape flere gode leveår og øke den forventede levealderen er det viktig å videreføre innsatsen for å redusere tidlig død og helsesvikt av ikke-smittsomme sykdommer (Meld. St. 19 (2018–2019); WHO, 2010). I den forbindelse utpekes *fysisk aktivitet* som et viktig tiltak.

Det er godt dokumentert at regelmessig fysisk aktivitet bringer med seg fysiske og psykiske helsegevinster i alle aldersgrupper (Helsedirektoratet, 2010). Likevel er fysisk inaktivitet en økende utfordring i befolkningen (Hansen et al., 2015). Samtidig ses sosiale helseforskjeller i befolkningens aktivitetsnivå ved at de med lav sosioøkonomisk status er mindre fysisk aktive enn de med høy sosioøkonomisk status (Folkehelseinstituttet, 2018; Meld. St. 19 (2018–2019)). Det er derfor et nasjonalt mål å snu denne trenden. Helsedirektoratet (2014) påpeker at nordmenns lave aktivitetsnivå ikke nødvendigvis skyldes at vi trener mindre, men at samfunnets krav til kroppsbruk i dagliglivet – altså hverdagsaktivitet knyttet til daglige rutiner som arbeid, transport og hjemmeliv – har blitt kraftig redusert. For å nå målet om redusert inaktivitet må derfor folkehelsepolitikken legge til rette for helsevennlige valg som fører til endring i levevaner. Som satsingsområder foreslås blant annet tilrettelegging for turgåing og friluftsliv i nærmiljøet.

Klima- og miljødepartementet (Meld. St. 18 (2015–2016)) utpeker friluftsliv som et vesentlig bidrag til både eksisterende og økt fysisk aktivitet i befolkningen. Forskning viser at fysisk aktivitet i naturlige omgivelser, såkalt «grønn trening», er en populær kilde til fysisk aktivitet uavhengig av aktivitetsnivå og sosioøkonomisk status (Calogiuri et al., 2016). Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB, 2014) deltar hele 94% av den norske befolkningen i friluftaktivitet i løpet av et år. Retten til fri ferdsel og opphold i norsk natur gjennom allemannsretten bidrar til at alle kan utøve friluftsliv, uavhengig av inntekt og sosial klasse (Friluftsloven, 2017). Dette er

en viktig grunn til at friluftsliv er så utbredt i Norge og kan forklare det faktum at friluftslivsaktiviteter er en av få fysiske aktiviteter som har jevn fordeling av deltakere fra alle sosiale lag (Hines & Rafoss, 2018; Meld. St. 18 (2015–2016)).

Ifølge Lachowycz og Jones (2013) stimulerer grønne nærområder til fysisk aktivitet, både ved bruk av selve grøntområdene og ved aktiv transport gjennom grøntområdene. Dette understøttes av undersøkelser som viser at to av tre nordmenn ville valgt turer i naturen og nærmiljøet som det de ville gjort mer av dersom de skulle bli mer fysisk aktive (Miljøverndepartementet, 2013). Norske studier viser at nettopp *korte spaserturer* er den friluftaktiviteten som har høyest deltakelse blant nordmenn, at *turstier/turløyper* er den anleggstypen som brukes mest regelmessig og at *gåturer i nabolaget* appellerer til alle – uavhengig av kjønn, utdanning, økonomisk status og bostedsstrøk (Breivik & Rafoss, 2017; Dervo et al., 2014; Nordh et al., 2017; SSB, 2014). En mulig forklaring er at turgåing er en kjent, praktisk og gratis treningsform som kan integreres i hverdagen og opprettholdes i alle nivåer av livet (Morris & Hardman, 1997).

Videre har turgåing både sosiale og psykiske helsemessige fordeler, og har vist seg å øke opplevelsen av velvære (Hanson & Jones, 2015). Samtidig vet vi at tilgang til grøntområder har overveiende positiv innvirkning på den psykiske helsen (Waaseth, 2006). Å oppholde seg i naturomgivelser er vist å være forbundet med mental hvile og restitusjon, noe flere teorier argumenterer for (Kaplan & Kaplan, 1989; Ulrich, 1993). Hartig et al. (2011) hevder at opphold ute i naturen øker det psykiske velværet, og at følelser som uro, depresjon og sinne dempes mer i naturmiljø sammenliknet med et urbant miljø. Ifølge Lachowycz og Jones (2013) kan de psykiske helsefordelene tilskrives at grøntområdene bidrar til forbedret oppfatning av bomiljøet, bidrar til estetisk nytelse og rekreasjon samt stimulerer til sosialt samvær.

Ettersom det hovedsakelig er et sosioøkonomisk skille mellom de som er mye og lite fysisk aktive og deltakelse i turfriluftslivet ikke skiller mellom sosiale klasser, demonstrerer gåturer en fritidsaktivitet med stort potensial for å fremme folkehelsen og utjevne sosiale helseforskjeller (Calogiuri et al., 2016; Hines & Rafoss, 2018; Nordh et al., 2017). Bevaring og

videreutvikling av grønnstrukturen i byer og tettsteder, samt tilrettelegging for turløyper og turstier med boligen som utgangspunkt, er derfor en viktig del av kommunenes folkehelsearbeid (Meld. St. 18 (2015–2016); Meld. St. 19 (2018–2019); Thorén et al., 2018).

2.2 Faktorer og tiltak som kan fremme turgåing

For å få innblikk i hva som er viktig å fokusere på i nærturplanleggingen for å stimulere flest mulig til å velge gåturen som rekreasjon og aktiv transport, vil jeg i det følgende presentere hvilke faktorer og tiltak forskning viser at kan fremme gåing.

Flere studier viser at vi har høyere aktivitetsnivå dersom det ligger grøntområder eller andre turområder i nærheten av hjemmet vårt. Giles-Corti et al. (2005) finner i sin studie at nærhet til attraktive parker/grøntområder er assosiert med høyere gangnivå, og konkluderer at avstanden til nærmeste park/grøntområde er den viktigste faktoren for om folk velger å gå. Dette underbygges av funn i norske studier. Hansen et al. (2015) fant at de som bor mindre enn 10 minutter unna friområder, parker eller turveier har høyere aktivitetsnivå enn de som bor lengre unna slike områder. Fongar et al. (2019b) fant at grøntområdenes besøksfrekvens blir betraktelig redusert hvis grøntområdene ligger mer enn 300 meter unna hjemmet. Studien av Fongar et al. (2019b) viser videre at *kvalitetsoppfatningen* påvirker nordmenns besøksfrekvens. De som oppfatter kvaliteten på grøntområdet som *dårlig* besøker grøntområdet sjeldnere enn de som oppfatter kvaliteten på grøntområdene som *gode*. Følgelig må grøntområdene både være nært hjemmet og av høy kvalitet for å øke besøksfrekvensen.

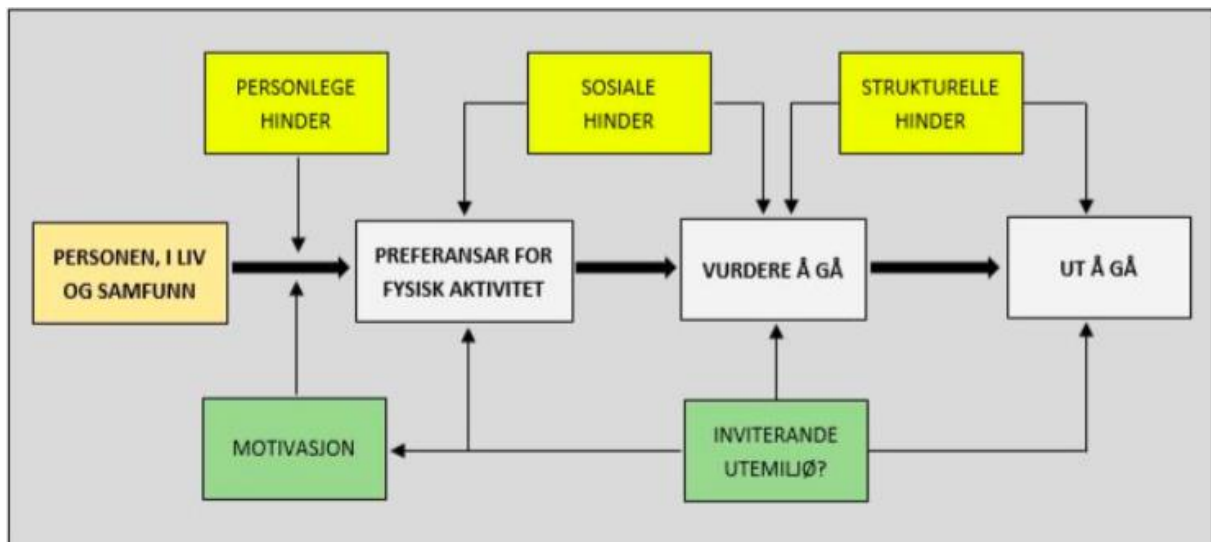
I en studie av Gundersen og Vistad (2016) ble nordmenns preferanser for skogsområder med ulik grad av infrastruktur undersøkt. Resultatene viste at deltakerne prefererte *bilder* av skogsområder med minst grad av infrastruktur, men at bildepreferansene ikke samsvarte med *brukshyppighet*; områdene deltakerne faktisk brukte mest, var områdene de selv rangerte lavest. Eksempelvis ble det sett at umerkede stier hadde langt lavere bruk enn merkede stier. I en senere studie konkluderer Vistad et al. (2018) at etablering av nye stier med tilrettelegging i form av eksempelvis informasjon og bruer, har stor betydning for hvor mye stien benyttes og hvem som benytter den. I studien ble det sett økt bruk av turruter og en god del nye og uerfarne brukere etter at skilting/merking kom på plass.

Fongar et al. (2019b) viser til at *grøntområdenes egenskaper* tillater ulike typer aktiviteter og at dette har innvirkning på innbyggernes motivasjon til å besøke de ulike grøntområdene. Forskerne finner at nærmiljøområder som benyttes til løping eller sykling har passende belysning, vedlikeholdte stier og knutepunkter mellom ulike områder, mens nærmiljøområder som benyttes av nordmenn med barn er tilrettelagt med lekeutstyr. Videre viser studien at de som besøker grøntområdene på grunn av indre motivasjon besøker grøntområder av høy kvalitet, noe forskerne mener indikerer et bevisst valg om utførelse av aktiviteter i slike områder. Det fremkommer også at det er flere personer som *passerer gjennom* grøntområder i urbane og sub-urbane områder i Norge enn i rurale områder i Norge. Dette tyder på at det er et bredere nettverk av grøntområder i urbaniserte områder, og at nordmenn bevisst velger alternative ruter for å kunne passere gjennom slike grøntområder – når muligheten er der.

I artikkelen *Berre ein liten tur* oppsummerer Vistad et al. (2014) kunnskapsstatus om indre og ytre hindringer for hverdagsturen. Basert på allerede eksisterende rammeverk (Crawford et al. 1991, Walker & Wirden 2005, referert i Vistad et al. 2014) har forskerne utarbeidet en modell som illustrerer hinder/stimuli for det å gå i nærmiljøet (se Figur 1). Modellen viser samspillet mellom det som hindrer folk fra å gå, egen motivasjon for å gå og kvaliteter i utemiljøet. Hindringene deles i tre nivåer:

- 1) *Personlige*, som interesser, kunnskap, frykt, mangel på tid, livssituasjon.
- 2) *Sosiale*, som mangel på turkamerater, manglende turtradisjon blant venner, sosioøkonomisk posisjon.
- 3) *Strukturelle*, som tilgang til turområder, avstand til turområder, kvaliteten/egnetheten på turområder.

Sett i lys av studiens tematikk er det hensiktsmessig å se på faktorer *i det fysiske miljøet* som stimulerer eller er til hinder for turgåing. I likhet med overnevnte studier fremhever (Vistad et al., 2014) at turområdet må være i nærheten og at kvaliteten på turområdet må oppleves som attraktivt og velegnet. I tillegg fremheves det at nærmiljøet ikke må oppleves som utrygt eller farlig.

Figur 1. Ut å gå? Modell for analyse av hinder/stimuli for det å gå i nærmiljøet. Hentet fra Vistad et al. (2014, s. 9). Modellen starter med individet som en del av samfunnet og den sosiale konteksten. De hvite boksene illustrerer forutsetninger for gjennomføring av aktiviteten. De gule boksene illustrerer hindringer, og de grønne boksene hva som stimulerer til aktivitet.

I artikkelen til Vistad et al. (2014) henvises det også til en modell utarbeidet av Pikora et al. (2003), som viser faktorer i det fysiske miljøet som kan påvirke turgåing i nabolaget. Pikora et al. (2003) fremhever funksjon, trygghet, estetikk og destinasjon som hovedpunkter for hva som påvirker turgåing i nabolaget. Deretter følger videre undertema for punktene. Blant disse er type vei/sti, underlag, trafikk, belysning, vedlikehold, renhet, utsikt, natur og fasiliteter blant faktorene som kan påvirke turgåing i nabolaget. Ifølge Vistad et al. (2014) er alle disse temaene relevante for de som skal planlegge for turgåing i nærmiljøet. For at flest mulig skal gå tur må kommunene tilby et nærmiljø som *inviterer* til turgåing (Vistad et al., 2014; Vistad et al., 2018). Det er derfor viktig med helsefremmende byplanlegging, som inkluderer attraktive og gå-vennlige bymiljøer med god tilgjengelighet til natur- og grøntområder (Calogiuri et al., 2016; Nordh et al., 2017).

Dette fremkommer også i flere stortingsmeldinger og nasjonale strategier. I stortingsmeldingen om friluftsliv (Meld. St. 18 (2015–2016)) knyttes deltakelse i friluftsliv til tilgjengeligheten av attraktive turområder, både markaområder og grønnstrukturen i byer og tettsteder. I folkehelsemeldingen (Meld. St. 19 (2018–2019)) presiseres det at bevaring og utvikling av parker, grønnstrukturer og grønne områder nær der folk bor kan bidra til å nå regjeringens mål om å øke antall som utøver friluftsliv i hverdagen. I *Nasjonal strategi for et*

aktivt friluftsliv: en satsing på friluftsliv i hverdagen 2014–2020 (Miljøverndepartementet, 2013) påpekes det at det vil bli mer attraktivt med friluftsliv i nærmiljøet hvis områdene gjøres lettere tilgjengelig og brukervennlige. Tiltak som fremkommelighet, kollektivtilbud, informasjon og skilting, belysning, vedlikehold og estetisk utforming foreslås for å få flere til å ta i bruk friluftsområdene i sitt nærmiljø. I *Nasjonal transportplan 2010–2019* (St.meld. nr.16 (2008–2009)) fremheves det at sikring av sammenhengene gangnett med vekt på fremkommelighet, sikkerhet og universell utforming er viktig for å øke gåing som aktiv transport. Kommunenes byplanlegging med hensyn til arealbruk, avstand til grøntområder, etablering av anlegg, belysning og andre fasiliteter vil således ha stor påvirkning på hvor fysisk aktive innbyggerne er (Statens vegvesen, 2012; Vistad et al., 2014).

2.3 Kommunens ansvar og virkemidler for nærturtilrettelegging

Kommunenes sentrale rolle og tydelig ansvar for å bidra til en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse fremkommer av folkehelseloven (2011). I folkehelseloven heter det at kommunen skal «fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen» (2011, § 4). Kommunen skal sørge for å ha oversikt over helsetilstanden blant kommunens innbyggere og faktorer som påvirker denne, og plikter å iverksette kunnskapsbaserte tiltak for å møte folkehelseutfordringene som fremkommer av oversikten (Folkehelseloven, 2011, §§ 5 og 7).

I kommunenes folkehelsearbeid er Plan- og bygningsloven (2008) sentral. Loven pålegger at befolkningens helse skal være hensyntatt i alle deler av den kommunale planleggingen; planarbeidet skal fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller (Plan- og bygningsloven, 2008, § 3-1). Det er særlig § 6 i folkehelseloven (2011) og § 10-1 i plan- og bygningsloven (2008) som legger føringer for planlegging som verktøy i kommunens folkehelsearbeid. Her heter det at «kommunen i sitt arbeid med kommuneplaner etter plan- og bygningsloven kapittel 11 (skal) fastsette overordnede mål og strategier for folkehelsearbeidet som er egnet til å møte de utfordringer kommunen står overfor med utgangspunkt i oversikten etter § 5 annet ledd» (Folkehelseloven, 2011, § 6).

Tiltak som kan fremme turgåing i nærmiljøet er en måte å oppfylle folkehelselovens intensjon på, mens plan- og bygningsloven er det viktigste for kommunene når det gjelder gjennomføringen fra kommuneplan via reguleringsplaner og tema- og sektorplaner. Ifølge Miljøverndepartementet (2013) skal kommunen gjennom kommuneplanleggingen medvirke til regjeringens mål om at områder av verdi for friluftslivet skal sikres, og at alle skal ha mulighet til å drive med friluftsliv som er helsefremmende, trivselskappende og miljøvennlig i nærmiljøet. Kommuneplanleggingen skal ivareta kommunale, regionale og nasjonale mål, interesser og oppgaver, og statlige og regionale retningslinjer skal ligge til grunn for all kommunal planlegging (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2009).

Statlige føringer for kommunenes arealbruk gis i *Nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging* (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019). Gjeldende nasjonale forventninger fremlegger blant annet at kommunene skal: skape trygge, attraktive og aktivitetsfremmende by- og bomiljø gjennom samfunns- og arealplanleggingen; tilrettelegge for gange i byer og tettsteder og ut til friluftsområder; vektlegge ivaretagelse av blågrønn infrastruktur med stier og turveger som legger til rette for fysisk aktivitet og naturopplevelser. Kommunen skal bruke alle sine sektorer for å fremme folkehelse, og beslutninger av tverrfaglig karakter, som tilrettelegging for nærtur, må følges opp av tverrfaglig organisatorisk innretning i kommunene. I planprosesser for nærturtiltak bør derfor både folkehelseetat, kulturetat, teknisk etat, planetat og etat for grønt/parkmiljø være involvert.

I dag bor rundt 80% av Norges befolkning i byer og tettsteder, og utviklingen mot en stadig mer sentralisert bosettingsstruktur er ventet å fortsette (Meld. St. 18 (2015–2016); SSB, 2018). Økende urbanisering gjør at grønnstrukturen i norske byer og tettsteder over tid har blitt redusert og fragmentert, og dette gjør at avstanden for den enkelte til attraktive friluftsområder øker (Waaseth, 2006). For at grøntområder skal benyttes aktivt og få funksjon som friluftsområde for innbyggerne i hverdagen, har regjeringen som ambisjon at alle norske byer og tettsteder skal ha maksimalt 500 meter fra den enkelte bolig til nærmeste tilgjengelige grøntområde eller til et sammenhengende sti/turveinnett (Miljøverndepartementet, 2013). Som tidligere nevnt har også hastighet og volum av trafikk innvirkning på om nærmiljøet blir benyttet til gåturer, følgelig må man i tillegg til å ha

attraktive turområder i nærheten også ta hensyn til veien som fører til disse områdene (Pikora et al., 2003; St.meld. nr.16 (2008–2009); Vistad et al., 2014). Tall fra SSB (2016) viser at andelen av befolkningen i tettsteder som har trygg tilgang til nærturterreng innenfor en avstand på 500 meter er 46%, noe som er en nedgang på fire prosent siden 2011. Dette viser at en stor andel av befolkningen har større avstand til områder som er egnet for friluftaktivitet enn det som er anbefalt for å sikre jevnlig aktivitet.

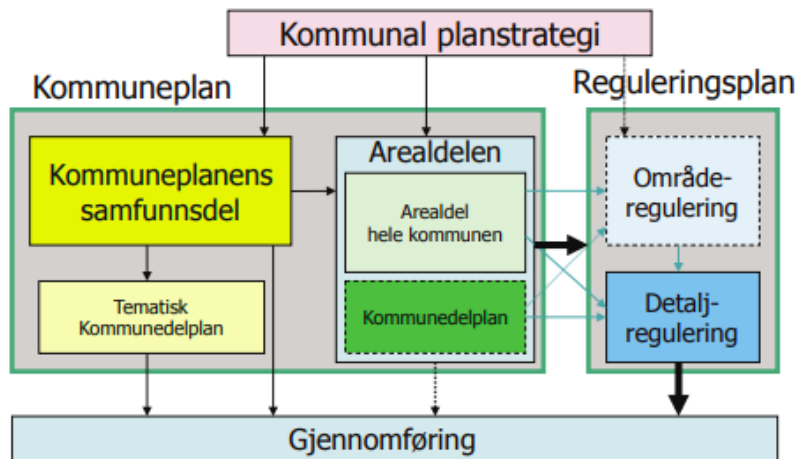
Siden byvekst og fortetting setter press på viktige arealer for friluftslivet, understreker folkehelsemeldingen (Meld. St. 19 (2018–2019)) viktigheten av å sikre grønne områder i nærmiljøet ved å ta vare på allerede eksisterende grøntområder, samt gjøre om tidligere utbygde areal til grønne områder. I stortingsmeldingen om friluftsliv (Meld. St. 18 (2015–2016)) fremheves viktigheten av å ivareta og etablere attraktive ferdselsårer. Det fastslås at etablering av grønne korridorer for ferdsel fra bebygde områder og inn i naturområdene rundt tettstedene er et viktig grep for å øke bruken av bymarkene. I arbeidet med å ivareta arealer for friluftslivet er det kommunene som gjennom arealplanleggingen har den viktigste rollen, og regjeringen oppfordrer alle kommuner til å utarbeide grønstrukturplaner for sine byer og tettsteder (Meld. St. 18 (2015–2016)). Videre påpeker Helse- og omsorgsdepartementet (Meld. St. 19 (2014–2015), s.119) at «et systematisk arbeid for å planlegge, etablere og utbedre lokale gangnett er nødvendig slik at det blir attraktivt, enkelt, sikkert og effektivt å gå for alle». De anbefaler derfor at det utarbeides lokale planer for gående hvor kommunene har hovedansvaret for strategiarbeidet.

I det følgende vil jeg gå nærmere inn på hvordan kommunene kan bruke det kommunale plansystemet for å fremme befolkningens muligheter for å gå tur i nærmiljøet.

2.3.1 Tilrettelegging for nærtur i det kommunale planarbeidet

I arbeidet med å fremme befolkningens muligheter for å gå tur i nærmiljøet er det viktig at nærturiltakene inngår og prioriteres i alle deler av den kommunale planleggingen: fra planstrategien til kommuneplanens samfunnsdel, arealdel, handlingsplanen og den årlige økonomiplanen (Thorén et al., 2018). Dette oppgis som bakgrunnen for hvorfor ordførere, plansjefer og KIF-ansvarlige ble stilt spørsmål rundt dette i spørreundersøkelsen av Thorén et al. (2018). Figur 2 viser de formelle mulighetene plan- og bygningsloven gir for å gå fra

planlegging til gjennomføring av tiltak, og illustrerer at lokal planlegging består av fire gjensidig integrerte deler: planstrategi, kommuneplanens samfunnsdel, kommuneplanens arealdel og reguleringsplaner. I tillegg viser modellen at planstrategi og samfunnsdel skal legge premisser for utformingen av underordnede planer (Miljøverndepartementet, 2012). Videre følger en gjennomgang av hvordan kommunene *kan* ivareta nærtur i de forskjellige nivåene av det kommunale plansystemet.

Figur 2. De formelle mulighetene lovverket gir for å gå fra planlegging til gjennomføring av tiltak. Hentet fra Miljøverndepartementet (2012, s.11).

Kommunal planstrategi er et hjelpemiddel for kommunene til å fastlegge det videre planarbeidet (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2009, § 10-1). Dette innebærer politisk prioritering av hvilke planer og analyser kommunene ønsker å fremme i den kommende fireårsperioden. I planstrategien kan kommunene etterspørre prosesser relatert til tilrettelegging for folkehelse og fysisk aktivitet, herunder utarbeiding eller revidering av planer, analyser og undersøkelser relatert til nærtur. For at kommunestyret skal kunne avgjøre om det er behov for å utarbeide eller revidere planer relevant for nærtur, eksempelvis avgjøre om det er behov for å utarbeide en egen kommunedelplan for grønnstrukturen, er det viktig at nærturtiltakene forankres i kunnskapsbaserte behovsvurderinger. Et slikt kunnskapsgrunnlag baseres på kommunenes behovsanalyser, som bør inkludere kartlegging og analyse av dagens situasjon vurdert opp mot overordnede mål satt for planarbeidet. Dette innebærer blant annet kartlegging av grønnstruktur og kartlegging av hvor det er behov for løyper og stier (Kulturdepartementet, 2014).

Videre skal kunnskapsgrunnlaget jamfør lovverket baseres på medvirkningsprosesser. Kommunenes krav til medvirkning gjelder alle deler av planleggingen (Folkehelseloven, 2011, § 4; Plan- og bygningsloven, 2008, § 5-1). Medvirkning er et viktig demokratisk prinsipp, samtidig som det er sentralt for å komme frem til tiltak som dekker innbyggernes behov (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014). Ved å supplere kommunenes eget kunnskapsgrunnlag med kunnskap fra innbyggermedvirkning, lovpålagte medvirkningsorganer og relevante organisasjoner, sikres et bedre kunnskapsgrunnlag for målrettet planarbeid. Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, gjennom lovpålagte elderråd og råd for personer med funksjonsnedsettelse (Kommuneloven, 2018, § 5-12). I kommunenes arbeid med tilrettelegging for nærtur vil det være viktig å involvere disse rådene slik at eldre og personer med funksjonsnedsettelse sine synspunkter og behov synliggjøres, eksempelvis i forbindelse med universell utforming eller annen tilrettelegging av turområdene.

Kommuneplanens samfunnsdel inneholder målsetninger om hva kommunen ønsker å oppnå i den kommende fireårsperioden (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2009, § 11-2). Her kan kommunene formulere målsetninger om at de ønsker å arbeide med nærturtiltak og det nære friluftslivet. De kan ha analyser som ut fra et folkehelseperspektiv viser behov for utvikling i ulike deler av kommunene, og formulere målsetninger ut fra dette. Dette kan være målsetninger om at de ønsker å arbeide med nærturtiltak og det nære friluftslivet. Det kan også være mer konkrete mål, eksempelvis at kommunen skal arbeide for å sikre befolkningen tilgang til nærturområder innenfor en radius av 500 meter fra hver enkelt bolig. Hvis det er behov for det kan kommunene utarbeide kommunedelplaner for utvalgte sektorer, virksomhetsområder eller geografisk avgrensede områder. Dette kan eksempelvis være grønstrukturplaner, sti- og løypeplaner, lokale planer for gående, eller kommunale planer for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Gjennom sistnevnte kan kommunene søke om midler for etablering av anlegg som turstier, turveier, turløyper, samt nærmiljøkart, skilting/merking, strøing/brøyting og belysning (Klima- og miljødepartementet, 2018).

For å angi hvordan planene skal følges opp skal kommunene som en del av kommuneplanens samfunnsdel utarbeide en *handlingsplan*, hvor kommunenes prioritering

av ressurser og planleggingsoppgaver fremkommer. Her er det viktig at nærturtiltakene konkretiseres innenfor kommunenes økonomiske rammer.

Kommuneplanens arealdel brukes som verktøy til å gjennomføre samfunnsdelen, og er bindene for fremtidig arealbruk jamfør plan- og bygningsloven (2008) § 11-6. Her kan kommunen eksemplifisere identifiseringen av grønnstruktur i kommunen, hvor det finnes arealer for nærtur som må ivaretas, og hvor de planlegger å skaffe til veie nye arealer for nærtur. Ved hjelp av arealdelens plankart kan kommunene vise hvor det er behov for ferdselsårer for å sikre et sammenhengende grønnstruktursystem for turgåing. På plankartet skilles det mellom arealformål og hensynssoner, som angir hovedtrekkene for hvordan arealene skal brukes og vernes samt viktige hensyn som må ivaretas ved disponering av arealene (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2009).

Ved å bruke *arealformålet grønnstruktur* kan kommunene sikre en helhetlig hovedstruktur med arealer for friluftsliv og fysisk aktivitet der grønnstrukturen binder de grønne områdene innenfor byggesonen sammen med friluftsområdene utenfor (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2009). Arealformålet grønnstruktur er etter plan- og bygningsloven (2008) § 11-7 nr. 3 inndelt i underformålene naturområder, turdrag, friområder og parker. Skal hovedfunksjonen være å tilrettelegge for opphold, aktiviteter, friluftsliv og ferdsel brukes de tre sistnevnte underformålene (Miljødirektoratet, 2014). Som supplement til arealformål grønnstruktur kan *hensynssone grønnstruktur* benyttes i områder avsatt til andre arealformål, slik at viktige kvaliteter knyttet til friluftsliv og natur blir vektlagt ved arealbruken. Ved hensynssone grønnstruktur vil detaljer og eventuell sikring av grønnstruktur skje gjennom reguleringsplan. Siden plankartet ikke skal være for detaljert kan kommunene som tidligere nevnt velge å utarbeide egne kommunedelplaner for grønnstrukturen, som anbefalt av Klima- og miljødepartementet (Meld. St. 18 (2015–2016)).

Reguleringsplanen handler om hvordan tiltakene fra kommuneplanen skal gjennomføres juridisk og kreves blant annet for å avklare gjennomføring av større bygge- og anleggstiltak jamfør plan- og bygningsloven (2008) § 12-1. Reguleringsplanen består av et arealplankart med tilhørende bestemmelser som angir bruk, vern og utforming av arealer og fysiske omgivelser, og skal vise konkret hvordan kommunene planlegger å gjennomføre tiltak.

For å sikre områder for nærfriluftsliv kan kommunen her utarbeide en reguleringsplan med områderegulering som dekker en hel grønnkorridor.

2.4 Kommunenes demografiske og økonomiske egenskaper

Kommunereformen har i løpet av de siste seks årene resultert i at 119 kommuner har blitt til 47 nye kommuner (Kommunesektorens organisasjon, 2019). Per 1. januar 2020 er det derfor 356 kommuner i Norge. Som nevnt innledningsvis er kommunene i vårt langstrakte land svært ulike og varierer betydelig når det gjelder både geografiske, demografiske og økonomiske forhold. Eksempelvis er det stor forskjell i antall innbyggere kommunene imellom, fra under 200 innbyggere i den minste kommunen til over 600 000 innbyggere i den største kommunen (SSB, 2017a). Kommunene med lavt folketall kalles gjerne «små kommuner», selv om disse ofte har stort territorium (Grefsrud & Hagen, 2003). I en rapport av Grefsrud og Hagen (2003) vises det også til sammenheng mellom kommunenes størrelse (i folketall) og sentralitet. Nesten 70% av de minste kommunene ligger perifert, mens den samme andelen av de største kommunene ligger sentralt. Imidlertid fremkommer det ikke av rapporten hvilke kriterier som ligger bak sentralitetsinndelingen. Videre er nesten halvparten av landet vårt dekket av skog i en eller annen form, men skogen fordeler seg ulikt. Med andre ord er noen kommuner urbane, folkerike og tettbygde, mens andre er rurale, spredtbygde med stor andel fjell, vidder og skogsområder (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2018).

Norske kommuner er generalistkommuner. Det betyr at alle kommuner – uavhengig av størrelse, folketall, beliggenhet, bosettingsstruktur eller andre forhold – har samme oppgaveansvar og må ivareta de samme funksjonene som tjenesteleverandør, samfunnsutvikler, myndighetsutøver og demokratisk arena (Prop. 95 S (2013–2014)). Likevel viser forskning at kommunens størrelse, sentralitet og bosettingstetthet påvirker ivaretagelsen av oppgaver lagt til kommunal sektor (Brandtzæg et al., 2019; Hovik & Myrvold, 2001). Kommunal- og moderniseringsdepartementet (Prop. 95 S (2013–2014)) hevder at større kommuner gir bedre kapasitet til ivaretagelse og videreutvikling av lovpålagte oppgaver, bedre muligheter til utvikling av gode lokalsamfunn, og bedre ivaretagelse av viktige frivillige oppgaver. Utgangspunktet for kommunereformen var derfor

å danne større og mer robuste kommuner. Men selv etter kommunesammenslåingene har fortsatt rundt halvparten av kommunene under 5000 innbyggere, og over 120 kommuner har færre enn 3000 innbyggere (Brandtzæg et al., 2019)

I Telemarksforskning sin utredning om små kommuner (Brandtzæg et al., 2019) hevdes det at kommuner med færre enn 3000 innbyggere har utfordringer med å fylle rollen som generalistkommuner. Videre hevdes det at utfordringene vil øke i fremtiden. Utfordringene tilskrives fallende folketall, aldrende befolkning og manglende fagkompetanse. Små kommuner klarer ikke å ta del i befolkningsveksten på landsbasis, noe som medfører nedgang i folketallet, økende andel eldre og færre i yrkesaktiv alder (Kommunesektorens organisasjon, 2019; Prop. 95 S (2013–2014)).

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (Prop. 95 S (2013–2014)) påpeker at god økonomi er en viktig forutsetning for at kommunene skal kunne tilby sine innbyggere gode velferdstjenester. Kommunale inntekter og utgifter avhenger i stor grad av ulike demografiske, sosiale og geografiske forhold (SSB, 2015). Ifølge Brandtzæg et al. (2019) har mange småkommuner høyere inntekter per innbygger enn store kommuner, delvis fordi de får høyere overføringer fra staten for å kompensere for smådriftsulempet og delvis fordi en del små kommuner har høye inntekter fra kraftproduksjon. Imidlertid medfører befolkningsnedgang og økende andel eldre i småkommunene mindre inntekter totalt sett, siden det er innbyggerne i yrkesaktiv alder som bidrar mest til finansieringen ved å betale skatt (Kommunesektorens organisasjon, 2019).

Samtidig er småkommunene mer sårbare for økonomiske svingninger og uforutsette hendelser; mindre endringer kan gi relativt store prosentvise utslag både på inntekts- og utgiftssiden siden det totale budsjettet er lite (Brandtzæg et al., 2019). Dette kan påvirke kommunenes økonomiske handlingsrom, som igjen vil påvirke prioritering av innsats. Nærturtiltak kan føre til økte kostnader på kort tid. Dette kan gjøre det vanskelig å prioritere slike tiltak i en presset kommuneøkonomi, til tross for at det gir økonomisk gevinst i det lange løp.

Kvaliteten på tjenestene kommunen tilbyr vil være påvirket av størrelsen og sammensetningen av kommunens fagmiljø (Prop. 95 S (2013–2014)). Lavt folketall kan gjøre det vanskelig å etablere et fagmiljø med tilstrekkelig kompetanse, og forskning viser at små kommuner har manglende tilgang til tilfredsstillende kompetanse knyttet til samfunnsplanlegging og arealplanlegging (Brandtzæg et al., 2019; Langset, 2014). Kommunene er for små til å kunne fylle hele stillinger innenfor et ansvarsområde, noe som medfører mangel på kvalifiserte søkere. I tillegg fører det til at én stilling dekker flere ansvarsområder, og dette kan gjøre det utfordrende å være tilstrekkelig oppdatert på alle fagfeltene. Kommuner med små fagmiljø er mer sårbare for uforutsette hendelser som sykdom og turnover, i tillegg til at tilfeldige variasjoner i fagmiljøets kompetanse vil kunne påvirke prioriteringer og gi store konsekvenser for planlegging og utvikling i kommunen. Større fagmiljø vil derimot kunne gi mer stabile arbeidsmiljø, bredde i kompetansen og større tiltaksportefølje.

Videre viser forskning at de minste kommunene har dårligere kapasitet til å drive med planleggingsarbeid og at kapasitetsutfordringene vokser med fallende kommunestørrelse (Brandtzæg et al., 2019; Langset, 2014). Kapasitetsutfordringene skyldes blant annet mangel på økonomiske ressurser og at andre oppgaver tar ressurser fra overordnet planarbeid. Planprosessene er blitt mer omfattende og krever for mye kapasitet. Samtidig er flere små kommuner i vekst, men opplever at bemanningen ikke øker i takt med økt planbehov. Dette underbygges av undersøkelser som viser at små kommuner ofte har eldre kommuneplaner enn større kommuner (Hovik & Myrvold, 2001).

Som nevnt innledningsvis viser forskning at prioritering og integrering av nærturtiltak i kommuneplanleggingen varierer mellom kommunene (Fongar et al., 2019a; Thorén & Saglie, 2015; Thorén & Saglie, 2016; Thorén et al., 2016; Thorén et al., 2018). Studiene viser imidlertid i liten grad hva som er årsaken til ulikhetene eller hva kommunene som arbeider med temaet på samme måte har til felles. Dette synliggjør et behov for å undersøke om det er en sammenheng mellom kommunenes demografiske og økonomiske egenskaper og hvordan kommunene arbeider med tilrettelegging for nærtur.

3.0 Målsetting og problemstilling

På bakgrunn av kunnskapsgrunnlaget som foreligger er jeg interessert i å undersøke hvordan kommuner med ulikt utgangspunkt arbeider med tilrettelegging for nærtur. Dette vil jeg gjøre med utgangspunkt i datamaterialet fra studien av Thorén et al. (2018). *Jeg ønsker å utforske om forskjellene i kommunenes arbeid med tilrettelegging for nærtur kan ha sammenheng med strukturelle forskjeller mellom kommunene, herunder størrelse, befolkning og økonomisk situasjon samt innbyggernes tilgang til nærturområder.*

Med utgangspunkt i dette har jeg formulert følgende delspørsmål for studien:

1. *Hvilke sammenhenger er det mellom egenskaper ved kommuner og hvordan de prioriterer nærturtiltak?*
2. *Hvilke sammenhenger er det mellom egenskaper ved kommuner og integrering av nærturtiltak i kommunens planarbeid?*

3.1 Avgrensning og sentrale begreper

Med *egenskaper ved kommuner* menes i denne studien kommunenes størrelse og folketall, kommunenes økonomiske situasjon, samt i hvilken grad kommunenes innbyggere har tilgang til nærturterreng. Videre i studien vil dette refereres til som *kommuneegenskaper*.

Begrepet *nærtur* brukes i denne studien om gåturer i nærmiljøet med boligen som utgangspunkt. Slike turer kan inkludere både transport til daglige gjøremål og turer for rekreasjon. Videre vil tiltak som fremmer befolkningens muligheter for nærtur omtales som *nærturtiltak*. I praksis kan slike tiltak omfatte både fysisk planlegging med tilrettelegging, og organisatoriske tiltak i form av arrangementer, fellesturer eller lignende. I denne studien vil hovedfokus være fysisk planlegging og tilrettelegging, jamfør studien av Thorén et al. (2018). Kommunenes arbeid med slik fysisk planlegging og tilrettelegging for nærturtiltak vil for enkelthets skyld refereres til som *nærturarbeid*.

Med *prioritering av nærturtiltak* menes relevante aktørers «opptatthet» av å tilrettelegge for nærtur i kommunene, herunder uttalt prioritering av nærturtiltak og faktisk prioritering av nærturtiltak i de ulike delene av den kommunale planleggingen.

Med *integrering av nærturtiltak i kommunens planarbeid* menes hvordan arbeidet med tilrettelegging for nærtur er organisert i kommunene og hvordan nærtur forankres i kommunenes plansystem. Dette omfatter hvem som involveres i nærturplanleggingen, hvilket kunnskapsgrunnlag kommunene baserer nærturplanleggingen på, samt hvilke deler av den kommunale planleggingen nærtur inngår i: planstrategien, kommuneplanens samfunnsdel, arealdel og handlingsplan, kommunedelplaner eller sektorplaner. Eksempelvis om kommunen integrerer nærturtiltak i grønnstrukturplaner eller i kommunal plan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Sistnevnte vil for enkelthetsskyld omtales som KIF-plan. I tillegg handler det om *hvordan* nærturtiltak er integrert i planene, hvor forpliktende forslagene til nærturtiltak er for den fysiske planleggingen.

4.0 Metode

4.1 Design

Dette er en tverrsnittstudie, hvor jeg ser på sammenhengen mellom egenskaper ved kommunene og forskjeller i kommunenes tilrettelegging for nærtur. Studiens empiriske grunnlag tar utgangspunkt i data samlet inn av Thorén et al. (2018) og data om egenskaper ved kommuner hentet fra SSB (2016; 2017a; 2017b). Datamaterialet fra studien av Thorén et al. (2018) baserer seg på strukturerte spørreskjema sendt til sentrale aktører med ansvar og oppgaver knyttet til nærturtiltak på fylkeskommunalt og kommunalt nivå. For å belyse min problemstilling har jeg fått tilgang til datamateriale som omhandler det kommunale nivået.

4.2 Overordnet utvalg (fra Thorén et al. (2018))

Thorén et al. (2018) beskriver at alle landets kommuner ble invitert til deltakelse i spørreundersøkelsen. På utsendelsestidspunktet (årsskiftet 2017/2018) omfattet dette 422 kommuner¹. Undersøkelsen ble sendt direkte til sentrale aktører på politisk/administrativt nivå i kommunene: ordførere, plansjefer, ansvarlige for KIF-plan og folkehelseansvarlige. I tillegg ble spørreundersøkelsen sendt til organisasjoner med særlig interesse for temaet, herunder idrettsråd og interkommunale friluftsråd, samt til kommunenes lovpålagte råd, herunder eldreråd og råd for personer med nedsatt funksjonsevne.

Antallet som responderte på undersøkelsen inkluderte henholdsvis 195 ordførere, 179 plansjefer, 183 ansvarlige for KIF-plan, 228 folkehelseansvarlige, 194 idrettsråd, 22 friluftsråd og 101 lovpålagte råd. De ulike aktørene som har respondert på undersøkelsen er ikke nødvendigvis fra samme kommuner. Eksempelvis kan det være svar fra KIF-ansvarlige i kommuner hvor plansjefen ikke har svart, og tilsvarende for de andre aktørene. I enkelte kommuner har samtlige aktører svart, men dette gjelder fåtallet.

Som referert i Thorén et al. (2018, s. 18) har forskerne undersøkt utvalgets representativitet i forhold til kommunestørrelse ved å analysere datamaterialet i henhold til SSBs

¹ Ved utgangen av 2017 var det 426 kommuner i Norge, men kommunesammenslåinger medførte at antallet kommuner ble redusert til 422 per 1. januar 2018. Studien tar derfor utgangspunkt i dette tallet.

sentralitetsindeks. Representativiteten ble vurdert som god for ordførere, plansjefer og folkehelseansvarlige. Svar fra ansvarlige for KIF-planer og idrettsråd vises som noe skjevfordelt med mer respons fra tettere/større kommuner. Når det gjelder lovpålagte råd og friluftsråd hadde disse lav svarprosent. I tillegg er friluftsrådene på interkommunalt nivå, hvilket betyr at hvert enkelt friluftsråd dekker flere medlemskommuner. Representativitet ble derfor ikke vurdert for lovpålagte råd og friluftsråd.

4.3 Datainnsamling

Spørreundersøkelsen ble sendt ut til alle landets kommuner i desember 2017, med en omgang purringer i januar og februar 2018. Spørreskjemaene ble tilpasset de ulike aktørgruppene med spørsmål rettet mot deres konkrete oppgaver og ansvarsområder. I tillegg var noen spørsmål felles for alle. Spørreskjemaene ble utviklet og sendt elektronisk ved bruk av Questback. På forhånd ble det gjennomført pilotstudier for å teste skjemaene. Dette ble gjort ved hjelp fra utvalgte personer i en referansegruppe tilknyttet prosjektet og utvalgte fagpersoner på det kommunale nivået.

Ifølge Thorén et al. (2018, s. 15) er følgende tema reist i den kommunale delen av undersøkelsen: i hvilken grad kommunene prioriterer nærturtiltak; hvordan kommunene bruker planleggingsvirkemidler for å fremme nærturtiltak (hvilke planer som omhandler nærtur, hvilke kommunale etater som deltar i nærturarbeidet, medvirkning i planprosessene, kunnskapsgrunnlag for nærturplanlegging); KIF-planen som virkemiddel for nærturtiltak; gjennomføring og finansiering av nærturtiltak; hva som påvirker prioriteringer av nærturtiltak; hva som hindrer gjennomføring av nærturtiltak.

4.4 Avgrenset utvalg denne studien er basert på

Studien av Thorén et al. (2018) hadde fokus på både *medvirkning* i nærturarbeidet (hvordan råd og organisasjoner blir involvert i planprosessene, i hvilken grad de får gjennomslag, etc.) samt *kommunenes prioritering* av nærtur og hvordan dette følges opp i den kommunale planleggingen. I denne studien har jeg valgt å vektlegge sistnevnte. Ettersom nesten samtlige av spørsmålene som ble stilt til organisasjoner og råd omhandler medvirkning i nærturarbeidet, har jeg valgt å ikke inkludere svar fra disse i min undersøkelse.

Avgjørelsen understøttes av at svarene fra de lovpålagte rådene er lite representative grunnet lav svarprosent. I tillegg vurderes svar fra interkommunale friluftsråd som lite hensiktsmessig å inkludere i denne studien siden de ikke nødvendigvis avspeiler det lokale friluftslivet. Følgelig har jeg valgt å begrense denne studien til å undersøke datamateriale fra aktører på politisk og administrativt nivå i kommunene.

Utvalget i denne studien består således av ordførere, plansjefer, ansvarlige for KIF-plan og folkehelseansvarlige. Jeg har valgt å inkludere svar fra plansjefer og ansvarlige for KIF-planer for å belyse tendenser i hvordan nærtur følges opp i den kommunale planleggingen i ulike kommuner. Svar fra ordførere er inkludert for å fange opp politiske prioriteringer og sammenlikne dette med kommunenes faktiske prioriteringer i planleggingen. Svar fra folkehelseansvarlige er inkludert for innblikk i kommunenes prioritering i et folkehelseperspektiv. Siden spørreskjemaene omfatter flere tema enn det jeg har valgt å inkludere i min studie, benytter jeg kun data fra spørsmål som kan være relevante for å besvare min problemstilling. Hvilke tema som omhandles i spørsmålene jeg har valgt å inkludere fra aktørene i denne studien vises i tabellen under (Tabell 1).

Tabell 1. Utvalgte tema til denne studien fra spørreskjemaene de ulike aktørene har besvart.

Ordfører	Politiske prioriteringer av nærturtiltak i kommunen uttalt i mål.
Plansjef	Overordnede føringer for nærturtiltak i den kommunale oversiktsplanleggingen, i hvilken grad kommunen er opptatt av nærturtiltak, hvordan behov for nærturtiltak avdekkes, og hvilke planer nærtur er integrert i.
KIF-ansvarlig	Hvordan behov for nærturtiltak avdekkes, hvordan nærturtiltak prioriteres i kommunen, hvordan nærtur fremmes i KIF-planen, om nærturtiltak er et uttalt mål, hvilke nærturtiltak som prioriteres, hvordan KIF-planen gir føringer for hvordan nærtur ivaretas i kommuneplanens arealdel.
Folkehelseansvarlig	Om nærturtiltak blir prioritert i kommunen i et folkehelseperspektiv.

I tillegg inneholdt alle spørreskjemaene i studien av Thorén et al. (2018) en åpen rubrikk avslutningsvis, hvor aktørene ble gitt muligheten til å fylle inn egne kommentarer/tilbakemeldinger. Disse vil bli brukt i diskusjonen for å belyse/tolke resultatene.

4.5 Operasjonalisering av kommuneegenskaper

For å belyse hvordan *ulike* kommuner arbeider med tilrettelegging for nærtur, har jeg valgt å inkludere variabler som sier noe om kommunenes demografiske og økonomiske egenskaper i analysene. Jeg har valgt å benytte både *areal* (målt i km² landareal) og *innbyggertall* som variabler som uttrykker kommunens størrelse. I tillegg har jeg valgt å inkludere kommunenes *befolkningstetthet* (målt i antall innbyggere per km² landareal) som en egen variabel, siden kommuner med stort areal kan ha lavt folketall og motsatt. Når det gjelder kommunenes økonomiske egenskaper har jeg valgt å ta utgangspunkt i kommunenes frie inntekter. Frie inntekter er summen av rammetilskudd og skatteinntekter og er midler som kommunene kan disponere fritt (SSB, 2015). Størrelsen på kommunens frie inntekter gir derfor en pekepinn på kommunenes økonomiske handlingsrom. For å ta høyde for at kommunene har ulikt antall innbyggere, har jeg valgt å uttrykke kommunenes økonomiske handlingsrom både ved kommunenes *totale andel frie inntekter* og *kommunenes frie inntekter per innbygger*. På bakgrunn av data fra SSB har jeg hentet ut statistikk for alle variablene som uttrykker kommunenes demografiske og økonomiske egenskaper: areal, innbyggertall, befolkningstetthet, frie inntekter totalt, frie inntekter per innbygger (SSB, 2017a; SSB, 2017b).

Videre ønsket jeg å inkludere en variabel som sier noe om tilgangen innbyggerne i de ulike kommunene har til turområder i sitt nærmiljø. Det finnes imidlertid ikke landsdekkende kartfestet informasjon om nærturområder. Som variabel har jeg derfor valgt å inkludere data fra SSB (2016) som viser andelen bosatte (%) i tettsteder som har trygg tilgang (innen 500 meter, uten å måtte krysse eller bevege seg langs veier med mye trafikk og høy fartsgrense) til arealer som kan ha *potensial som nærturterreng*. Med *potensial som nærturterreng* menes alle områder som består av skog, åpen fastmark, våtmark, bart fjell, grus- og blokkmark samt park- og idrettsområder, så lenge de er over 200 dekar. Det vil si at områdene ikke nødvendigvis er tilrettelagt i form av turstier eller liknende.

Siden spørreundersøkelsen ble sendt ut i årsskiftet 2017/2018 har jeg valgt å bruke statistikk fra 2017 der det er tilgjengelig. For variabelen *tilgang til nærturterreng* finnes imidlertid ikke tall for 2017, her har jeg derfor valgt å benytte statistikk fra 2016.

For å analysere sammenhengen mellom dataene fra nærturundersøkelsen og kommunedataene har jeg valgt å dele de ulike kommuneegenskapene i kategorier. For inndeling av kommunene etter befolkningsstørrelse benyttet jeg SSB (1998) sin standard for klassifisering av kommuner etter innbyggertall. Denne inndelingen grupperer kommunene i seks kategorier. SSB har ikke tilsvarende klassifisering av kommuner etter de andre kommuneegenskapene. For gruppering av kommuner etter areal, befolkningstetthet, frie inntekter per innbygger, frie inntekter totalt og tilgang til nærturterreng har jeg derfor valgt å lage min egen klassifisering. Dette har jeg gjort ved å sortere data for hver enkelt kommuneegenskap i stigende rekkefølge, for så å dele inn dataene i grupper etter kvantile intervaller der hver gruppe har like mange datapunkter. I inndelingen har jeg valgt å operere med hele tall. Gruppeinndelingene for hver enkelt kommuneegenskap presenteres i Tabell 2.

Tabell 2. Gruppeinndeling av kommuneegenskapene innbyggertall, landareal, befolkningstetthet, frie inntekter totalt, frie inntekter per innbygger og andel bosatte med tilgang til nærturterreng til bruk i videre analyser.

Innbyggertall						
<i>Seks grupper (SSB)</i>	< 2000	2000–4999	5000–9999	10 000– 19 999	20 000– 49 999	>49 999
<i>Tre grupper</i>	< 2824	2824–7694	> 7694			
Landareal (km²)						
<i>Fem grupper</i>	< 180	180–358	359–642	643–1145	> 1145	
<i>Tre grupper</i>	< 283	283–776	> 776			
Befolkningstetthet (innbyggere per km²)						
<i>Fem grupper</i>	< 4	4–6	7–17	18–56	> 56	
<i>Tre grupper</i>	< 5	5–24	> 24			
Frie inntekter totalt (1000 kr)						
<i>Fem grupper</i>	< 130 354	130 354– 205 309	205 310– 351 110	351 311– 744 686	> 744 686	
<i>Tre grupper</i>	< 179 285	179 285– 423 372	> 423 372			
Frie inntekter per innbygger (kr)						
<i>Fem grupper</i>	< 52 246	52 246– 56 227	56 228– 61 654	61 655– 71 304	> 71 304	
<i>Tre grupper</i>	< 54 831	54 831– 64 056	> 64 056			
Andel bosatte (%) med tilgang til nærturterreng						
<i>Fem grupper</i>	< 49	49–65	66–76	77–89	> 89	
<i>Tre grupper</i>	< 60	60–80	> 80			

Jeg ønsket primært å ha fem ulike kategorier per kommuneegenskap. Data for kommunenes areal, befolkningstetthet, frie inntekter per innbygger, frie inntekter totalt og tilgang til nærturterreng ble derfor delt inn etter 20%-kvantiler. Hovedinndelingen av den enkelte kommuneegenskap består således av fem grupper med 20% av datapunktene i hver gruppe, som vist i tabellen over (Tabell 2). Imidlertid er det enkelte spørsmål i spørreundersøkelsen som ikke har høy nok svarprosent fra alle gruppene til å gi gyldige analyser. For å kunne gjennomføre analyser med gyldig resultat på disse spørsmålene har jeg derfor valgt å lage en sekundær inndeling bestående av tre grupper med 33.3% av datapunktene i hver gruppe. Som vist i tabellen over (Tabell 2) er dette gjort for alle kommuneegenskapene.

4.6 Dataanalyser

Ved gjennomgang av svarene på spørreundersøkelsene ble det avdekket at enkelte respondenter har svart på undersøkelsen flere ganger. I likhet med Thorén et al. (2018) har jeg valgt å fjerne duplikater (n=98) slik at analysene kun tar utgangspunkt i ett svar fra hver aktør i alle kommunene. I den foregående studien ble dette gjort etter prioritetsvurderinger. Forskerne prioriterte svar på enkelte spørsmål høyere og valgte derfor først og fremst å beholde den som svarte på flest prioriterte spørsmål. Deretter valgte forskerne å beholde den som hadde mest utfyllende kommentarer på spørsmål hvor aktøren kunne svare fritt. Som tredje og siste prioritetsvurdering valgte forskerne å beholde aktørens første svar, mens senere svar ble fjernet. Jeg har forsøkt å følge samme prioritetsvurdering som i den foregående studien, men siden spørsmålene forskerne valgte å prioritere ikke er inkludert i min studie, og siden jeg ikke skal gjennomføre deskriptive analyser av de kvalitative utsagnene, utgår dette fra min prioritetsvurdering.

I arbeidet med å fjerne duplikater har jeg valgt å se gjennom alle aktørenes frie kommentarer, i tilfelle aktørene selv har presisert hvilken besvarelse som skal være gjeldende. Kun en av aktørene presiserte selv hvilken besvarelse som var gjeldende. Her har jeg beholdt denne besvarelsen og fjernet de andre. For de andre duplikatene har jeg valgt å kun beholde aktørens første svar, på samme måte som i studien av Thorén et al. (2018). Ettersom noen av landets kommuner har samme kommunenavn har jeg valgt å fjerne svar fra aktører som ikke har presisert hvilken av disse kommunene de kommer fra. Dette gjelder

Våler kommune, hvor jeg har valgt å utelate svar fra to aktører som ikke har spesifisert om de er fra Våler i Hedmark eller Våler i Østfold. Videre viser det seg at noen av aktørene jobber i flere kommuner. Eksempelvis har Meråker, Selbu, Stjørdal og Tydal felles folkehelseansvarlig. Ved to tilfeller har aktørene svart én gang, men oppgitt at svaret er gjeldende for flere kommuner. Her har jeg valgt å *duplisere* svaret slik at det i analysene finnes et svar fra hver av kommunene aktøren jobber. Etter rensing av data inkluderer datamaterialet som brukes i analysene svar fra KIF-ansvarlige i 183 kommuner, plansjefer i 181 kommuner, folkehelseansvarlige i 230 kommuner og ordførere i 195 kommuner.

Dataanalysene ble videre utført ved hjelp av statistikkprogrammet JMP Pro 15. For å kunne bruke datamaterialet fra den elektroniske spørreundersøkelsen til statistiske analyser har jeg kodet om svaralternativene slik at de kun består av tall. Eksempelvis er «ja» kodet om til verdien 1 og «nei» kodet om til verdien 0. Dette er gjort på samtlige spørsmål. For å kode om tekst til tall har jeg også foretatt tolkninger av enkelte svar. På spørsmål hvor aktørene har fått mulighet til å svare fritt ved svaralternativet «annet, vennligst spesifiser» har jeg vurdert svarene og kodet om til nærmeste alternativ. For å finne ut hvor mange tiltak kommunene har satset på i KIF-planen for å fremme nærtur, har jeg tolket svarene fra aktørene om hvilke tiltak planene inneholder og vurdert hva jeg anser som relevante tiltak for nærtur. Ved spørsmål besvart på en Likert-skala fra 1–5 (1 = svært uenig, 5 = svært enig) har jeg i enkelte tilfeller valgt å forenkle svarene slik at punktene 1–3 på skalaen kategoriseres som «uenig» og omkodes til verdien 0, mens punktene 4–5 på skalaen kategoriseres som «enig» og omkodes til verdien 1. Ved gjennomgang av svarene har jeg også oppdaget en del blanke felt. Dette har jeg tolket som at aktørene har hoppet over spørsmålet fordi de ikke er enige i svaralternativene, og verdien 0 er derfor lagt inn.

For å undersøke om det er sammenheng mellom data fra nærturundersøkelsen og kommuneegenskapene har jeg kjørt χ^2 -tester, enkelte variansanalyser og korrelasjonsanalyser. Her har jeg satt svarene på hvert enkelt spørsmål opp mot gruppeinndelingen av hver enkelt kommuneegenskap. Jeg har valgt signifikansnivå 5%, som er vanlig i samfunnsforskning (Johannessen et al., 2010). Videre har jeg kjørt variansanalyser på spørsmål hvor jeg ønsker å sammenligne svar fra ulike aktører innad i kommunene, eksempelvis sammenligne svar fra ordfører og plansjef i samme kommune. Ved fremstilling

av resultatene har jeg for enkelhets skyld valgt å avrunde alle testresultatene til tall med to desimaler.

4.7 Etiske hensyn

I henhold til Helsinkideklarasjonen og de etiske prinsippene denne legger til grunn skal kravet om informert samtykke, samt deltakernes personvern og konfidensialitet, ivaretas i enhver studie som omfatter forskning på mennesker (World Medical Association, 2018). Ifølge De nasjonale forskningsetiske komiteene (2016, s.13) skal forskeren «gi forskningsdeltakerne tilstrekkelig informasjon om forskningsfeltet, forskningens formål, hvem som har finansiert prosjektet, hvem som får tilgang til informasjonen, hvordan resultatene er tenkt brukt, og om følgene av å delta i forskningsprosjektet». Videre skal forskeren innhente samtykke fra den som deltar i forskningen. Samtykket må være fritt, informert og uttrykkelig.

I denne studien benyttes allerede innhentet datamateriale fra studien av Thorén et al. (2018). For å kunne argumentere for etiske hensyn i denne studien viser jeg derfor til hvordan dette ble ivaretatt i studien datamaterialet er hentet fra. I studien av Thorén et al. (2018) fikk alle respondentene tilsendt et skriftlig informasjonsbrev der de ble informert om at svar på spørreundersøkelsen ville bli tolket som samtykke til deltakelse studien. I informasjonsbrevet ble det også informert om formålet med studien og hva deltakelse i studien ville innebære. Videre inneholdt informasjonsskrivet orientering om at deltakelse var frivillig, samt muligheten til å trekke seg fra studien uten å oppgi grunn. Ved dette tilfredsstilles kravet om informert samtykke, jmfør personopplysningsloven (Personopplysningsloven, 2018).

Kravet til konfidensialitet tas hensyn til ved lagring og behandling av dataene og ivaretagelse av respondentenes identitet. Datamaterialet jeg har fått tilgang til inkluderer ikke kontaktopplysninger med navn og mailadresse på informantene, men det vil likevel være mulig å spore besvarelsene tilbake til aktørgruppene i de ulike kommunene. Jeg har derfor oppbevart datamaterialet på en dataservert NMBU har klarert som sikker. Kun forskere tilknyttet prosjektet har hatt tilgang til datamaterialet. Videre blir alle resultater presentert i

en form som anonymiserer enkeltpersoner. I og med at kommunene deles inn i grupper kan ikke informasjonen tilbakeføres til enkeltpersoner.

I tråd med personopplysningsloven skal behandling av personopplysninger i forskning meldes til et personvernombud (NESH, 2016, s.14). I forbindelse med analysing av dataene har jeg derfor søkt om tillatelse fra Norsk senter for forskningsdata (NSD). Tillatelse ble innvilget av NSD 08.01.2020 (se Vedlegg 1).

5.0 Resultater

Resultatene vil i det følgende presenteres i to hovedkapitler. Første kapittel omhandler sammenheng mellom egenskaper ved kommunene og uttalt «opptatthet» av tilrettelegging for nærtur. Her presenteres resultater som ser kommuneegenskapene i sammenheng med aktørenes uttalte prioritering av nærturtiltak, KIF-ansvarliges meninger om kommunen har tilstrekkelig med turveier og turstier der folk bor, samt prioritering av nærturtiltak i ulike deler av kommuneplanen. Deretter ser jeg på sammenheng mellom uttalt prioritering og faktisk integrering av nærtur i planleggingen innad i kommunene. Andre kapittel omhandler sammenhengen mellom egenskaper ved kommunen og hvordan tilrettelegging for nærtur integreres i planleggingen. Her presenteres resultater som ser kommuneegenskapene i sammenheng med hvem som involveres i nærturplanleggingen, kunnskapsgrunnlaget kommunene baserer nærturplanlegging på, hvordan nærtur integreres i planarbeidet, samt tallfestede mål for maksavstand til nærmeste tursti.

5.1 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og uttalt «opptatthet» av tilrettelegging for nærtur

5.1.1 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og uttalt prioritering av nærturtiltak

I spørreundersøkelsen har ordførerne fått spørsmål om det er et politisk mål å prioritere nærturtiltak i deres kommune, og plansjefene har fått spørsmål om hvor opptatt deres kommune er av å tilrettelegge for nærtur. Som referert i Thorén et al. (2018, s. 35) oppgir nesten samtlige ordførere (94%) at det er et politisk mål å prioritere nærturtiltak, og så å si alle plansjefene oppgir at de i stor grad er opptatt av tilrettelegging for nærtur. Jeg gjennomførte derfor ikke analyser som ser på sammenhengen mellom svar på dette spørsmålet og kommuneegenskapene. Videre ønsket jeg å se på sammenhengen mellom ordførernes svar på om nærtur er en prioritet i deres kommune og hvordan plansjef, KIF-ansvarlig og folkehelseansvarlig *i samme kommune* svarer på tilsvarende spørsmål. Ingen av resultatene viser sammenheng, noe som ikke er overraskende ettersom nesten samtlige svarer det samme.

På spørsmålet om hvor enige de folkehelseansvarlige er (på en skala fra 1–5) i at nærturtiltak får prioritet i kommunen de jobber var gjennomsnittsverdien 3.89 (Thorén et al., 2018, s. 35). Resultatene av denne studien viser sammenheng mellom svarene fra folkehelseansvarlige og noen av kommuneegenskapene (se Tabell 3). Det er større andel av folkehelseansvarlige som jobber i kommunene med mellomstort landareal som svarer at nærturtiltak får prioritet i deres kommune, sammenlignet med de som jobber i kommunene med minst og størst landareal (K_{ji}^2 (Pearson)= 9.62, $p= 0.05$). Videre finner jeg at det er større andel av folkehelseansvarlige som jobber i kommunene med mest frie inntekter som svarer at nærturtiltak blir prioritert, sammenlignet med folkehelseansvarlige fra kommunene med minst frie inntekter (K_{ji}^2 (Pearson)= 9.77, $p= 0.04$).

Tabell 3. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel folkehelseansvarlige (%) som oppgir at de synes nærturtiltak prioriteres i deres kommune.

Landareal (km ²)	< 180	180–358	359–642	643–1145	> 1145
Folkehelseansvarlige som synes nærturtiltak prioriteres	58 %	82 %	73 %	72 %	57 %
Frie inntekter totalt (1000 kr)	< 130 354	130 354–205 309	205 310–351 110	351 111–744 686	> 744 686
Folkehelseansvarlige som synes nærturtiltak prioriteres	51 %	66 %	75 %	77 %	75 %

5.1.2 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og om kommunene mener de har tilstrekkelig med turveier og turstier der folk bor

KIF-ansvarlige ble bedt om å gradere på en skala fra 1–5 (1= svært uenig, 5= svært enig) hvor enige de er i utsagnet «Vi har tilstrekkelig med turveier og turstier der vi bor». Thorén et al. (2016, s. 56) oppgir at gjennomsnittsverdien på svarene fra de KIF-ansvarlige er 3.13. Med andre ord er de i noen grad enige i at kommunen har tilstrekkelig med turveier og turstier i innbyggernes nærmiljø. Resultatene av denne studien viser signifikant *negativ* sammenheng ($t= -2.11$, $p= 0.04$) mellom svarene fra de KIF-ansvarlige og kommunenes landareal. Dette betyr at jo mindre landareal kommunen har, desto mer enig er kommunens KIF-ansvarlig i at det er tilstrekkelig med turveier og turstier der innbyggerne bor. Videre viser resultatene signifikant sammenheng mellom KIF-ansvarliges svar og andelen innbyggere som har tilgang til nærturterreng (K_{ji}^2 (Pearson)= 10.37, $p= 0.03$). Det er større andel KIF-ansvarlige i

kommunene med størst tilgang til nærturterreng som mener kommunen har tilstrekkelig med turveier og turstier der folk bor (fra lavest til høyest: 53%, 48%) sammenlignet med KIF-ansvarlige i kommunene med minst tilgang til nærturterreng (24%, 26%, 24%). Når det gjelder resterende kommuneegenskaper har jeg valgt å ikke gjøre likende analyser, grunnet ujevn fordeling av respondenter i kommuneegenskapenes gruppekategorier.

5.1.3 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og uttalte prioriteringer av nærturtiltak i kommuneplanen

Ordførerne ble bedt om å gradere på en skala fra 1–5 (1= svært uenig, 5= svært enig) hvor enige de er i at politikerne i deres kommune etterspør temaplaner der nærtur inngår som en del av den kommunale planstrategien. Som referert i rapporten av Thorén et al. (2018, s. 35) er gjennomsnittsverdien på ordførernes svar 3.2. De er med andre ord delvis enige i at politikerne i deres kommune etterspør nærtur i den kommunale planstrategien. Resultatene av denne studien viser sammenheng mellom andel ordførere som oppgir at de er enige i denne påstanden og kommunenes egenskaper (se Tabell 4).

Tabell 4. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel ordførere (%) som oppgir at de er enige i påstanden om at politikerne i deres kommune etterspør temaplaner der nærtur inngår som en del av den kommunale planstrategien.

Innbyggertall	< 2000	2000– 4999	5000– 9999	10 000– 19 999	20 000– 49 999	> 49 999
Ordførere som oppgir at de er enige	24%	40%	49%	43%	33%	100%
Frie inntekter totalt (1000 kr)	< 130 354	130 354– 205 309	205 310– 351 110	351 111– 744 686	> 744 686	
Ordførere som oppgir at de er enige	24%	26%	58%	45%	45%	
Frie inntekter per innbygger (kr)	< 52 246	52 246– 56 227	56 228– 61 654	61 655– 71 304	> 71 304	
Ordførere som oppgir at de er enige	33%	66%	50%	29%	20%	

Som presentert i tabellen over (Tabell 4) viser resultatene at det er størst andel ordførere i kommunene med flest innbyggere som er enige i at politikerne etterspør slike temaplaner i planstrategien, sammenlignet med ordførere i kommuner med færre innbyggere (Kji² (Pearson)= 12.63, p= 0.03). Videre viser resultatene at det er større andel av ordførerne i kommunene med middels og mest frie inntekter som er enige i at politikerne etterspør

temaplaner der nærtur inngår som en del av planstrategien, sammenlignet med ordførerne i kommunene som har minst frie inntekter (K_{ji}^2 (Pearson)= 14.64, $p < 0.01$). Videre er det større andel ordførere fra kommunene med middels frie inntekter per innbygger som er enige i at politikerne etterspør slike temaplaner i planstrategien, sammenlignet med ordførere fra kommuner med minst og mest frie inntekter per innbygger (K_{ji}^2 (Pearson)= 21.59, $p < 0.01$).

Med andre ord viser resultatene presentert i Tabell 4 at det er størst andel av kommunene med høyt innbyggertall, høye inntekter totalt og middels inntekter per innbygger som har politisk etterspørsel etter temaplaner der nærtur inngår som en del av den kommunale planstrategien.

Videre ble ordførerne bedt om å gradere hvor enige de er på en skala fra 1–5 i at politikerne i deres kommune vektlegger nærturtiltak i kommuneplanens samfunnsdel. Som referert i Thorén et al. (2018, s. 35) ligger gjennomsnittsverdien på 4.0, altså er de fleste ordførerne enige i dette. Resultatene av denne studien viser sammenheng mellom andel ordførere som oppgir at de er enige i denne påstanden og kommuneegenskapene (se Tabell 5).

Tabell 5. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel ordførere (%) som oppgir at de er enige i påstanden om at politikerne vektlegger nærturtiltak i kommuneplanens samfunnsdel.

Innbyggertall	< 2000	2000–4999	5000–9999	10 000– 19 999	20 000– 49 999	> 49 999
Ordførere som er enige i påstanden	56%	69%	86%	76%	67%	100%
Frie inntekter per innbygger (kr)	< 52 246	52 246– 56 227	56 228– 61 654	61 655– 71 304	> 71 304	
Ordførere som er enige i påstanden	72%	84%	80%	63%	58%	

Som presentert i tabellen over (Tabell 5) viser resultatene at samtlige ordførere fra kommunene med flest innbyggere er enige i at politikerne vektlegger nærturtiltak i kommuneplanens samfunnsdel, mens mindre andel av ordførere som jobber i kommunene med færre innbyggere er enige i dette (K_{ji}^2 (Pearson)= 12.62, $p = 0.03$). Videre er det signifikant sammenheng mellom kommuner der ordføreren er enig i at politikerne legger vekt på nærturtiltak i kommuneplanens samfunnsdel, og frie inntekter per innbygger (K_{ji}^2

(Pearson)= 9.53, $p= 0.05$). Her viser resultatene at politikerne vektlegger nærturtiltak i kommuneplanens samfunnsdel i større andel kommuner med middels frie inntekter per innbygger enn kommuner med mest og minst frie inntekter per innbygger.

Ordførerne ble også bedt om å svare på hvor enige de er (på en skala fra 1–5) i at politikerne vektlegger nærturtiltak i kommuneplanens arealdel, kommunens handlingsplan og kommunens økonomiplan. Som referert i Thorén et al. (2018) viser gjennomsnittsverdiene av ordførernes svar henholdsvis 4.08, 3.88, og 3.57. Resultatene av denne studien viser ingen signifikant sammenheng mellom ordførernes svar og kommuneegenskapene.

Oppsummert viser disse resultatene at det er størst andel ordførere fra kommunene med flest innbyggere, mest frie inntekter totalt og middels frie inntekter per innbygger som mener politikerne etterspør temaplaner der nærtur inngår som en del av planstrategien (se Tabell 4). Videre er det størst andel ordførere fra kommunene med flest innbyggere og middels frie inntekter per innbygger som er enige i at politikerne vektlegger nærturtiltak i kommuneplanens samfunnsdel (se Tabell 5). Derimot er det ikke sammenheng mellom kommuneegenskapene og andel ordførere som mener politikerne vektlegger nærturtiltak i kommuneplanens arealdel, kommunens handlingsplan eller kommunens økonomiplan.

5.1.4 Sammenheng mellom uttalt prioritering og om kommunene faktisk integrerer nærtur i kommuneplanleggingen

For å se på sammenhengen mellom uttalt prioritering av nærtur og om kommunene faktisk integrerer nærtur i kommuneplanleggingen har jeg gjennomført analyser som viser sammenhengen mellom svar fra ordførere og plansjefer fra samme kommune.

Resultatene viser ingen signifikant sammenheng mellom ordførernes svar på hvor enige de er (på en skala fra 1–5) i at politikerne etterspør temaplaner der nærtur inngår som en del av den kommunale planstrategien og plansjefenes svar på om kommunen de jobber i har føringer for planlegging som fremmer nærturtiltak i den kommunale planstrategien ($F= 0.20$, $p= 0.66$). Ordførerne er over middels enige både i kommuner som i henhold til plansjefen har føringer for planlegging som fremmer nærturtiltak i planstrategien ($m= 3.37$, $CI = 3.06$ –

3.69) og i kommuner som *ikke* har føringer for planlegging som fremmer nærturtiltak i planstrategien (m= 3.48, CI= 3.09–3.88).

Det samme gjelder spørsmålet til ordførerne om hvor enige de er på en skala fra 1–5 i at politikerne vektlegger nærturtiltak i kommuneplanens arealdel og plansjefenes svar på om kommunen de jobber i har føringer for nærturtiltak i kommuneplanens arealdel (F= 0.85, p= 0.36). Ordførerne er enige i påstanden om at nærturtiltak vektlegges i kommuneplanens arealdel både i kommuner som i henhold til plansjefen *har* føringer for nærturtiltak i kommuneplanens arealdel (m= 4.32, CI= 4.11–4.52) og i kommuner som ikke har det (m= 4.15, CI= 3.85–4.45). Resultatene viser at ordførerne har større tanker om kommunens integrering av nærtur i kommuneplanleggingen, enn det plansjefene ser at blir gjennomført i den virkelige kommuneplanleggingen.

5.2 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og hvordan tilrettelegging for nærtur integreres i planleggingen

5.2.1 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og hvem som involveres i nærturplanleggingen

I det følgende presenteres resultater som viser sammenhengen mellom kommuneegenskapene og hvilke kommunale etater som er involvert i arbeidet med KIF-planen. Deretter fremlegges resultater som ser på sammenhengen mellom kommuneegenskapene og kommunenes involvering av lovpålagte råd i arbeidet med KIF-planen eller andre planprosesser som kan fremme nærturtiltak.

Involvering av planetaten

Både KIF-ansvarlige og plansjefer har svart på om planetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen. Som referert i Thorén et al. (2018, s. 37 og s. 46) svarer ca. 45% av plansjefene og 58% av de KIF-ansvarlige at planetaten er involvert arbeidet med KIF-planen i deres kommune. Resultatene av denne studien viser at det er sammenheng mellom kommuneegenskapene og svarene fra de KIF-ansvarlige på dette spørsmålet (se Tabell 6).

Tabell 6. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige som oppgir at planetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen i deres kommune.

Befolkningstetthet (innbyggere/km²)	< 4	4–6	7–17	18–56	> 56
KIF-ansvarlige som oppgir at planetaten er involvert	43%	39%	73%	71%	64%
Frie inntekter totalt (1000 kr)	< 130 354	130 354– 205 309	205 310– 351 110	351 111– 744 686	> 744 686
KIF-ansvarlige som oppgir at planetaten er involvert	47%	36%	62%	69%	68%
Frie inntekter per innbygger (kr)	< 52 246	52 246– 56 227	56 228– 61 654	61 655– 71 304	> 71 304
KIF-ansvarlige som oppgir at planetaten er involvert	63%	72%	64%	44%	41%
Bosatte med tilgang til nærturterreng (%)	< 49	49–65	66–76	77–89	> 89
KIF-ansvarlige som oppgir at planetaten er involvert	74%	68%	47%	65%	36%

Som presentert i tabellen over (Tabell 6) viser resultatene at det er større andel KIF-ansvarlige som jobber i de tettest befolkede kommunene som svarer at planetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen, sammenlignet med de som jobber i kommuner som er mindre tettbefolkede (K_{ji}^2 (Pearson)= 14.30, $p < 0.01$). I resultatene finner jeg også at det er større andel av KIF-ansvarlige som jobber i kommunene med minst frie inntekter som svarer at de har involvert planetaten i arbeidet, sammenlignet med de som jobber i kommunene med mest frie inntekter (K_{ji}^2 (Pearson)= 11.40, $p = 0.02$).

Når svarene ses i sammenheng med kommunenes frie inntekter per innbygger finner jeg motsatt fordeling; større andel av KIF-ansvarlige fra kommunene med minst frie inntekter per innbygger svarer at de har involvert planetaten i arbeidet, sammenlignet med KIF-ansvarlige fra kommunene med mest frie inntekter per innbygger (K_{ji}^2 (Pearson)= 10.41, $p = 0.03$). Jeg finner også at det er større andel av KIF-ansvarlige som jobber i kommunene hvor under 65% og mellom 77–89% av innbyggerne har tilgang til nærturterreng som svarer at planetaten er involvert i arbeidet, sammenlignet med de som jobber i kommunene hvor 66–76% og 90–100% av innbyggerne har tilgang til nærturterreng (K_{ji}^2 (Pearson)= 13.08, $p = 0.01$).

Oppsummert viser resultatene fremstilt i Tabell 6 at planetaten involveres i arbeidet med KIF-planen i størst andel av kommunene som er tettest befolkede, har mest frie inntekter totalt og minst frie inntekter per innbygger. Videre viser resultatene at størst andel av kommunene hvor minst andel av innbyggerne har tilgang til nærturterreng, dernest kommunene hvor nest færrest og nest flest innbyggere har tilgang til nærturterreng, involverer planetaten i arbeidet med KIF-planen.

Involvering av kulturetaten

Både KIF-ansvarlige og plansjefer har svart på om kulturetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen. Som referert i Thorén et al. (2018, s. 37 og s. 46) svarer ca. 49% av plansjefene og 84% av de KIF-ansvarlige at kulturetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen i deres kommune. Resultatene av denne studien viser sammenheng mellom plansjefenes svar og flere av kommuneegenskapene (se Tabell 7).

Tabell 7. Oversikt over sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel plansjefer (%) som oppgir at kulturetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen i deres kommune.

Innbyggertall	< 2000	2000– 4999	5000– 9999	10 000– 19 999	20 000– 49 999	> 49 999
Plansjefer som oppgir at kulturetaten er involvert	58%	50%	58%	46%	29%	0%
Befolkningstetthet (innbyggere/km²)	< 4	4–6	7–17	18–56	> 56	
Plansjefer som oppgir at kulturetaten er involvert	62%	48%	52%	50%	22%	
Frie inntekter totalt (1000 kr)	< 130 354	130 354– 205 309	205 310– 351 110	351 111– 744 686	> 744 686	
Plansjefer som oppgir at kulturetaten er involvert	58%	51%	60%	47%	25%	

Som vist i tabellen over (Tabell 7) finner jeg at det er større andel av plansjefene som jobber i kommunene med færre enn 20 000 innbyggere som oppgir at kulturetaten er involvert, sammenlignet med plansjefer som jobber i kommuner med flere innbyggere (K_{ji}^2 (Pearson)= 12.67, $p= 0.03$). Videre finner jeg sammenheng mellom kommuner hvor plansjefen oppgir at kulturetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen og kommunenes befolkningstetthet (K_{ji}^2 (Pearson)= 12.67, $p= 0.01$). Det er større andel av plansjefene som jobber i kommunene med lavest befolkningstetthet som svarer at kulturetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen,

sammenlignet med de som jobber i de tettest befolkede kommunene. Funnene bekreftes ved å se på sammenhengen mellom plansjefenes svar og kommunenes frie inntekter; større andel plansjefer fra kommunene med minst frie inntekter svarer at kulturetaten er involvert, sammenlignet med plansjefer fra kommunene med mest frie inntekter (K_{ji}^2 (Pearson)= 11.29, $p= 0.02$).

Resultatene fremstilt i Tabell 7, som tar utgangspunkt i plansjefenes svar, viser at kulturetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen i størst andel små kommuner; kommuner med få innbyggere, lav befolkningstetthet, og minst frie inntekter. Når det gjelder svarene fra de *KIF-ansvarlige* på spørsmålet om kulturetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen finner jeg derimot ingen sammenheng med kommuneegenskapene.

Involvering av teknisk etat

Både KIF-ansvarlige og plansjefer har svart på om teknisk etat er involvert i arbeidet med KIF-planen. Som referert i Thorén et al. (2018, s. 37 og s. 46) svarer ca. 37% av plansjefene og 55% av de KIF-ansvarlige at teknisk etat er involvert arbeidet med KIF-planen i deres kommune. Resultatet av denne studien viser at det er sammenheng mellom hvordan de KIF-ansvarlige svarer på dette spørsmålet og flere av kommuneegenskapene (se Tabell 8).

Tabell 8. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige (%) som oppgir at teknisk etat er involvert i arbeidet med KIF-planen i deres kommune.

Befolkningstetthet (innbyggere/km²)	< 4	4–6	7–17	18–56	> 56
KIF-ansvarlige som oppgir at teknisk etat er involvert	34%	70%	63%	56%	62%
Frie inntekter totalt (1000 kr)	< 130 354	130 354– 205 309	205 310– 351 110	351 111– 744 686	> 744 686
KIF-ansvarlige som oppgir at teknisk etat er involvert	43%	43%	56%	74%	50%
Bosatte med tilgang til nærturterreng (%)	< 49	49–65	66–76	77–89	> 89
KIF-ansvarlige som oppgir at teknisk etat er involvert	55%	63%	70%	56%	24%

Resultatene fremstilt i tabellen over (Tabell 8) viser at det er større andel KIF-ansvarlige som jobber i de tettest befolkede kommunene som svarer at teknisk etat er involvert i arbeidet

med KIF-planen, sammenlignet med de som jobber i kommunene med lavest befolkningstetthet (K_{ji}^2 (Pearson)= 11.96, $p= 0.02$). I resultatene finner jeg også signifikant sammenheng mellom kommunenes frie inntekter og svar fra KIF-ansvarlige om teknisk etat er involvert i arbeidet med KIF-planen (K_{ji}^2 (Pearson)= 9.78, $p= 0.04$). Større andel KIF-ansvarlige fra kommunene med nest mest frie inntekter (351 111–744 686 (1000kr)) svarer at teknisk etat er involvert, sammenlignet med KIF-ansvarlige fra kommunene med mindre eller mer frie inntekter. Videre finner jeg at det er større andel KIF-ansvarlige fra kommunene der mindre enn 90% av innbyggerne har tilgang til nærturterreng som oppgir at teknisk etat er involvert i arbeidet med KIF-planen, enn KIF-ansvarlige fra kommuner der over 90% av innbyggerne har tilgang til nærturterreng (K_{ji}^2 (Pearson)=13.63, $p= < 0.01$).

Resultatene i Tabell 8, som tar utgangspunkt i KIF-ansvarliges svar, viser at teknisk etat *ikke* er involvert i arbeidet med KIF-planen i størst andel av kommunene som har stort landareal og lav befolkningstetthet, hvor samtlige innbyggere har tilgang til nærturterreng og kommuneøkonomien er over middels sammenlignet med andre kommuner. Jeg finner derimot ingen signifikant sammenheng mellom kommuneegenskapene og *plansjefenes* svar på om teknisk etat er involvert i arbeidet med KIF-planen.

Involvering av park/grøntmiljøetat

Både KIF-ansvarlige og plansjefer har svart på om park/grøntmiljøetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen. Som referert i Thorén et al. (2018, s. 37 og s. 46) viser svarene at det er få kommuner som involverer denne etaten; ca. 15% av plansjefene og ca. 24% av de KIF-ansvarlige svarer at park/grøntmiljøetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen i deres kommune. Resultatene av denne studien viser sammenheng mellom KIF-ansvarliges svar på dette spørsmålet og flere av kommuneegenskapene (se Tabell 9). I resultatene finner jeg at det er større andel KIF-ansvarlige som jobber i kommunene med over 20 000 innbyggere som oppgir at park/grøntmiljøetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen enn KIF-ansvarlige fra kommuner med færre innbyggere (K_{ji}^2 (Pearson)= 48.85, $p= < 0.01$). Videre finner jeg at det er større andel KIF-ansvarlige som jobber i de tettest befolkede kommunene oppgir at park/grøntmiljøetaten er involvert, sammenlignet med de som jobber i kommuner med lavere befolkningstetthet (K_{ji}^2 (Pearson)= 26.93, $p= < 0.01$).

Som vist i Tabell 9 bekreftes disse funnene når svarene ses i sammenheng med kommunenes økonomiske handlingsrom; større andel KIF-ansvarlige som jobber i kommunene med mest frie inntekter oppgir at park/grøntmiljøetaten er involvert, sammenlignet med de som jobber i kommuner med mindre frie inntekter (K_{ji}^2 (Pearson)= 41.29, $p < 0.01$). Videre oppgir større andel KIF-ansvarlige fra kommuner med minst frie inntekter per innbygger (under 56 228) at park/grøntmiljøetaten er involvert, sammenlignet med kommuner med mer frie inntekter per innbygger (K_{ji}^2 (Pearson)= 24.18, $p < 0.01$). Jeg finner også signifikant sammenheng mellom kommunene hvor KIF-ansvarlig oppgir at park/grøntmiljøetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen, og innbyggernes tilgang til nærturterreng (K_{ji}^2 (Pearson)=13.11, $p = 0.01$). Større andel KIF-ansvarlige som jobber i kommunene der under 65% av innbyggerne har tilgang til nærturterreng oppgir at park/grøntmiljøetaten er involvert, sammenlignet med de som jobber i kommuner der over 65% av innbyggerne har tilgang til nærturterreng (se Tabell 9).

Tabell 9. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige (%) som oppgir at park/grøntmiljøetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen i deres kommune.

Innbyggertall	< 2000	2000– 4999	5000– 9999	10 000– 19 999	20 000– 49 999	> 49 999
KIF-ansvarlige som oppgir at park/grøntmiljøetaten er involvert	9%	4%	16%	36%	64%	70%
Befolkningstetthet (innbyggere/km²)	< 4	4–6	7–17	18–56	> 56	
KIF-ansvarlige som oppgir at park/grøntmiljøetaten er involvert	4%	22%	17%	24%	50%	
Frie inntekter totalt (1000 kr)	< 130 354	130 354– 205 309	205 310– 351 110	351 111– 744 686	> 744 686	
KIF-ansvarlige som oppgir at park/grøntmiljøetaten er involvert	10%	0%	13%	24%	57%	
Frie inntekter per innbygger (kr)	< 52 246	52 246– 56 227	56 228– 61 654	61 655– 71 304	> 71 304	
KIF-ansvarlige som oppgir at park/grøntmiljøetaten er involvert	42%	35%	15%	0%	15%	
Bosatte med tilgang til nærturterreng (%)	< 49	49–65	66–76	77–89	> 89	
KIF-ansvarlige som oppgir at park/grøntmiljøetaten er involvert	35%	36%	20%	12%	8%	

Oppsummert viser resultatene i tabellen over (Tabell 9) at det er størst andel KIF-ansvarlige som oppgir at park/grøntmiljøetaten involveres i arbeidet med KIF-planen i kommunene som har flest innbyggere og tettest befolkning, kommunene hvor nesten halvparten av innbyggerne mangler tilgang til nærturterreng samt i kommunene med størst økonomisk handlingsrom. Resultatene i denne studien viser derimot ingen signifikant sammenheng mellom kommuneegenskapene og svar fra *plansjefene* om park/grøntmiljøetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen i kommunene.

Involvering av andre kommunale etater

Både KIF-ansvarlige og plansjefer har svart på om andre kommunale enheter/etater er involvert i arbeidet med KIF-planen. Som referert i Thorén et al. (2018, s. 37 og s. 46) oppgir ca. 43% av plansjefene og 68% av de KIF-ansvarlige at folkehelseetaten er involvert i arbeidet med KIF-planen. Videre oppgir 32% av plansjefene at enhet/etat for skole, barn og oppvekst involveres i arbeidet med KIF-planen. Resultatene av denne studien viser ingen sammenheng mellom kommuneegenskapene og svar fra plansjefer eller KIF-ansvarlige på om disse etatene er involvert i arbeidet med KIF-planen.

Involvering av lovpålagte råd

Ifølge svar fra både KIF-ansvarlige og plansjefer er de lovpålagte rådene involvert i arbeidet med KIF-planen eller andre planprosesser som kan fremme nærturtiltak ved å foreslå prioriteringer av tiltak i rundt 10% av kommunene (Thorén et al., 2018, s. 38 og s. 48). Resultatene av denne studien viser ingen sammenheng mellom kommuneegenskapene og svar fra KIF-ansvarlige eller plansjefer på om det lovpålagte eldrerådet er med i nærturarbeidet ved å foreslå prioriteringer og tiltak. Det samme gjelder for det lovpålagte rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

5.2.2 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og kunnskapsgrunnlaget kommunene baserer nærturplanlegging på

Når det gjelder planverktøy/analyser kommunene benytter som kunnskapsgrunnlag ved behovsvurderinger for nærturtiltak viser studien av Thorén et al. (2018, s. 44 og s. 48) at *administrasjonens lokalkunnskap* benyttes mest. Dette er både plansjefer og KIF-ansvarlige i

stor grad enige om; på en skala fra 1–5 ligger gjennomsnittsverdien på henholdsvis 4.45 og 4.37. Resultatene av denne studien viser ingen sammenheng mellom kommuneegenskapene og svarene fra plansjefer eller KIF-ansvarlige på om kommunen de jobber i benytter administrasjonens lokalkunnskap som kunnskapsgrunnlag ved behovsvurderinger for nærturtiltak. Dette er ingen overraskelse, ettersom nesten samtlige kommuner benytter dette som kunnskapsgrunnlag for nærturplanleggingen.

Å benytte *analyser av hvor i kommunen det mangler nærturtiltak* som grunnlag for behovsvurderinger er en mer systematisk tilnærming, men som referert i rapporten av Thorén et al. (2018, s. 44 og s. 48) er plansjefene og de KIF-ansvarlige mindre enige i at deres kommune benytter slike analyser (gjennomsnittsverdi på henholdsvis 2.43 og 3.14 på en skala fra 1–5). Som presentert i tabellen under (Tabell 10) viser resultatene av denne studien signifikant sammenheng mellom kommuner som i henhold til KIF-ansvarlige benytter mangelanalyser som grunnlag for behovsvurderinger for nærturtiltak og kommunenes innbyggertall (K_{ji}^2 (person)= 15.36, $p < 0.01$) og kommunens frie inntekter per innbygger (K_{ji}^2 (Pearson)= 11.65, $p = 0.02$).

Tabell 10. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige (%) som oppgir at kommunen de jobber i benytter analyser av hvor i kommunen det mangler nærturtiltak som kunnskapsgrunnlag ved behovsvurderingen for nærturplanlegging.

Innbyggertall	< 2000	2000– 4999	5000– 9999	10 000– 19 999	20 000– 49 999	> 49 999
KIF-ansvarlige som oppgir at det benyttes analyser av hvor i kommunen det mangler nærturtiltak	60%	33%	33%	53%	32%	80%
Frie inntekter per innbygger (kr)	< 52 246	52 246– 56 227	56 228– 61 654	61 655– 71 304	> 71 304	
KIF-ansvarlige som oppgir at det benyttes analyser av hvor i kommunen det mangler nærturtiltak	58%	41%	36%	24%	56%	

Resultatene presentert i tabellen over (Tabell 10) viser at det er størst andel av KIF-ansvarlige som jobber i kommunene med flest innbyggere (over 50 000) og dernest de som jobber i kommunene med færrest innbyggere (under 2000) som oppgir at de benytter mangelanalyser som kunnskapsgrunnlag i nærturplanleggingen. Likeledes er det størst andel KIF-ansvarlige fra kommuner med minst og mest frie inntekter per innbygger som oppgir at

kommunen benytter slike mangelanalyser, sammenlignet med KIF-ansvarlige fra kommuner med middels frie inntekter per innbygger.

Resultatene presentert i Tabell 10, som tar utgangspunkt i svar fra KIF-ansvarlige, viser altså at det er større andel av kommunene med færrest og flest innbyggere og minst og mest frie inntekter per innbygger som benytter seg av systematisk kunnskapsinnhenting som grunnlag for behovsvurderinger for nærturtiltak, mens mindre andel av de mellomstore kommunene benytter dette. Jeg finner derimot ingen sammenheng mellom kommuneegenskapene og svar fra *plansjefen* på om kommunen benytter mangelanalyser som kunnskapsgrunnlag for nærturplanleggingen.

Grønnstrukturplan/analyse

Som referert i rapporten av Thorén et al. (2018, s. 37) er det kun en femtedel av plansjefene som oppgir at kommunen de jobber i har utarbeidet grønnstrukturplaner/analyser.

Resultatene av denne studien viser signifikant sammenheng mellom disse kommunene og flere av kommuneegenskapene (se Tabell 11). Med utgangspunkt i plansjefenes svar finner jeg at det er størst andel av kommunene med høyest innbyggertall som har grønnstrukturplan/analyse, dernest kommer kommuner med middels innbyggertall, mens minst andel av kommunene med lavest innbyggertall har grønnstrukturplan/analyse (Kj^2 (Pearson)= 39.95, $p < 0.01$). Videre er det større andel av de tettest befolkede kommunene som har grønnstrukturplan/analyse sammenlignet med kommunene med lavere befolkningstetthet (Kj^2 (Pearson)= 22.27, $p < 0.01$).

Funnene underbygges når plansjefenes svar ses i sammenheng med kommunenes frie inntekter (se Tabell 11). Andelen kommuner som i henhold til plansjefen har grønnstrukturplan/analyse øker i takt med kommunenes totale andel frie inntekter; størst andel av kommunene med mest frie inntekter har grønnstrukturplan/analyse, sammenlignet med kommuner som har mindre frie inntekter (Kj^2 (Pearson)= 31.56, $p < 0.01$). Resultatene av sammenhengen mellom plansjefenes svar og kommunenes frie inntekter per innbygger viser motsatt mønster. Størst andel av kommunene med minst frie inntekter per innbygger har grønnstrukturplan/analyse, dernest kommer kommuner med middels frie inntekter per

innbygger, mens minst andel av kommunene med mest frie inntekter har grønnstrukturplan/analyse (K_{ji}^2 (Pearson)= 16.84, $p < 0.01$).

Som fremstilt i Tabell 11 viser resultatene også signifikant sammenheng mellom kommuner som i henhold til plansjefen har grønnstrukturplan/analyse og innbyggernes tilgang til nærturterreng (K_{ji}^2 (Pearson)= 14.76, $p < 0.01$). Det er størst andel av kommunene hvor under 65% av innbyggerne har tilgang til nærturterreng som har grønnstrukturplan/analyse, sammenlignet med kommunene hvor over 65% av innbyggerne har tilgang til nærturterreng.

Tabell 11. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel plansjefer (%) som oppgir at kommunen de jobber i har grønnstrukturplaner/analyser.

Innbyggertall	< 2000	2000– 4999	5000– 9999	10 000– 19 999	20 000– 49 999	> 49 999
Plansjefer som oppgir at kommunen har grønnstrukturplan/analyser	3%	17%	10%	38%	41%	88%
Befolkningstetthet (innbyggere/km²)	< 4	4–6	7–17	18–56	> 56	
Plansjefer som oppgir at kommunen har grønnstrukturplan/analyser	4%	16%	18%	26%	47%	
Frie inntekter totalt (1000 kr)	< 130 354	130 354– 205 309	205 310– 351 110	351 111– 744 686	> 744 686	
Plansjefer som oppgir at kommunen har grønnstrukturplan/analyser	3%	10%	17%	22%	53%	
Frie inntekter per innbygger (kr)	< 52 246	52 246– 56 227	56 228– 61 654	61 655– 71 304	> 71 304	
Plansjefer som oppgir at kommunen har grønnstrukturplan/analyser	42%	26%	23%	6%	9%	
Bosatte med tilgang til nærturterreng (%)	< 49	49–65	66–76	77–89	> 89	
Plansjefer som oppgir at kommunen har grønnstrukturplan/analyser	32%	38%	24%	5%	15%	

Oppsummert viser resultatene i tabellen over (Tabell 11) at grønnstrukturplaner/analyser er mest utbredt blant store kommuner med høyt antall innbyggere og høy befolkningstetthet, som har mest midler til rådighet totalt sett men ikke i forhold til innbyggertall, og hvor minst andel av innbyggerne har tilgang til nærturterreng.

Videre har plansjefene fått spørsmål om kommunens grønnstrukturplan/analyse er i form av temakart, temaplan/temaanalyse, grønn plakat, eller kommunedelplan etter plan- og bygningsloven. På dette spørsmålet svarer 13% av plansjefene at kommunen de jobber i benytter temakart, 14% svarer temaplan/temaanalyse, mens kun 2% og 3% svarer at kommunens grønnstrukturplan/analyse er i form av henholdsvis grønn plakat eller kommunedelplan etter plan- og bygningsloven. I utgangspunktet ønsket jeg å undersøke sammenhenger mellom kommuneegenskapene og plansjefenes svar på hvilken form for grønnstrukturplan/analyse kommunen benytter. Det er imidlertid lite grunnlag for å si noe om sammenhenger når det er så få av kommunene som har grønnstrukturplaner/analyser. Jeg har derfor valgt å ikke gjennomføre analyser som ser på dette.

Som referert i Thorén et al. (2018, s. 37) viser svar fra plansjefene at det kun er 9% av kommunene som behandler *temaet nærtur* i grønnstrukturplanen. Resultatene av denne studien viser at det er sammenheng mellom kommunene som har om nærtur i grønnstrukturplanen og kommunenes økonomiske handlingsrom (se Tabell 12).

Tabell 12. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel plansjefer (%) som oppgir at nærturiltak omhandles i kommunens grønnstrukturplan.

Frie inntekter totalt (1000 kr)	< 179 285	179 285– 423 372	> 423 372
Plansjefer som oppgir at nærturiltak omhandles i grønnstrukturplanen	2%	3%	22%
Frie inntekter per innbygger (kr)	< 54 831	54 831– 64 056	> 64 056
Plansjefer som oppgir at nærturiltak omhandles i grønnstrukturplanen	21%	3%	3%

Resultatene fremstilt i Tabell 12 viser at det er størst andel av kommunene med frie inntekter over 423 372 (1000kr) som har nærturiltak i grønnstrukturplanen, sammenlignet med kommuner med mindre frie inntekter enn dette (K_{ji}^2 (Pearson)= 18.59, $p < 0.01$). Motsatt er det størst andel av kommunene med minst frie inntekter per innbygger (under 54 830 kr) som har nærturiltak i grønnstrukturplanen, sammenlignet med kommuner med mer frie inntekter per innbygger enn dette (K_{ji}^2 (Pearson)= 15.56, $p < 0.01$).

5.2.3 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og hvilke planleggingsvirkemidler som brukes for å fremme nærturtiltak

Nærturtiltak i KIF-planen

På spørsmål om hvilke kommunale planer som omhandler nærtur oppgir ca. 81% av plansjefene at nærtur omhandles i kommunens KIF-plan (Thorén et al., 2018, s. 36). Som presentert i tabellen under (Tabell 13) viser resultatene av denne studien sammenheng mellom plansjefenes svar på dette spørsmålet og kommunenes økonomi.

Tabell 13. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel plansjefer (%) som oppgir at nærturtiltak omhandles i kommunens KIF-plan.

Frie inntekter totalt (1000 kr)	< 130 354	130 354–205 309	205 31–351 110	351 111–744 686	> 744 686
Plansjefer som oppgir at nærturtiltak omhandles i KIF-planen	87%	70%	71%	84%	94%
Frie inntekter per innbygger (kr)	< 52 246	52 246–56 227	56 228–61 654	61 655–71 304	> 71 304
Plansjefer som oppgir at nærturtiltak omhandles i KIF-planen	84%	95%	74%	65%	86%

Resultatene i Tabell 13 viser at det er størst andel av plansjefene som jobber i kommunene med mest frie inntekter som svarer at KIF-planen i deres kommune inneholder nærturtiltak, sammenlignet med plansjefer fra kommuner med mindre frie inntekter totalt (K_{ji}^2 (Pearson)= 10.42, $p= 0.03$). Videre er det størst andel av plansjefene som jobber i kommunene med frie inntekter per innbygger mellom 52 246–56 227 kr som oppgir at nærturtiltak omhandles i kommunens KIF-plan, sammenlignet med plansjefer som jobber i kommuner som har mer eller mindre frie inntekter per innbygger enn dette (K_{ji}^2 (Pearson)= 12.50, $p= 0,01$).

KIF-ansvarlige har blitt stilt det samme spørsmålet, og som referert i Thorén et al. (2018, s. 35) oppgir 89.7% av disse at tilrettelegging for nærtur er et uttalt mål i deres planer. Resultatene av denne studien viser ingen sammenheng mellom kommuneegenskapene og KIF-ansvarliges svar på om nærtur er et uttalt mål i deres planer.

De KIF-ansvarlige ble også bedt om å krysse av på alle nærturtiltakene som satses på i deres KIF-plan. Dette ble gjort ut fra en liste med ulike nærturtiltak. I tillegg fikk de mulighet til å skrive inn eventuelle andre nærturtiltak i en åpen rubrikk. Som referert i Thorén et al. (2018, s. 54) svarer flest av kommunene at de satser på tiltaket «Opparbeiding av stier og turveier». Ifølge svarene fra de KIF-ansvarlige har over 90% av kommunene satset på dette tiltaket. Resultatene av denne studien viser ingen sammenheng mellom kommuneegenskapene og kommunene som ifølge de KIF-ansvarlige satser på dette tiltaket. Resultatene viser heller ingen sammenheng mellom kommuneegenskapene og antall nærturtiltak kommunene har satset på.

For å få innblikk i hvor forpliktende forslagene til tiltak er, fikk de KIF-ansvarlige også spørsmål om KIF-planene gir føringer for investeringer og driftskostnader. Som referert i rapporten av Thorén et al. (2018, s. 52) svarte 55% ja og 45 % nei på dette spørsmålet. Resultatene av denne studien viser ingen sammenheng mellom svarene fra de KIF-ansvarlige og kommuneegenskapene.

Videre har de KIF-ansvarlige fått spørsmål om hvilke tema som inngår i kommunens KIF-plan. Som referert i rapporten av Thorén et al. (2018, s. 50) oppgir nesten alle KIF-ansvarlige at deres planer inneholder temaene idrett (99.5%), friluftsliv (97.3%) og fysisk aktivitet (96.2%). Temaet folkehelse er med i noe færre KIF-planer (73%), mens grønnsstruktur og natur/biologisk mangfold kun er inkludert i et fåtall av KIF-planene (henholdsvis 12.4% og 7.6%). I resultatene av denne studien finner jeg ingen sammenheng mellom kommuneegenskapene og svar fra KIF-ansvarlige om temaene idrett, fysisk aktivitet, friluftsliv, folkehelse, natur og biologisk mangfold inngår i KIF-planen.

Som vist i Tabell 14 viser derimot resultatene sammenheng mellom kommuneegenskapene og KIF-ansvarlige som oppgir at temaet grønnsstruktur inngår i KIF-planen. Det er størst andel kommuner med over 7695 innbyggere som har temaet grønnsstruktur i KIF-planen, sammenlignet med kommuner med færre innbyggere (Kj^2 (Pearson)= 13.36, $p < 0.01$). Videre er det større andel av kommunene som er tettest befolkede som har temaet grønnsstruktur i KIF-planen, sammenlignet med kommuner som er mindre tettbefolkede (Pearson)= 17.04, $p < 0.01$). Resultatene viser også signifikant sammenheng mellom

kommuner som ifølge KIF-ansvarlig har temaet grønnstruktur i KIF-planen og kommunenes frie inntekter (K_{ji}^2 (Pearson)= 13.70, $p = < 0.01$). Temaet grønnstruktur inngår i KIF-planen i størst andel av kommunene med mest frie inntekter (over 423 372 (1000kr)), sammenlignet med kommunene med mindre frie inntekter (K_{ji}^2 (Pearson)= 13.70, $p = < 0.01$).

Tabell 14. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige (%) som oppgir at temaet grønnstruktur inngår i kommunens KIF-plan.

Innbyggertall	< 2824	2824–7694	> 7694		
KIF-ansvarlige som oppgir at temaet grønnstruktur inngår i KIF-planen	4%	7%	24%		
Befolkningstetthet (innbyggere/km ²)	< 4	4–6	7–17	18–56	> 56
KIF-ansvarlige som oppgir at temaet grønnstruktur inngår i KIF-planen	2%	0%	10%	20%	26%
Frie inntekter totalt (1000 kr)	< 179 285	179 285–423 372	> 423 372		
KIF-ansvarlige som oppgir at temaet grønnstruktur inngår i KIF-planen	4%	6%	24%		

Resultatene presentert i tabellen over (Tabell 14) viser at det er størst andel KIF-ansvarlige som oppgir at temaet grønnstruktur inngår i KIF-planen i kommunene som har flest innbyggere, er tettest befolkede og har mest frie inntekter.

Nærturtiltak i kommunal planstrategi

Som rapportert i Thorén et al. (2018, s. 36) svarer 65% av plansjefene at planstrategien i kommunen de jobber inneholder føringer for planlegging som fremmer nærtur.

Resultatene av denne studien viser ingen sammenheng mellom kommuner som i henhold til plansjefen har føringer for nærtur i planstrategien og kommuneegenskapene.

Nærturtiltak i kommuneplanens samfunnsdel

Som rapportert i Thorén et al. (2018, s. 36) er nærtur et tema i kommuneplanens samfunnsdel i ca. 78% av kommunene. Tallet er basert på svar fra plansjefen. Som fremstilt i Tabell 15 viser resultatene av denne studien at det er sammenheng mellom kommunene som ifølge plansjefen har nærtur som tema i kommuneplanens samfunnsdel og kommuneegenskapene. Resultatene viser at det er størst andel av plansjefene som jobber i

tettbefolkede kommuner som svarer at de har føringer for nærtur i samfunnsdelen, sammenlignet med plansjefene som jobber i de minst tettbefolkede kommunene (under 4 innbyggere per km²) (K_{ji}^2 (Pearson)= 14.93, $p < 0.01$). Videre er det større andel av plansjefene som jobber i kommunene med minst landareal som sier de har føringer for nærtur i kommuneplanens samfunnsdel, sammenlignet med plansjefene som jobber i kommunene med størst landareal (K_{ji}^2 (Pearson)= 13.00, $p=0.01$).

Tabell 15. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel plansjefer (%) som oppgir at kommuneplanens samfunnsdel inneholder føringer for nærtur.

Befolkningstetthet (innbyggere/km²)	< 4	4–6	7–17	18–56	> 56
Plansjefer som oppgir at samfunnsdelen inneholder føringer for nærtur	57%	84%	85%	82%	88%
Landareal (km²)	< 180	180–358	359–642	643–1145	> 1145
Plansjefer som oppgir at samfunnsdelen inneholder føringer for nærtur	89%	86%	85%	67%	62%

Nærturtiltak i kommuneplanens arealdel

Som referert i Thorén et al. (2018, s. 36) oppgir ca. 70% av plansjefene at kommunen de jobber i har nærtur som et tema i kommuneplanens arealdel. Resultatene av denne studien viser ingen sammenheng mellom kommuner som har føringer for planlegging som fremmer nærtur i kommuneplanens arealdel og kommuneegenskapene.

Videre har de KIF-ansvarlige blitt spurt om KIF-planen gir konkrete føringer for nærtur i videre planarbeid. Litt over 50% oppgir at deres planer *ikke* gir konkrete føringer for nærturtiltak i kommuneplanens arealdel, altså er det litt under halvparten som har slike føringer (Thorén et al., 2018, s. 50). Resultatene av denne studien viser signifikant sammenheng mellom svar fra KIF-ansvarlige på om deres KIF-plan inneholder føringer for hvordan nærtur skal behandles i kommuneplanens arealdel og kommunenes innbyggertall (K_{ji}^2 (Pearson)= 11.16, $p = 0.05$). Det er større andel KIF-ansvarlige fra kommunene med flest innbyggere som svarer at deres KIF-plan har slike føringer (fra lavest til høyest: 68%, 80%), sammenlignet med KIF-ansvarlige fra kommunene med færre innbyggere (50%, 40%, 37%, 50%).

Når det gjelder spørsmål til KIF-ansvarlige om *hvordan* kommunens KIF-plan gir konkrete føringer for hvordan nærtur skal ivaretas i kommuneplanens arealdel, fremlegger Thorén et al. (2018, s. 50) følgende: 26% sier planen har konkrete føringer for nærturtiltak i forbindelse med arealbruksformål grønnstruktur, 19.5% sier nærtur ivaretas i planbestemmelsene, 23.2% sier nærtur ivaretas i planens retningslinjer. Resultatene av denne studien viser sammenheng mellom kommuneegenskapene og KIF-ansvarliges svar på dette.

Som vist i Tabell 16 finner jeg at det er større andel KIF-ansvarlige fra kommunene med flest innbyggere (over 20 000) som svarer at nærtur ivaretas i forbindelse med *arealbruksformål grønnstruktur*, enn KIF-ansvarlige fra kommuner med lavere innbyggertall (K_{ji}^2 (Pearson)= 19.19, $p < 0.01$). Tilsvarende finner jeg at størst andel KIF-ansvarlige fra de tettest befolkede kommunene svarer at arealbruksformål grønnstruktur benyttes til dette formålet, sammenlignet med KIF-ansvarlige fra kommunene som er mindre tettbefolkede (K_{ji}^2 (Pearson)= 15.17, $p < 0.01$).

Tabell 16. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige (%) som oppgir at KIF-planen gir konkrete føringer for hvordan nærtur skal ivaretas i kommuneplanens arealdel i forbindelse med arealbruksformål grønnstruktur.

Innbyggertall	< 2000	2000– 4999	5000– 9999	10 000– 19 999	20 000– 49 999	> 49 999
KIF-ansvarlige som oppgir at planen gir konkrete føringer for nærtur ved arealbruksformål grønnstruktur	19%	17%	27%	18%	59%	50%
Befolkningstetthet (innbyggere/km ²)	< 4	4–6	7–17	18–56	> 56	
KIF-ansvarlige som oppgir at planen gir konkrete føringer for nærtur ved arealbruksformål grønnstruktur	18%	30%	7%	29%	45%	

Jeg finner også sammenheng mellom kommuneegenskapene og KIF-ansvarlige som svarer at KIF-planen gir konkrete føringer for hvordan nærtur skal ivaretas i kommuneplanens arealdel ved at *nærtur ivaretas i planbestemmelsene*. Resultatene viser at det er større andel KIF-ansvarlige fra kommunene med minst og mest frie inntekter som svarer at nærtur ivaretas i planbestemmelsene (fra lavest til høyest: 21%, 26% 30%), sammenlignet med KIF-ansvarlige fra kommunene med middels frie inntekter (6%,9%) (K_{ji}^2 (Pearson)= 9.61, $p = 0.05$).

Resultatene som viser sammenhengen mellom kommuneegenskapene og ivaretagelse av nærtur i kommuneplanens arealdel kan oppsummeres som følgende: Det er størst andel av kommunene med høyt innbyggertall som har føringer for nærtur i arealplanarbeidet som en del av KIF-planen og som benytter arealbruksformål grønnstruktur til dette, mens det er størst andel av kommunene med minst og mest frie inntekter som ivaretar nærtur i planbestemmelsene. Når det gjelder svar på om *nærtur ivaretas i planens retningslinjer* viser resultatene ingen sammenheng med kommuneegenskapene.

Nærturtiltak i kommunal handlingsplan

Som referert i Thorén et al. (2018, s. 52) svarer litt over 40% av de KIF-ansvarlige at det er satt av midler til nærtur i kommunens handlingsplan. Resultatene av denne studien viser sammenheng mellom kommunene som har satt av slike midler og flere av kommuneegenskapene (se Tabell 17).

Tabell 17. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige (%) som oppgir at det er satt av midler til nærturtiltak i kommunens handlingsplan.

Innbyggertall	< 2000	2000– 4999	5000– 9999	10 000– 19 999	20 000– 49 999	> 49 999
KIF-ansvarlige som oppgir at det er satt av midler til nærturtiltak i handlingsplanen	31%	32%	38%	67%	63%	89%
Befolkningstetthet (innbyggere/km²)	< 4	4–6	7–17	18–56	> 56	
KIF-ansvarlige som oppgir at det er satt av midler til nærturtiltak i handlingsplanen	32%	28%	44%	49%	68%	
Frie inntekter totalt (1000 kr)	< 130 354	130 354– 205 309	205 310– 351 110	351 111– 744 686	> 744 686	
KIF-ansvarlige som oppgir at det er satt av midler til nærturtiltak i handlingsplanen	30%	30%	31%	56%	70%	
Frie inntekter per innbygger (kr)	< 52 246	52 246– 56 227	56 228– 61 654	61 655– 71 304	> 71 304	
KIF-ansvarlige som oppgir at det er satt av midler til nærturtiltak i handlingsplanen	59%	62%	36%	27%	32%	

Som presentert i tabellen over (Tabell 17) viser resultatene sammenheng med innbyggertall: Det er størst andel av kommunene med flest innbyggere, dernest kommunene med middels

antall innbyggere og til sist kommunene med lavest innbyggertall som har satt av midler til nærturtiltak i handlingsplanen (K_{ji}^2 (pearson)= 20.45, $p < 0.01$). Resultatene viser tilsvarende sammenheng når svarene fra de KIF-ansvarlige ses i sammenheng med kommunenes befolkningstetthet. Størst andel av de mest tettbefolkede kommunene har satt av midler til nærturtiltak i handlingsplanen, dernest middels tettbefolkede kommuner, og til slutt minst tettbefolkede kommuner (K_{ji}^2 (Pearson)= 13.80, $p < 0.01$).

Som vist i Tabell 17 bekreftes disse funnene når svarene ses i sammenheng med kommunenes økonomi. Større andel av kommunene med mest frie inntekter har satt av midler til nærturtiltak i kommunens handlingsplan enn kommunene med minst frie inntekter (K_{ji}^2 (Pearson)= 18.40, $p < 0.01$). Videre har større andel av kommunene med minst frie inntekter per innbygger satt av slike midler enn kommunene med mest frie inntekter per innbygger (K_{ji}^2 (Pearson)= 14.71, $p < 0.01$).

Oppsummert viser resultatene presentert i Tabell 17 at det er størst andel KIF-ansvarlige som oppgir at det er avsatt midler til nærtur i kommunens handlingsplan i kommunene med flest innbyggere, som er tettest befolkede, som har mest frie inntekter totalt og minst frie inntekter per innbygger.

5.2.4 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og om kommunen har tallfestede mål for maksavstand til nærmeste tursti

Ordførerne har svart på hvor enige de er i at politikerne arbeider for at det skal innføres krav om maksavstand fra den enkelte bolig til nærturmuligheter. Som referert i Thorén et al. (2018, s. 36) er gjennomsnittsverdien av ordførernes svar på dette spørsmålet 2.4 (på en skala fra 1–5). Med andre ord ser det ut som politikerne er lite opptatt av dette. Dette underbygges av svar fra 182 plansjefer som viser at kun 16 av kommunene har innført slike tallfestede krav, og svar fra 185 KIF-ansvarlige som viser at 27 av kommunene har innført dette. Resultatene av denne studien viser ingen sammenheng mellom ordførernes svar og kommuneegenskapene. Resultatene viser derimot sammenheng mellom kommuneegenskapene og KIF-ansvarliges svar på om deres kommune har tallfestede mål for maksavstand til nærmeste tursti (se Tabell 18).

Tabell 18. Sammenhengen mellom kommuneegenskaper inndelt i kategorier og andel KIF-ansvarlige (%) som oppgir at kommunen har tallfestede mål for maksavstand til nærmeste tursti.

Landareal (km²)	< 180	180–358	359–642	643–1145	> 1145
KIF-ansvarlige som oppgir at kommunen har tallfestede mål for maksavstand	32%	9%	14%	9%	10%
Befolkningstetthet (innbyggere/km²)	< 4	4–6	7–17	18–56	> 56
KIF-ansvarlige som oppgir at kommunen har tallfestede mål for maksavstand	4%	4%	13%	12%	38%
Frie inntekter totalt (1000 kr)	< 130 354	130 354–205 309	205 310–351 110	351 111–744 686	> 744 686
KIF-ansvarlige som oppgir at kommunen har tallfestede mål for maksavstand	3%	7%	5%	12%	41%
Frie inntekter per innbygger (kr)	< 52 246	52 246–56 227	56 228–61 654	61 655–71 304	> 71 304
KIF-ansvarlige som oppgir at kommunen har tallfestede mål for maksavstand	33%	13%	18%	0%	7%
Bosatte med tilgang til nærturterreng (%)	< 49	49–65	66–76	77–89	> 89
KIF-ansvarlige som oppgir at kommunen har tallfestede mål for maksavstand	31%	17%	17%	6%	0%

Som presentert i tabellen over (Tabell 18) viser svarene fra de KIF-ansvarlige at det er størst andel av kommunene med minst landareal som har tallfestede mål for maksavstand, sammenlignet med kommuner med høyere landareal (K_{ji}^2 (Pearson)= 11.48, $p= 0.02$). Videre er det størst andel av de tettest befolkede kommunene som har slike tallfestede mål, sammenlignet med kommuner som er mindre tettbefolkede (K_{ji}^2 (Pearson)= 23.79, $p= < 0.01$). Disse funnene bekreftes når svarene fra de KIF-ansvarlige ses i sammenheng med kommunenes økonomi. Det er størst andel av kommunene med mest frie inntekter som har tallfestede mål for maksavstand, sammenlignet med kommuner med mindre frie inntekter (K_{ji}^2 (Pearson)= 30.51, $p= < 0.01$). Videre er det størst andel av kommunene med minst frie inntekter per innbygger som har slike tallfestede mål, sammenlignet med kommunene med mest frie inntekter (K_{ji}^2 (Pearson)= 17.71, $p= < 0.01$). I resultatene finner jeg også signifikant sammenheng mellom kommuner som har tallfestede mål for maksavstand til nærmeste tursti og innbyggernes faktiske tilgang til nærturterreng (K_{ji}^2 (Pearson)= 14.60, $p= < 0.01$). Størst andel av kommunene med minst tilgang til nærturterreng har innført slike tallfestede mål, sammenlignet med kommunene med større tilgang til nærturterreng.

Oppsummert viser resultatene i Tabell 18 at andelen kommuner som ifølge KIF-ansvarlig har tallfestede mål for maksavstand til nærmeste tursti er størst blant kommunene med minst landareal, som er tettest befolket, har mest frie inntekter totalt og minst frie inntekter per innbygger, samt hvor minst andel av innbyggerne har tilgang til nærturterreng.

Jeg forsøkte også å se på sammenhengen mellom kommuneegenskapene og svar fra *plansjefene* om kommunen har tallfestede mål for maksavstand til nærmeste tursti. Grunnet ujevn fordeling av respondenter i kommuneegenskapenes gruppekategorier ble testresultatene ugyldige. Jeg kan derfor ikke si om det er sammenheng mellom kommuneegenskaper og kommuner som i følge plansjefene har tallfestede mål for maksavstand til nærmeste tursti.

5.2.5 Sammenheng mellom kommuneegenskaper og uttalt opplevelse av hindring for å få til nærturtiltak

De KIF-ansvarlige har svart på hva de anser som den største hindringen for å kunne gjennomføre nærturtiltak. Thorén et al. (2018, s. 56) fremlegger resultater som viser at *for liten tid avsatt til slike tiltak og mangel på finansiering* er hindringene det er størst enighet om blant de KIF-ansvarlige (gjennomsnittsverdi på henholdsvis 3.48 og 3.3 på en skala fra 1–5). De KIF-ansvarlige er i mindre grad enige i at det er manglende tilgang til arealer i kommunen (2.42), at kommunen har for liten kompetanse om temaet (2.29) og at det er manglende interesse for slike tiltak (2.11). Resultatene av denne studien viser ingen sammenheng mellom kommuneegenskapene og KIF-ansvarliges svar på hva de opplever som den største hindringen for å få til nærturtiltak i kommunen de jobber.

6.0 Diskusjon

Resultatene fra studien av Thorén et al. (2018) tyder på at mange kommuner er opptatt av tilrettelegging for nærtur i teorien, men at de uttalte prioriteringene ikke følges opp i like stor grad i selve planleggingen. Imidlertid ses det forskjeller mellom kommunene. Formålet med denne studien er derfor å utforske om forskjellene i kommunenes arbeid med tilrettelegging for nærtur kan ha sammenheng med strukturelle forskjeller mellom kommunene, herunder størrelse, befolkning, økonomisk situasjon samt tilgang til nærturområder. I dette kapitlet vil jeg utforske dette nærmere ved å se resultatene fra forrige kapittel i lys av tidligere forskning, politiske og juridiske føringer, samt kunnskapen vi har om hvordan demografiske og økonomiske egenskaper ved kommunene kan påvirke ivaretagelse av kommunale oppgaver. Jeg vil først se på sammenhengen mellom kommuneegenskapene og hvordan kommunene oppgir at de prioriterer nærturtiltak. Deretter vil jeg se på sammenhengen mellom kommuneegenskapene og hvordan kommunene integrerer nærturtiltak i planarbeidet. Avslutningsvis oppsummeres hovedfunn med tilhørende tolkninger.

6.1 Hvilke sammenhenger er det mellom egenskaper ved kommuner og hvordan de prioriterer nærturtiltak?

Det er sterke politiske føringer knyttet til tilrettelegging for nærtur; regjeringens mål om å øke antallet som går som aktiv transport og antallet som utøver friluftsliv i hverdagen, kommer til syne i flere politiske dokumenter (Meld. St. 18 (2015–2016); Meld. St. 19 (2018–2019); Miljøverndepartementet, 2013; St.meld. nr.16 (2008–2009)). For å nå regjeringens mål fremheves viktigheten av å sikre sammenhengende grønnstruktur i befolkningens nærmiljø, samt sikre sammenhengende gangnett med vekt på sikkerhet og universell utforming. I tillegg fremheves tiltak som fremkommelighet, kollektivtilbud, informasjon, skilting, belysning, vedlikehold og estetisk utforming.

Tilrettelegging for nærtur er imidlertid ikke bare en politisk prioritet. Det er også noe kommunene er pålagt å følge opp jamfør statlige føringer for kommunenes arealbruk gitt i *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging* (Kommunal- og

moderniseringsdepartementet, 2009; Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019). Det forventes at kommunene gjennom samfunns- og arealplanleggingen tilrettelegger for gange i byer og tettsteder og ut til friluftsområder samt vektlegger ivaretagelse av blågrønn infrastruktur med stier og turveier som legger til rette for fysisk aktivitet og naturopplevelser. Viktigheten av at kommunene prioriterer dette underbygges av forskning som viser at tilrettelegging for nærtur kan bidra til å bedre folkehelsen og møte nasjonale mål i folkehelsearbeidet om å utjevne sosiale helseforskjeller (Breivik & Rafoss, 2017; Dervo et al., 2014; Meld. St. 18 (2015–2016); Meld. St. 19 (2018–2019); Nordh et al., 2017; Statistisk sentralbyrå, 2014; Thorén et al., 2018).

Samtlige ordførere oppgir at de prioriterer nærtur. Dette tyder på at ordførerne har fått med seg at nærtur er et politisk prioritert område. Når det gjelder ordførernes uttalelser om kommunepolitikernes prioritering av nærtur er ikke resultatene like ensartede.

Planstrategien er det politiske nivået i kommuneplanleggingen hvor politikerne har mulighet til å si hvilke tema de ønsker at kommunen skal planlegge for og hvilke planer de ønsker at kommunen skal fokusere på de neste fire årene (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2009). Gitt ovennevnte føringer for nærtur kunne man anta at politikerne ville etterspørre nærtur i planstrategien for å påse at nærturarbeidet prioriteres. For flertallet av kommunene viser imidlertid resultatene at dette ikke er tilfellet. Det ser derfor ut som det er diskrepans mellom hva politikerne sier og hva de gjør.

Resultatene viser at det er størst andel av ordførerne i folkerike kommuner med høy totalinntekt som oppgir at det er politisk etterspørsel etter temaplaner der nærtur inngår som en del av planstrategien. I de mindre kommunene er de politiske prioriteringene mindre synlige. Sett i lys av at større kommuner med mer inntekter gjerne har mer ressurser enn mindre kommuner, er kanskje ikke dette så overraskende (Prop. 95 S (2013–2014)). Imidlertid indikerer *politisk etterspørsel* kun at politikerne prioriterer nærtur i disse kommunene, det sier ingenting om hvor i prosessen kommunene er. Det kan være etterspørselen skyldes at kommunene *mangler* føringer for planlegging som fremmer nærturiltak i den kommunale planstrategien, eller det kan være at kommunene allerede har slike føringer i planstrategien siden politikerne har etterspurt det. Det kan også være at nærturiltak ikke er en politisk prioritet i de mindre folkerike kommunene fordi de mener

kommunen allerede har nok turområder, eller at nærtur ikke er på dagsplanen akkurat nå fordi det har vært prioritert i tidligere perioder. Dette vil jeg komme nærmere inn på i utforskningen av resultatene som viser sammenheng med kommuneegenskapene og faktisk integrering av nærtur i planarbeidet.

Videre viser resultatene at politikerne vektlegger nærturtiltak i kommuneplanens samfunnsdel i størst andel folkerike kommuner og kommuner med middels økonomi. Det kan derfor se ut til at det er politikerne i store kommuner (målt i innbyggere) med middels til stort økonomisk handlingsrom som er mest «på ballen» på dette overordnede området i planleggingen. Dette er egentlig ikke overraskende, tatt i betraktning forskning som viser at de minste kommunene har manglende kapasitet til å drive planleggingsarbeid (Brandtzæg et al., 2019; Langset, 2014). Dette grunnet manglende økonomiske ressurser, krevende planprosesser samt at andre oppgaver tar ressurser fra overordnet planarbeid. Større kommuner har derimot større fagmiljø og bedre plankapasitet (Langset, 2014; Prop. 95 S (2013–2014)). Samtidig kan det tenkes at flere innbyggere fører til mer press på politikerne, og at dette er årsaken til at nærtur prioriteres mer i de store kommunene. I tillegg har folkerike kommuner kjent på utbyggingspress i lengre tid enn mindre kommuner, det kan derfor tenkes at de har mer erfaring og kompetanse på området (Thorén & Saglie, 2015; Thorén & Saglie, 2016).

Resultatene viser ingen sammenheng med kommuneegenskapene når det gjelder politikernes vektlegging av nærturtiltak i kommuneplanens arealdel, handlingsplan og økonomiplan. Dette er som forventet, siden nesten samtlige ordførere har svart at de er over middels enige i at politikerne i deres kommune vektlegger dette. Videre mener nesten samtlige plansjefer og ordførere at nærturtiltak prioriteres, derfor ses heller ingen sammenheng med kommuneegenskapene her.

6.2 Hvilke sammenhenger er det mellom egenskaper ved kommuner og integrering av nærturtiltak i kommunenes planarbeid?

Som omtalt over oppgir samtlige aktører at kommunen prioriterer nærtur, men ikke alle kommunene følger opp prioriteringene i like stor grad i den videre planleggingen. I det følgende vil jeg se nærmere på hvordan prioriteringene synliggjøres i planarbeidet i de ulike kommunetypene, samt mulige faktorer som kan forklare hvorfor nærturarbeidet varierer mellom kommunene. Jeg vil først utforske sammenhengen mellom kommuneegenskapene og kunnskapsgrunnlaget kommunene baserer nærturplanleggingen på, medvirkning av lovpålagte råd og tverrsektorielt samarbeid ved involvering av ulike kommunale etater. Deretter vil jeg se nærmere på sammenhengen mellom kommuneegenskapene og hvilke planleggingsvirkemidler kommunene benytter i nærturplanleggingen.

6.2.1 Kunnskapsgrunnlag, medvirkning og tverrsektorielt samarbeid

Kunnskapsgrunnlag

Det er viktig at nærturtiltak forankres i kunnskapsbaserte behovsvurderinger. Dette bør ifølge Kulturdepartementet (2014) inkludere kartlegging og analyse av dagens situasjon vurdert opp mot overordnede mål satt for planarbeidet. Studien av Thorén et al. (2018) avdekker at dette ikke følges opp. Kun et fåtall av kommunene benytter analyser av hvor i kommunen det mangler nærturtiltak som grunnlag for behovsvurderinger. Imidlertid fant forskerne tendenser til at flest av de tettbygde kommunene benytter slike mangelanalyser. Resultatene av denne studien viser ikke sammenheng med befolkningstetthet, men med innbyggertall. Av KIF-ansvarlige som oppgir at kunnskapsgrunnlaget for KIF-planen baserer seg på analyser av hvor det mangler nærturtiltak, er størst andel fra kommunene som er minst folkerike og fra kommunene som er mest folkerike. At de minst folkerike kommunene også scorer høyt her er noe uventet. Både fordi behovet synes å være mer prekært i kommuner med flere innbyggere, men også tatt i betraktning forskning som viser at små kommuner ofte har manglende plankompetanse og dårligere kapasitet til å drive med planarbeid (Brandtzæg et al., 2019; Hovik & Myrvold, 2001; Langset, 2014).

Resultatene viser også sammenheng mellom kommunene som benytter mangelanalyser som grunnlag for behovsvurderinger og kommunenes frie inntekter per innbygger. Det er størst andel av kommunene med minst og mest frie inntekter per innbygger som benytter seg av dette som kunnskapsgrunnlag. Dette er et interessant funn ettersom det kan tyde på at kommunenes økonomi ikke er av betydning for systematisk kunnskapsinnhenting. Derimot kan det ha sammenheng med kommunenes prioriteringer. De mellomstore kommunene (sett i forhold til både innbyggertall og økonomi) er minst representert her, noe som kan tyde på at disse ikke oppfatter nødvendigheten av å gjennomføre slike analyser. Kanskje fordi de ikke enda har opplevd det samme presset på arealene som de mer folkerike og tettbefolkede kommunene. Dette understøttes av forskning som viser at små kommuner i vekst ikke ser ut til å oppfatte behovet for å verne grønnstrukturen mot fremtidig utbygging (Thorén & Saglie, 2016). Derimot forklarer ikke dette hvorfor de mellomstore kommunene kommer dårligere ut på dette området enn de minst folkerike kommunene.

Imidlertid er det ventet økende byvekst og fortetting i fremtiden, og dette fører til redusert og fragmentert grønnstruktur som gir økende avstand til friluftsområder (Meld. St. 18 (2015–2016); Waaseth, 2006). Av den grunn er det vel så viktig at også de mellomstore kommunene sikrer grøntområdene sine for fremtidig utbygging. I dette arbeidet trengs nettopp kunnskapsbaserte behovsvurderinger. Ettersom resultatene viser at dette ikke er tilfellet synliggjøres behov for å løfte frem kunnskapen om hvorfor det er viktig med nærturtilrettelegging, samt viktigheten av å sikre friluftsområdene allerede nå – før de blir ytterligere rammet av utbyggingspresset.

Medvirkning av lovpålagte råd

For å sikre bedre kunnskapsgrunnlag for målrettet planarbeid, samt sikre innbyggernes demokratiske rettigheter, skal behovsvurderinger knyttet til planlegging også baseres på medvirkningsprosesser (Folkehelseloven, 2011, § 4; Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014; Plan- og bygningsloven, 2008, § 5-1). Til tross for kommunenes lovpålagte ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging viser studien av Thorén et al. (2018) at dette ikke følges opp. Kun en av ti kommuner involverer eldreråd og råd for personer med funksjonsnedsettelse i

planprosesser som kan fremme tilrettelegging for nærtur. Gitt forskningen som viser at store kommuner har større kapasitet, og kan tenkes også mer press fra de mange innbyggerne, kunne man anta at disse kommunene ville gjøre det bedre på dette området (Langset, 2014). Resultatene av denne studien viser imidlertid at dette ikke er tilfellet – ingen av kommuneegenskapene skiller seg ut. Kanskje kan dette henge sammen med at større kommuner har større avstand til de mange innbyggerne, mens mindre kommuner, tross mindre kapasitet, drar nytte av små forhold med nærhet til innbyggerne. Dette underbygges av studier som viser at små kommuner ofte har større politisk deltakelse i form av hyppigere henvendelser til folkevalgt representant og kommuneadministrasjon, mens store kommuner har mindre kontakt med og tillit til kommunepolitikere og kommuneadministrasjon og samtidig høyere deltakelse i aksjoner, protestmøter og demonstrasjoner (Skjetne & Lindtvedt, 2014). Med andre ord kan det tenkes at innbyggernes sterke tilknytning til kommuneadministrasjonen i små kommuner kompenserer for kommunens kapasitetsutfordringer, mens store kommuner opplever motsatt effekt.

Tverrsektorielt samarbeid ved involvering av kommunale etater

Ved beslutninger av tverrfaglig karakter, som tilrettelegging for nærtur, er det også viktig med tverrsektorielt samarbeid (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2019). Dette kan kommunene sikre ved å involvere ulike kommunale etater i arbeidet. Også her avdekker studien av Thorén et al. (2018) at mange av kommunene ikke følger opp i tilstrekkelig grad. Denne studien viser at størst omfang av kommuner med få innbyggere og spredt befolkning belager seg på kulturetaten i arbeidet med KIF-planen, mens de i mindre grad involverer planetaten. Dette kan ha sammenheng med at planlegging og samhandling med ulike aktører forutsetter både tilstrekkelig kapasitet og kompetanse, noe kommuner med lavt folketall kan ha vanskeligheter med å tilfredsstille (Brandtzæg et al., 2019; Prop. 95 S (2013–2014)). Dette underbygges av den kvalitative studien av Thorén et al. (2016) hvor manglende kapasitet på planavdelingen oppgis som en utfordring blant de små kommunene, samt av den landsomfattende studien av Langset (2014) hvor det fremkommer at manglende plankapasitet øker med fallende kommunestørrelse. Som et resultat av manglende plankapasitet kan det derfor tenkes at de små kommunene må benytte planavdelingens ressurser til andre oppgaver enn planoppgaver tilknyttet KIF-planen.

Større og mer robuste kommuner har på sin side bedre forutsetninger for å etablere et sammensatt fagmiljø, og større kapasitet til å gjøre seg nytte av dette i planleggingen (Brandtzæg et al., 2019; Hovik & Myrvold, 2001). Dette kan forklare hvorfor det er størst andel folkerike kommuner, som er tett befolket og har høye inntekter, som involverer park/grønsmiljøetaten, teknisk etat og planetaten i arbeidet med KIF-planen. At resultatene også viser sammenheng med kommunene hvor minst andel av innbyggerne har tilgang til nærturterreng kan muligens skyldes at det nettopp er i de mest folkerike og/eller tettbefolkede kommunene innbyggerne har minst tilgang til nærturterreng. Samtidig kan det være et tegn på at kommunene som velger å involvere disse etatene gjør det fordi de anerkjenner behovet for denne kompetansen i arbeidet med å fremme innbyggernes muligheter for nærtur. Dette understøttes av at det også er de tettest befolkede kommunene som i størst grad benytter mangelanalyser som kunnskapsgrunnlag for nærturplanleggingen – hvilket indikerer at disse kommunene har mer kunnskap/kompetanse på området.

6.2.2 Planleggingsvirkemidler for å fremme nærtur

Det kan være flere årsaker til at resultatene fra studien av Thorén et al. (2018) viser at aktørenes uttalte prioriteringer rundt nærtur ikke følges opp i like stor grad i planleggingen. Som omtalt over er det sterke politiske føringer på dette området. Følgelig kan aktørenes uttalte prioriteringer være et resultat av at de ønsker å svare det som er «politisk korrekt» – selv om de ikke nødvendigvis følger det opp i planleggingen. På den annen side kan det bety at aktørene har fokus på innbyggernes muligheter for nærtur, men ikke ser behovet for å gjennomføre nærturtiltak. Mulige årsaker til dette kan være at aktørene mener kommunen har tilrettelagt nok for nærtur tidligere, eller at aktørene mener det er unødvendig å tilrettelegge for slikt i kommuner hvor store deler av arealet består av skog og mark.

Svarene fra KIF-ansvarlige på om de mener kommunen har tilstrekkelig med turveier og turstier der folk bor indikerer at dette kan være tilfellet i noen av kommunene. Her viser resultatene at den største andelen KIF-ansvarlige som mener dette jobber i kommunene hvor størst andel av innbyggerne har tilgang til nærturterreng. Videre underbygges det av ulike kvalitative utsagn hentet fra spørreskjemaundersøkelsen av Thorén et al. (2018). Her påpekes blant annet følgende: «Alle turområdene ligger i nærområdet siden avstandene i

kommunen er så små», «Dette er en liten kommune som i flere år har jobbet aktivt med turløyper og utbedring av tuområder», «Dette er en liten distriktskommune med uendelige turmuligheter like utenfor stuedøra», «Kommunen er svært spredt befolket med enorme nærturmuligheter så det fremstår som litt søkt å tilrettelegge for nærturtiltak når naturen ligger like ved».

Imidlertid er det ikke tilstrekkelig at kommunene *har store områder med natur i nærheten av der folk bor* hvis ikke disse områdene er tilrettelagt på en måte som motiverer innbyggerne til å benytte områdene til turgåing. Forskning viser at vi foretrekker tuområder som oppleves som egnede, trygge og av høy kvalitet og at områdene benyttes mer hvis de er tilrettelagt i form av informasjonsskilt, merking av turveier/turstier, benker, belysning og liknende (Fongar et al., 2019b; Gundersen & Vistad, 2016; Pikora et al., 2003; Vistad et al., 2014; Vistad et al., 2018). Å redusere strukturelle hindringer kan bidra til å kompensere for sosiale og personlige hindringer, noe som er ekstra viktig når man ønsker å stimulere alle deler av befolkningen – også de som i utgangspunktet har dårligere forutsetninger – til å gå tur (Vistad et al., 2014). Det er ikke mye som skal til for å gjøre tuområder mer tilgjengelige, men nettopp disse små tingene er avgjørende for at folk ønsker å benytte friluftsområder til turgåing. Det er derfor viktig at også kommunene som i utgangspunktet har mange/store friluftsområder følger opp med tilrettelegging av disse områdene. Videre er det nødvendig med drift og vedlikehold av nærturanleggene for å opprettholde høy kvalitet og tilgjengelighet. I tillegg vet vi at viktige arealer for friluftslivet er under press grunnet stadig byvekst og fortetting og at det derfor er vel så viktig at kommunene som i dag har store friluftsområder sikrer disse mot utbygging gjennom arealplanleggingen (Meld. St. 18 (2015–2016); Meld. St. 19 (2018–2019); Waaseth, 2006).

For å fremme innbyggernes muligheter for nærtur er det derfor viktig at alle kommunene prioriterer og integrerer nærturtiltak i alle deler av den kommunale planleggingen. Imidlertid mangler en tredjedel av kommunene føringer for planlegging som fremmer nærtur i den kommunale planstrategien. Resultatene av denne studien viser at det er diskrepans mellom svar fra ordfører på om det er politisk etterspørsel etter nærtur i kommunens planstrategi, og svar fra plansjef på om kommunen faktisk har føringer for nærturtiltak i planstrategien.

Det er politisk etterspørsel etter nærtur i planstrategien både i kommuner som *har* føringer for nærturtiltak i planstrategien, og kommuner som *ikke* har slike føringer. Dette kan ha sammenheng med spørsmålsformuleringen, ved at *politisk etterspørsel* ikke sier noe om hvor i prosessen kommunene er med å følge opp etterspørselen. Videre har jeg undersøkt om svarene fra plansjefene på dette spørsmålet kan ha sammenheng med kommuneegenskapene. Gitt forskning som viser at større kommuner har et mer robust fagmiljø, større økonomisk handlingsrom og bedre plankapasitet, kan man anta at disse kommunene har bedre forutsetninger for å tilrettelegge for nærtur i det strategiske arbeidet (Brandtzæg et al., 2019; Langset, 2014; Prop. 95 S (2013–2014)). Samtidig kan det være rimelig å anta at de tettest befolkede kommunene med minst tilgang til nærturterreng skiller seg ut her, ettersom disse har et åpenbart stort behov for å tilrettelegge for nærtur i det strategiske arbeidet. Noe uventet er det derfor at resultatene ikke viser sammenheng med noen av kommuneegenskapene; kommunene som mangler føringer for planlegging som fremmer nærtur i den kommunale planstrategien fordeler seg jevnt over uavhengig av kommuneegenskapene.

Nærtur omhandles derimot i kommuneplanens samfunnsdel i mange av kommunene. Her er det de tettest befolkede kommunene samt kommunene med minst landareal, som utgjør den største andelen. Imidlertid ser det ikke ut som kommunene følger opp samfunnsdelens føringer for nærtur i arealplanleggingen. Resultatene i denne studien viser ingen sammenheng mellom noen av kommuneegenskapene på spørsmålet til plansjefen om kommunen har føringer for planlegging som fremmer nærtur i kommuneplanens arealdel. Resultatene tyder således på at verken størrelse, økonomi eller tilgang på nærturområder har betydning for om kommunene velger å tilrettelegge for befolkningens muligheter til nærtur gjennom arealplanleggingen. Dette er uventet av flere årsaker. For det første kunne man anta at kommunene hvor minst andel av innbyggerne har tilgang til nærturterreng ville skille seg ut, ettersom de åpenbart har et større behov for å sikre innbyggerne sine friluftsområder. For det andre kunne man anta at store kommuner ville gjøre det bedre enn små kommuner ettersom mindre kommuner ofte har mindre plankapasitet og mindre økonomiske ressurser, i tillegg til utfordringer med å skaffe seg tilfredsstillende kompetanse knyttet til arealplanlegging (Brandtzæg et al., 2019; Langset, 2014).

Caseundersøkelsene av Thorén og Saglie (2015; 2016) indikerer at kommuner som har sterk tradisjon for grønnstrukturplanlegging etter lengre tid med utbyggingspress er bedre på å ivareta hensynet til grønnstruktur gjennom arealplanleggingen enn små kommuner, som til tross for stadig fortetting ikke har kjent på det samme utbyggingspresset enda. Gitt disse indikasjonene kunne man anta at dette også ville gjelde hensynet til nærtur i arealplanleggingen blant de største, tettest befolkede kommunene i denne undersøkelsen. Som sagt viser denne studien at dette ikke er tilfellet. Derimot kan det se ut som dette kan forklare resultatene som viser hvilke kommunetyper som i størst omfang prioriterer *grønnstrukturplanlegging*. Dette vil ses nærmere på i det følgende.

Studien av Thorén et al. (2018) viser at det kun er en femtedel av kommunene som har utarbeidet grønnstrukturplaner, til tross for at regjeringen oppfordrer *alle* kommuner til å utarbeide grønnstrukturplaner for sine byer og tettsteder (Meld. St. 18 (2015–2016)). Denne studien viser at grønnstrukturplaner er mest utbredt i folkerike kommuner med høy inntekt, som er tett befolkede og har liten tilgang til nærturterreng. Samtidig kan det nevnes at det er få kommuner som har temaet grønnstruktur i KIF-planen. Likevel er det også her størst andel av kommunene med flest innbyggere, som er tettest befolket og har mest inntekter som utpeker seg. Resultatene taler altså for at de store kommunene vektlegger grønnstrukturplanlegging sterkere enn de mindre kommunene. Med tanke på både nødvendighet, kapasitet og ressurser er dette som forventet. Resultatene understøttes også av den landsomfattende undersøkelsen av Fongar et al. (2019a) hvor det fremkommer at det er flest av de sentrale kommunene som har strategier for forvaltning av grøntområdene sine.

Som nevnt over kan muligens bakgrunnen for at de store kommunene i denne studien utpeker seg i grønnstrukturplanleggingen forklares ut i fra at de store kommunene har sterk tradisjon for grønnstrukturplanlegging etter lengre tid med utbyggingspress, og derfor tar bedre hensyn til grønnstrukturen enn de mindre kommunene som ikke har kjent på det samme utbyggingspresset enda (Thorén & Saglie, 2015; Thorén & Saglie, 2016). I lys av dette kan det se ut som de mindre kommunene bryr seg mindre om å implementere hensynet til grønnstruktur i planleggingen fordi de per dags dato har tilstrekkelig med friluftsområder. Dette er synd, siden det er ventet at også de små sentrale kommunene vil bli mer og mer

fortettet og oppleve sterkere press fra utbyggere (Meld. St. 18 (2015–2016); Waaseth, 2006). Følgelig er det vel så viktig at disse kommunene følger regjeringens oppfordring om å utarbeide grøntstrukturplaner, slik at friluftsområdene vernes fra fremtidig utbygging.

Av kommunene som *har* utarbeidet grønnstrukturplaner, er det imidlertid få kommuner som faktisk behandler temaet nærtur i disse. Av kommunene som inkluderer nærtur som tema omfatter den største andelen kommuner med høye inntekter – altså de store kommunene. Derimot avdekker Thorén et al. (2018) at det er i *KIF-planen* flest kommuner omhandler nærturtemaet. Også her viser denne studien at den største andelen som har valgt å involvere temaet nærtur er blant kommunene med høyest inntekter. Dette kan muligens forklares av at det også er disse kommunene som i størst omfang involverer planetaten og park/grøntetaten i arbeidet med KIF-planen. Langset (2014) har funnet at plankapasitet har sammenheng med økonomiske ressurser. Ettersom kommuner med stort økonomisk handlingsrom har bedre forutsetninger til å etablere en planavdeling med tilfredsstillende kapasitet, vil disse antakelig ha nok ressurser til å kunne bidra i arbeidet med KIF-planen, mens kommuner med knappe økonomiske rammer ikke har denne muligheten. Involvering av kommunale etater bidrar til tverrfaglig kompetanse, hvilket muligens forklarer hvorfor disse kommunene har inkludert nærturtemaet. Ifølge Thorén et al. (2018) er det kultursektoren som har hovedansvaret for KIF-planen i de fleste kommuner. Hvis kommunen ikke har nok ressurser til å involvere andre etater kan man anta at de heller ikke har ressurser til å etablere en kulturavdeling med tilstrekkelig kompetanse på alle de mange områdene denne avdelingen har ansvar for. Som et resultat av dette kan det være at den ansvarlige for KIF-planen ikke har kompetanse om tilrettelegging for nærtur.

Når det gjelder hvor mange ulike nærturtiltak kommunene har satset på i KIF-planen kunne man forvente å se samme sammenheng som over, altså at kommunene med høyest inntekter satser på flest nærturtiltak. Dette ettersom disse åpenbart har større økonomisk handlingsrom og mulighet til å avsette mer ressurser og midler til slike tiltak. Motsatt kunne man anta at mindre kommuner satser på færre nærturtiltak enn større kommuner. Dette fordi små kommuner er mer sårbare for økonomiske svingninger og uforutsette hendelser – hvilket kan gjøre det vanskelig å prioritere nærturtiltak som til tross for gevinster i fremtiden medfører umiddelbare utgifter (Brandtzæg et al., 2019). Noe overraskende er det derfor at

resultatene av denne studien ikke viser sammenheng med noen av kommuneegenskapene. Dette kan være et tegn på at fordelene av å tilrettelegge for nærtur ikke er godt nok formidlet til de kommunale aktørene, eller at det ikke er tilstrekkelig formidlet hvordan KIF-planen kan benyttes til dette formålet.

Kulturdepartementets (2014) intensjon med KIF-planen er at den skal ta for seg fysisk aktivitet og friluftsliv i et bredere folkehelseperspektiv. Ifølge Thorén et al. (2018, s. 65) oppgir de KIF-ansvarlige at de ønsker et slikt perspektiv i planen, noe som også synliggjøres ved at de fleste planene inkluderer temaene fysisk aktivitet og friluftsliv. Derimot er ikke det brede perspektivet fulgt opp i den videre planleggingen. Kommunene følger i liten grad opp anbefalingen fra Kulturdepartementet (2014) om å samordne KIF-planen med annen kommunal planlegging og gjøre rede for koblingen til andre planer. Over halvparten av de KIF-ansvarlige oppgir at deres KIF-plan *ikke* gir føringer for hvordan nærturtiltakene skal ivaretas i kommuneplanens arealdel. Dette kan muligens forklares i lys av caseundersøkelsene av Skjeggedal et al. (2019), som viste at forvaltningskulturen i kommunene var preget av synet på nærtur som fysisk aktivitet – ikke som et fokusområde for grønnstrukturplanlegging eller utforming av fysiske anlegg.

Av kommunene som faktisk har implementert konkrete føringer i KIF-planen for hvordan nærturtiltakene skal ivaretas i arealplanleggingen, viser resultatene av denne studien sammenheng med innbyggertall. Det er størst andel av de mest folkerike kommunene som følger opp anbefalingen. Noen av KIF-planene gir føringer for ivaretagelse av nærtur i forbindelse med arealbruksformål grønnstruktur. Her er omfanget størst blant kommunene med flest innbyggere og tettest befolkning. Andre gir føringer for ivaretagelse av nærtur i planbestemmelsene. Dette gjelder størst andel av kommunene med mest og minst frie inntekter. Med andre ord er det de store kommunene som utpeker seg i positiv retning når det gjelder å samordne tiltakene i KIF-planen med annen kommunal planlegging. Dette er som forventet, gitt de tidligere omtalte fortrinnene de større kommunene kan ha knyttet til planlegging: bedre økonomi, plankapasitet og plankompetanse (Brandtzæg et al., 2019; Langset, 2014).

At de små kommunene ikke er like fremtredende kan også ha sammenheng med at disse primært har kulturretaten som ansvarlig for KIF-planen, mens de i liten grad involverer planetaten i arbeidet. Siden små kommuner ikke kan fylle hele stillinger innenfor et ansvarsområde vil ofte en og samme person ha mange ansvarsområder (Prop. 95 S (2013–2014)). Kultursektoren rommer som nevnt et bredt spekter av områder, og det kan derfor være tilfeldig om den som er ansvarlig for KIF-planen i små kommuner har tilstrekkelig kompetanse på nærturområdet. Videre vil det være krevende å ha ansvar for flere områder og samtidig holde seg oppdatert og følge opp alle krav og retningslinjer planarbeidet krever. Dette underbygges av kvalitative utsagn hentet fra spørreskjemaundersøkelsen av Thorén et al. (2018), hvor KIF-ansvarlige blant annet kommenterer følgende: «Jobber i en liten kommune hvor kultursjefen gjør alt alene», «Jobber i en liten kommune med få ressurser og mangel på tid til å engasjere meg i slike saker», «Kommunen har liten administrasjon, klarer ikke sette meg inn i alt alene», «Har ikke tid til å samle inn nok informasjon». Kommentarene indikerer at mangel på ressurser og tid kan være årsaken til at nærturtiltakene i småkommunenes KIF-planer har mangelfull forankring til den videre planleggingen.

Som tidligere nevnt har regjeringen som ambisjon at det i alle byer og tettsteder skal være maks 500 meter fra det enkelte bosted til nærmeste turområde (Miljøverndepartementet, 2013), men tall fra SSB (2016) viser at over halvparten av befolkningen i byer og tettsteder har lengre avstand til turområder enn dette. Kommunene har mulighet til å sikre befolkningen tilgang til turområder i nærmiljøet gjennom arealnormer og minstekrav i byplanleggingen (Miljøverndepartementet, 2013). Kommunene kan altså bidra til regjeringens mål ved å innføre tallfestede krav om maks 500 meter mellom bolig og nærmeste tursti/turvei.

Imidlertid viser resultater fra Thorén et al. (2018) at det er svært få kommuner som har innført slike tallfestede krav. Av disse viser foreliggende studie at det er størst andel kommuner med lite landareal, kommuner som er tett befolket og kommuner hvor liten andel av innbyggerne har tilgang til nærturterreng. Siden det er i disse kommunene det er mest prekært å sikre innbyggerne turstier i nærmiljøet er det ingen overraskelse at disse utpeker seg på dette området. Samtidig har vi sett at det er minst like viktig at kommunene

som per dags dato har nok friluftsområder i nærmiljøet sikrer at innbyggerne vil ha tilgang til disse også i fremtiden. Det er derfor oppsiktsvekkende at så få kommuner har innført slike krav i arealplanleggingen, og at politikerne ser ut til å være lite opptatt av å jobbe for at det skal bli innført i resten av kommunene. Det er også noe overraskende at denne studien viser at dette gjelder i de fleste kommuner uavhengig av hvor stor (eller liten) andel av innbyggerne som har tilgang til nærturterreng, samt uavhengig av kommunenes størrelse, befolkning, og økonomi. Dette kan være et tegn på at kunnskapen om de positive effektene av nærhet til turområder, eller muligheten til å sikre dette ved å innføre indikatorer for maksavstand, ikke er godt nok formidlet til politikerne.

Når det gjelder det økonomiske aspektet av nærturplanleggingen er spørsmål om spillemidler eller andre finansieringsmuligheter utelatt fra denne studien. Kun spørsmål knyttet til implementering av nærturtiltak i kommunens økonomiplanlegging er inkludert. Resultatene viser at det er de store kommunene – kommunene med flest innbyggere, som er tettest befolket og har høyest inntekter – som har satt av midler til nærtur i kommunens handlingsplan. Dette samsvarer til en viss grad med funn fra studien av Fongar et al. (2019a) hvor det fremkommer at opparbeiding av grøntområder og anskaffelse av anlegg ikke følges opp med økning i budsjettene i de minst sentrale kommunene. Jeg finner derimot ingen sammenheng med kommunenes økonomi på spørsmålet om KIF-planen gir føringer for investeringer og driftskostnader knyttet til nærturtiltak. Dette er noe overraskende, da det kan tyde på at det økonomiske aspektet ikke nødvendigvis påvirker hvor forpliktende forslagene til tiltak i KIF-planene er.

Noe uventet er det også at resultatene i denne studien ikke viser sammenheng mellom kommuneegenskapene og svar fra KIF-ansvarlige på hva de opplever er den største hindringen for å gjennomføre tiltak som fremmer nærtur i kommunen de jobber. Den foregående studien viser at flere av kommunene opplever mangel på finansiering som en av de største hindringene (Thorén et al., 2018, s. 56). Sett i forhold til øvrige resultater kunne man derfor forvente at kommunene med minst økonomisk handlingsrom, samt små kommuner med liten administrasjon, ville skille seg ut på dette området. Imidlertid er ikke dette tilfellet. Tvert om tilsier resultatene at finansiering anses som en hindring uavhengig av kommunenes økonomiske handlingsrom, og at opplevelse av manglende tid og kompetanse

for å gjennomføre nærturtiltak ikke har sammenheng med kommunenes størrelse. Svaret på dette spørsmålet er dermed inkonsistent sett i forhold til mange av de øvrige resultatene. Dette kan imidlertid ha sammenheng med at det kun er KIF-ansvarlige som har svart på dette spørsmålet, mens øvrige spørsmål også involverer svar fra plansjefene.

6.3 Hovedfunn og oppsummerende tolkninger

Resultatene i denne studien taler for at kommunenes demografiske og økonomiske forutsetninger påvirker hvordan kommunene arbeider med tilrettelegging for nærtur. Det ser ut som større kommuner har bedre forutsetninger for nærturplanlegging enn mindre kommuner – dog med noen unntak.

Ved mange av forholdene som løftes fram tyder resultatene på at større kommuner med befolkningspress er mer på hugget når det gjelder planlegging for nærturtiltak. Motsatt synes noen forhold å følge de mindre kommunene. Her tyder resultatene på at disse kommunene har større utfordringer knyttet til tverrsektorielt samarbeid og utnyttelse av de ulike planleggingsvirkemidlene, noe som muligens beror på manglende kapasitet og plankompetanse. Samtidig er det noen overraskende funn. Ettersom de større kommunene ofte har mer robuste fagmiljøer og større kapasitet på planavdelingen enn små kommuner kunne man forvente at disse kommunene hadde utmerket seg mer i spørsmålene knyttet til tilrettelegging for nærtur i arealplanleggingen (Brandtzæg et al., 2019; Prop. 95 S (2013–2014)). Videre ville det være rimelig å anta at kommunene med minst økonomisk handlingsrom ville skille seg ut på spørsmålet som omhandler manglende finansiering som hinder for gjennomføring av nærturtiltak. Resultatene viser derimot at kommunenes økonomi ikke alltid er av betydning for kommunenes nærturplanlegging. I tillegg overrasker de små kommunene med å bruke mangelanalyser som del av kunnskapsgrunnet for nærturplanleggingen i like stor grad som de største kommunene. Dette gjør at man ikke kan overse muligheten for at de små kommunene – som jo oppgir at de har undersøkt om det mangler nærturtiltak – kanskje velger å ikke videreføre nærturtiltak i den kommunale planleggingen fordi de mener det allerede er tilstrekkelig tilrettelagt for dette i kommunen.

Oppsummert viser resultatene tydelig forskjell mellom store og små kommuner – men hvilke av egenskapene ved disse kommunene er det som påvirker nærturarbeidet? Det er få resultater som viser sammenheng mellom hvordan kommunene arbeider med nærtur og kommunenes areal, noe som indikerer at det ikke nødvendigvis er kommunenes størrelse (areal) i seg selv som påvirker hvordan de arbeider med nærturplanlegging, men hvor mange personer som bor innenfor dette arealet. I de fleste tilfeller har resultatene vist at det er de mest folkerike, tettest befolkede kommunene som gjør det best i nærturplanleggingen. Disse kommunene har større press fra innbyggerne, og økte forventninger fra innbyggerne har vist seg å være den viktigste drivkraften for kompetanseutvikling i kommunesektoren (Kommunesektorens organisasjon, 2019). I tillegg har disse kommunene hatt økende press på arealene over tid, og har dermed lengre tradisjon for grønnstrukturplanlegging (Thorén & Saglie, 2015; Thorén & Saglie, 2016). Videre taper de små kommunene konkurransen om den kvalifiserte arbeidskraften, fordi de ikke har befolkningsgrunnlag for mer enn små stillinger på mange fagområder (Brandtzæg et al., 2019; Prop. 95 S (2013–2014)). Større kommuner har på sin side større fagmiljø som gir bredde i kompetansen og større tiltaksportefølje. Kombinert kan dette være en grunn til at det er de folkerike, tettest befolkede kommunene som i størst grad utmerker seg innen nærturplanlegging.

Imidlertid er det ikke gitt at resultatene skyldes kommunenes innbyggertall eller befolkningstetthet, det kan like gjerne ha sammenheng med kommunenes økonomiske handlingsrom. Resultatene viser at kommunene med høyest totalinntekter og minst inntekter per innbygger gjør det bedre i nærturplanleggingen enn kommunene som har lavere totalinntekter men høyere inntekter per innbygger. Siden frie inntekter baserer seg på rammetilskudd og skatteinntekter har andelen frie inntekter sammenheng med kommunenes folketall. Store, folkerike kommuner gir høye skatteinntekter og dermed høyere totalinntekt, men mindre inntekter per innbygger siden inntektene fordeler seg på så mange innbyggere. Små kommuner har derimot færre innbyggere og færre yrkesaktive, som gir mindre skatteinntekter og lavere totalinntekt (Kommunesektorens organisasjon, 2019; Prop. 95 S (2013–2014)). Samtidig har de små kommunene høyere overføringer fra staten for å kompensere for smådriftsulemper, noe som gjør at de totalt sett får høyere inntekter per innbygger (Brandtzæg et al., 2019). At det likevel er kommunene med høyest totalinntekt og minst inntekter per innbygger som utpeker seg mest positivt i denne studien

kan ha sammenheng med at disse kommunene har bedre forutsetninger for å utnytte stordriftsfordeler (Prop. 95 S (2013–2014)). Mange oppgaver innen administrasjon må utføres uavhengig om kommunen har få eller mange innbyggere, noe som gjør at kommunene med høyest totalinntekter har mer midler til overs etter å ha dekket disse kostnadene enn de mindre kommunene. De har dermed større økonomisk handlingsrom, hvilket gir mulighet til å disponere større andel midler til nærturplanleggingen og til å etablere et robust fagmiljø. De små kommunene har mindre budsjett, noe som gjør dem sårbare for uforutsette hendelser (Brandtzæg et al., 2019). Dette kan gjøre det vanskelig å prioritere nærturtiltak som, til tross for at de gir økonomisk gevinst i det lange løp, medfører økte kostnader på kort sikt.

Det er med andre ord vanskelig å tolke hvilke av kommuneegenskapene som påvirker kommunenes arbeid med nærtur, eller om det er en kombinasjon av flere kommuneegenskaper. Samtidig kan det også være andre bakenforliggende faktorer som påvirker sammenhengende sett i denne studien. Her kan tradisjon og historie trekkes fram som mulige faktorer. Blant annet har mange av Norges største byer lengre tradisjoner for grønnstrukturplanlegging og tilrettelegging for friluftsliv i byområder; Oslos grønnstruktur ble etablert allerede på 1920-tallet (Hals, 1929).

Uansett årsak viser denne studien at det er forskjeller mellom store og små kommuners arbeid med nærturplanlegging og at dette peker i favør de store kommunene. Kommunereformen har resultert i at flere av landets kommuner har slått seg sammen slik at det per 1. januar 2020 er 356 kommuner i landet – hvilket er 70 kommuner færre enn da data til denne studien ble samlet inn (Kommunesektorens organisasjon, 2019; Thorén et al., 2018). Forskning viser at kommunenes kapasitet til å drive med planleggingsarbeid vokser med økende kommunestørrelse, og utgangspunktet for kommunereformen var å danne større kommuner med bedre forutsetninger for å fylle sin rolle som generalistkommuner i planleggingen (Langset, 2014; Prop. 95 S (2013–2014)). I den forbindelse kan resultatene i denne studien tyde på at kommunereformen, som jo i første rekke gjelder de mindre kommunene, kan være fordelaktig for kommunenes nærturplanlegging. Dette forutsetter imidlertid at kommunene prioriterer nærturarbeidet. Samtidig er det viktig å påpeke at det selv etter kommunereformen fremdeles er mange små kommuner i landet.

7.0 Metodediskusjon

Kvaliteten på studien og styrken av funnene påvirkes av studiens design og måleinstrumentets validitet og reliabilitet; i hvilken grad resultatene er gyldige og i hvilken grad man ville fått de samme resultatene hvis studien ble gjentatt (Bolarinwa, 2015; Heale & Twycross, 2015). Siden foreliggende studie baserer seg på data innhentet av Thorén et al. (2018) vil elementer knyttet til deres spørreskjemaundersøkelse også trekkes frem.

I metodekapittelet har jeg fremlagt en nøyaktig og detaljert presentasjon av valg jeg har tatt i forbindelse med datainnsamling, operasjonalisering av variabler og gjennomføring av dataanalyser, noe som styrker reliabiliteten av studien (Heale & Twycross, 2015). Samtidig kan mine egne forutsetninger, som liten erfaring med temaet som undersøkes og begrenset statistisk kompetanse, ha påvirket metodiske valg samt hvordan dataene har blitt analysert og funnene diskutert. Dette kan påvirke studiens validitet. Jeg har imidlertid fått god veiledning underveis av fagpersoner med kompetanse på området.

Begrepsvaliditet er knyttet til måling av variabler, og handler om hvorvidt jeg har lyktes i å operasjonalisere det som var til hensikt å måle på en tilfredsstillende og pålitelig måte (Skog, 2004). Begrepsvaliditeten i denne studien er dermed knyttet til valg av variabler og indikatorer for å si noe om disse, samt hvordan indikatorene er gruppert. For å se kommunenes arbeid med nærtur i sammenheng med kommunenes egenskaper har jeg med utgangspunkt i studiens målsetning valgt ut aspektene jeg mener er mest relevant å se nærmere på: størrelse, befolkning, økonomisk handlingsrom og tilgang til områder egnet for nærtur. For å si noe om kommunenes størrelse, befolkning og økonomiske handlingsrom har jeg valgt å benytte indikatorene innbyggertall, landareal, befolkningstetthet, frie inntekter per innbygger og frie inntekter totalt, hvilket samsvarer med den teoretiske forståelsen av variablene som fremkommer av studiens målsetning. Data om disse indikatorene er hentet fra SSB og er nøyaktige og pålitelige.

Indikatoren valgt for å si noe om innbyggernes tilgang til områder egnet for nærtur i de ulike kommunene medfører imidlertid noe mer usikkerhet. Her har jeg valgt å bruke SSBs (2016) statistikk over *nærturterreng*, mens jeg har utelatt statistikk over *rekreasjonsareal*.

Dermed ekskluderes friområder som er mindre enn 200 dekar. På landsbasis er andelen som har tilgang til rekreasjonsareal høyere enn andelen som har tilgang til nærturterreng. Ekskludering av slike områder kan medføre at kommuner som har stor tilgang til rekreasjonsarealer men liten tilgang til nærturterreng kategoriseres i gruppen med liten tilgang til områder egnet for nærtur. Likevel har jeg valgt å kun inkludere nærturterreng som indikator, fordi det ofte er slike større friområder som benyttes til turgåing.

Imidlertid er ikke *nærturterreng* synonymt med *områder egnet for nærtur*. Som tidligere omtalt har ulik form for tilrettelegging stor betydning for om områdene faktisk benyttes til turgåing. Statistikken brukt i denne studien inkluderer imidlertid alle arealer som kan ha potensial som nærturterreng, uten at disse nødvendigvis er tilrettelagt for turgåing. Statistikken sier heller ikke noe om områdene er regulert i form av kommunale arealplaner, så det er ikke sikkert kommunene har umiddelbar tilgang til å tilrettelegge for turgåing i områdene. Videre er beregningene gjort kun for bosatte i tettsteder, dermed mangler data for kommuner uten tettsteder. Dette gjelder 26 av de inkluderte kommunene i denne studien, følgelig faller disse kommunene fra i analysene som omhandler nærturterreng. Til tross for dette bidrar variabelen til å gi oss kontekst, en viss indikasjon på tilgangen til nærturterreng i flertallet av kommunene.

Videre har jeg valgt å dele inn indikatorene for kommuneegenskapene i gruppekategorier, istedenfor å se de som kontinuerlige variable. Dette kan ha sine begrensninger. Gruppeinndelingen (som presentert i Tabell 2, s. 34) er nokså grov, noe som gjør at hver enkelt gruppe inneholder et bredt/varierte tallmateriale. Dette kan medføre at noe informasjon «går tapt». Dette gjelder særlig den groveste inndelingen på tre kategorier, som ble brukt i tilfeller hvor inndelingen på fem/seks kategorier førte til ugyldige analyser grunnet for få respondenter i hver kategori. Samtidig må det nevnes at gruppeinndelingen er skjevfordelt for variablene innbyggertall, landareal og befolkningstetthet. Dette fordi jeg har delt de inn etter kvantile intervaller, hvor hver gruppe har like mange datapunkter. For å forhindre skjevfordelingen burde muligens de ti største kommunene stått for seg selv i en egen gruppe, da disse i stor grad skiller seg fra de neste kommunene. Finere grupper, samt å se på dataene som kontinuerlig variable, kunne gitt mer informasjon. Samtidig kan kategoriseringen ha fordelaktige sider ved at det bidrar til enklere oversikt, og gjør at vi får

se overordnede sammenhenger og ulikheter mellom hvordan kommuner med ulikt utgangspunkt jobber med nærturtiltak – som jo er hensikten med denne studien.

Begrepsvaliditet handler også om utvalgets representativitet (Skog, 2004). Thorén et al. (2018, s.18) oppgir at svarprosenten er god for ordførere, plansjefer, folkehelseansvarlige og KIF-ansvarlige, altså alle aktørgruppene jeg har valgt å inkludere i min studie. Videre er utvalget i den landsdekkende studien representativt i forhold til kommunestørrelse for ordførerne, plansjefene og de folkehelseansvarlige. Dette styrker studiens validitet (Bolarinwa, 2015; Heale & Twycross, 2015). Svarene fra KIF-ansvarlige er derimot noe skjevfordelt, med mer respons fra tettere/større kommuner, noe som kan ha påvirket resultatene i favør de store kommunene. Samtidig kan vilje til å svare påvirkes av respondentenes interesse for temaet (Haraldsen, 1999; Skog, 2004). Undersøkelsen var frivillig å svare på, og det kan tenkes at aktører fra kommunene som arbeider mest med nærtur har større interesse for å svare på en undersøkelse om dette temaet. Tross relativt stort utvalg og god svarprosent kan dette gi skjevheter i utvalget som påvirker resultatene.

For å kunne si noe om spørreskjemaenes kvalitet som måleinstrument tar jeg utgangspunkt i elementer fra utarbeidelse og gjennomføring av spørreskjemaundersøkelsen gjennomført av Thorén et al. (2018). Spørreskjemaenes validitet og reliabilitet kan fastslås ved å undersøke om de produserer tilsvarende resultater som anerkjente spørreskjema/måleinstrumenter som undersøker samme fenomen (Bolarinwa, 2015; Heale & Twycross, 2015). Dette ble ikke gjort i studien av Thorén et al. (2018), noe jeg antar er fordi tilsvarende tema ikke er undersøkt i samme omfang tidligere. Imidlertid har forskerne som utarbeidet spørreundersøkelsen bakgrunn fra fagfeltet som undersøkes og erfaring med utarbeidelse av spørreundersøkelser. I tillegg har forskerne gjennomført pilotstudier ved hjelp av medlemmer fra referansegruppen og utvalgte fagpersoner på kommunalt nivå. Dette bidrar til å kvalitetssikre spørreskjemaene (Bolarinwa, 2015; Heale & Twycross, 2015; LoBiondo-Wood & Haber, 2013).

I denne studien har jeg valgt å kun inkludere et utvalg av spørsmålene fra den opprinnelige spørreundersøkelsen. Årsaken er både knyttet til hva som er relevant for studiens problemstilling og oppgavens rammer. Det er en risiko for at dette har medført at jeg ikke

har inkludert alle aspekter av temaet som undersøkes, og at jeg derfor har trukket for vide konklusjoner av analysene (Friborg, 2010). I arbeidet med utvelgelsen av relevante spørsmål har jeg imidlertid fått god veiledning, blant annet av forskeren som bidro i arbeidet med den foregående studien, for å sikre at data som inkluderes dekker de viktigste aspektene av det denne studien har til hensikt å undersøke.

Ved gjennomgang av spørreskjemaene fant jeg at noen av respondentene hadde svart flere ganger. Som referert i Thorén et al. (2018, s.15) ble spørreskjemaene sendt ut i desember 2017, med en omgang purringer i januar og februar 2018. Flere aktører har svart både i 2017 og i 2018. Det kan derfor se ut som noen av respondentene har glemt undersøkelsen i løpet av juleferien og trodd at purringen om undersøkelsen var en ny undersøkelse. Som utdypet i metodekapittelet (Kapittel 4.6) valgte jeg å behandle duplikater etter prioritetsvurdering basert på dato, hvor jeg kun beholdt respondentenes første svar. Dette *kan* ha medført at viktig informasjon har gått tapt. Samtidig viser kvalitative utsagn fra studien av Thorén et al. (2018) at enkelte av respondentene har kommet med tilbakemeldinger rundt dette. Utsagn som «Dette har jeg svart på mer utfyllende før» og «Har svart på dette før, nå gjør jeg det ikke flere ganger» kan tyde på at valget om å beholde respondentenes første svar var fordelaktig.

Videre er det en mulighet for systematiske feil ved at respondentene har svart feilaktig, med eller uten vilje (Skog, 2004). Siden respondentene oppgir hvilken kommune de kommer fra og dermed ikke er fullstendig anonymisert når de svarer på spørreskjemaet, er det en mulighet for at de svarer det de tror er «politisk korrekt». Dette kan gi falske negative eller falske positive resultater. Ifølge Haraldsen (1999) er det også et viktig prinsipp at ingen skal utelates fra å svare på bakgrunn av kunnskapen eller erfaringen de besitter. Ifølge Thorén et al. (2018) er spørreundersøkelsene utformet til den enkelte aktørgruppe. Det kan derfor antas at spørreskjemaene er relevante for respondentenes fagområde og tar opp tema det forventes at respondentene har kunnskap om. Dette fordrer imidlertid at respondentene innen den enkelte aktørgruppe har tilnærmet like arbeidsoppgaver, hvilket ikke alltid er tilfellet. Landets kommuner kan være ulikt organisert, noe som har innvirkning på hvilke arbeidsoppgaver og fagområder den enkelte aktør har ansvar for. Dette kan påvirke respondentenes kjennskap til temaet, og medføre at de oppfatter spørsmålene på ulik måte.

Siden spørreundersøkelsen er gjennomført elektronisk mister også forskerne muligheten til å gi rettledning underveis, noe som kan være en ulempe (Haraldsen, 1999; Heale & Twycross, 2015). Imidlertid er det faktum at kommuner er ulikt organisert noe av bakgrunnen for at jeg ser på sammenhenger med kommuneegenskapene i denne studien, hvilket gjør det positivt at spørreundersøkelsen gir et ekte bilde av forskjeller mellom kommunene.

Videre inneholder spørreskjemaene for det meste konkrete spørsmål, noe som gir mer konkrete svar siden respondenten kun trenger å forholde seg til hvilket av svaralternativene som ligger nærmest forståelsen man har (Haraldsen, 1999). Imidlertid er mange av svaralternativene lukkede, noe som hindrer respondentene i å komme til orde om de skulle mene det mangler et alternativ. Hvis respondentene misforstår spørsmålene, ikke finner svaralternativene dekkende eller ikke innehar riktig kunnskap til å svare på spørsmålet, risikerer man at de unnlater å svare eller velger et alternativ som egentlig ikke passer. Dette gir feilkilder når dataene analyseres og kan påvirke påliteligheten av resultatene (Haraldsen, 1999; Johannessen et al., 2010).

Som siste spørsmål i spørreskjemaene ble respondentene gitt muligheten til å komme med utfyllende kommentarer eller tilbakemeldinger. Gjennomgang av disse viser at flere respondenter etterlyser svaralternativene «ikke relevant» og «annet», noe som indikerer at svaralternativene ikke alltid er dekkende. Videre er det flere av respondentene som gir tilbakemelding om at svarene deres er ufullstendige fordi de nylig har tiltrådt stillingen, og at de på bakgrunn av dette verken har deltatt i planarbeidet, kjenner til rutiner og planer eller har oversikt over tidligere arbeid. Det er også flere som etterlyser svaralternativet «vet ikke», som kun er inkludert på et fåtall av spørsmålene. Dette indikerer at ikke alle respondentene besitter nødvendig kunnskap for å svare på alle spørsmålene i undersøkelsen.

På flere av spørsmålene i spørreskjemaene er det også respondenter som ikke har svart. Siden spørreundersøkelsen ikke inkluderer alternative svarkategorier som «vet ikke», «ingen mening», eller «ikke aktuelt» er det vanskelig å tolke hvorfor de ikke har svart. Dette kan anses som en svakhet med metoden (Johannessen et al., 2010). I de fleste tilfeller har jeg

valgt å tolke ubesvarte spørsmål som at respondentene ikke er enige i svaralternativene og derfor hopper over spørsmålet. Dog er det mulig at de ikke har forstått spørsmålet, ikke har sett spørsmålet, eller at det er en feil i spørreskjemaet. Sistnevnte kan se ut til å være tilfellet ved minst to av spørsmålene, hvor samtlige av respondentene som har valgt samme svaralternativ ikke har svart på påfølgende spørsmål. Dette tyder på feilprogrammering som har ført til at de som velger det ene alternativet automatisk hopper over påfølgende spørsmål selv om spørsmålene ikke har sammenheng med hverandre. Slik systematisk skjevhet kan bidra til å svekke analysegrunnlaget i foreliggende studie (Haraldsen, 1999).

For å bruke data fra Thorén et al. (2018) til statistiske analyser i denne studien, måtte svarene fra den elektroniske spørreundersøkelsen tolkes og omkodes fra tekst til tall. Deretter måtte de omkodede svarene tastes inn manuelt. Data om kommunenes egenskaper ble direkte overført fra SSB, men inndelingen i underkategorier ble gjort manuelt. Tross dobbelsjekking kan ikke inntastingsfeil utelukkes helt, noe som kan påvirke studiens reliabilitet negativt (Friborg, 2010).

Siden dette er en tverrsnittundersøkelse har den sine begrensninger ved at man ikke kan hevde intern validitet (Skog, 2004). Resultater som viser at to fenomener samvarierer kan fortelle hvorvidt fenomenene opptrer sammen eller ikke, men ikke hva som er årsak og virkning, eller om andre forhold påvirker sammenhengen mellom variablene (Drageset & Ellingsen, 2009; Johannessen et al., 2010). Altså kan jeg ikke konkludere med at kommunenes størrelse, befolkning eller økonomi er en direkte årsak til hvordan kommunene prioriterer og planlegger for nærturtiltak. Resultatene kan imidlertid fortelle oss at det finnes en sammenheng mellom flere av variablene, hvilken retning som er *sannsynlig*, og at det er en *mulig* mekanisme mellom fenomenene (Johannessen et al., 2010).

8.0 Konklusjon og implikasjoner for videre forskning og praksis

Hensikten med denne studien var å undersøke om forskjeller mellom norske kommuners arbeid med tilrettelegging for nærtur kan ha sammenheng med strukturelle forskjeller mellom kommunene, herunder kommunenes størrelse, befolkning, økonomi samt innbyggernes tilgang til nærturområder.

Studien av Thorén et al. (2018) viser at nærtur er et uttalt prioritetsområde på både politisk og administrativt nivå i kommunene, men at det ikke følges opp i like stor grad i planleggingen. Foreliggende studie viser at det heller ikke er samsvar mellom uttalt prioritering av nærtur og faktisk integrering av nærtur i planarbeidet innad i kommunene. Videre fremkommer det at det er kommunene som er mest folkerike, tettest befolket og har størst økonomisk handlingsrom som i størst grad integrerer nærturtiltak i planarbeidet. Med andre ord er det de *store kommunene* som utpeker seg positivt i nærturarbeidet. Dette kommer særlig til syne innen grønnstrukturplanlegging og forankring av nærturtiltak i samfunns-, areal-, og økonomiplanleggingen. I tillegg er disse kommunene bedre på tverrsektorielt samarbeid, ettersom de involverer flere kommunale etater i arbeidet med planer som fremmer nærtur enn mindre kommuner. Imidlertid viser resultatene at det er rom for forbedring også i de store kommunenes arbeid med tilrettelegging for nærtur.

Det er et tydelig behov for å styrke plankompetansen i kommunene, og funnene i denne studien viser at dette særlig gjelder de mindre folkerike kommunene. Som det fremkommer av diskusjonen er det nødvendig at *alle* kommuner tilrettelegger for at befolkningen får tilgang til attraktive områder for turgåing – det kan ikke bare være et storkommunefenomen. Studiens funn synliggjør at det er behov for å formidle betydningen av tilrettelegging for nærtur i små og mellomstore kommuner. Tilrettelegging av turområdene reduserer strukturelle barrierer for turgåing, noe som kan kompensere for sosiale og personlige barrierer. Dette kan bidra til å stimulere større deler av befolkningen til å gå tur og er derfor like viktig uansett kommunestørrelse. Det er ventet økende befolkningsvekst og fortetting, og dette vil føre til at arealer for friluftsliv kommer under press også i kommunene som i dag har store friluftsområder tilgjengelig. Det er derfor viktig at disse kommunene ikke bruker dagens tilgang til friluftsområder som «hvilepute», men ser

betydningen av å prioritere ressurser til nærturarbeidet og forankre nærturtiltakene i planarbeidet. Dette innebærer både sikring av friluftsområdene for å hindre utbygging, og tilrettelegging av turområdene slik at de inviterer til bruk. Ambisjonen om at alle bosatte i byer og tettsteder skal ha tilgang til nærturområder innen 500 meter hjemmefra er langt fra nådd. Her har kommunene mulighet til å innføre tallfestede mål for maksavstand til nærmeste tursti/turområde for å sikre innbyggerne slik tilgang. Ettersom resultatene viser at det er svært få kommuner som har innført tallfestede mål for maksavstand til nærmeste tursti peker dette på et område som er særlig viktig at *alle* kommunene følger opp.

Oppsummert taler funnene i denne studien for at de mindre kommunene har mye å lære av de større kommunene når det gjelder prioritering og planlegging for nærtur. Tilrettelegging for nærtur er et viktig innsatsområde i folkehelsearbeidet, og i tillegg noe kommunene plikter å følge opp i kommuneplanleggingen. Det er derfor av min oppfatning at studiens funn belyser et viktig område som kan være nyttig å undersøke videre for å fremme innbyggernes muligheter for nærtur i *alle* landets kommuner. Imidlertid er det, som hevdet av Skog (2004, s.108): «sjelden sannheten med stor S kan ansees godtgjort etter én enkelt undersøkelse og med én enkelt metode». Denne undersøkelsen bør derfor ses på som en brikke i et større puslespill, og flere studier er nødvendig som grunnlag for å trekke konklusjoner.

I videre forskningsarbeid kan det være interessant å se nærmere på barrierer for nærturarbeid i de små kommunene, og hvordan dette kan løses. I foreliggende studie argumenteres det for at mange av kommunene har tilgang til store naturområder, men det er ikke undersøkt om disse områdene er tilrettelagt for turgåing. Hvis man skulle gjennomført en ny undersøkelse med tilsvarende sammenligning av kommuner som i foreliggende studie ville det derfor være interessant å undersøke i hvilken grad kommunenes nærturterreng er tilrettelagt for turgåing, og hvordan dette påvirker bruken av områdene. Å se nærmere på trafikk som hinder for *trygg tilgang* til turområdene er også et aktuelt område for den videre forskningen. I tillegg kan det være viktig å se på hvordan nærturplanlegging prioriteres i kommunene som nå er slått sammen, om sammenslåingen har resultert i at dette området tillegges mer vekt.

Referanseliste

- Bolarinwa, O. (2015). Principles and methods of validity and reliability testing of questionnaires used in social and health science researches. *Nigerian Postgraduate Medical Journal*, 22 (4): 195-201. doi: 10.4103/1117-1936.173959.
- Brandtzæg, B., Lunder, T., Aastvedt, A., Thorstensen, A., Groven, S., Møller, G. & Schnell, A. (2019). *Utredning om små kommuner*. TF-rapport nr. 473. Tilgjengelig fra: <https://www.telemarkforskning.no/publikasjoner/utredning-om-sma-kommuner/3455/> (lest 06.05.2020).
- Breivik, G. & Rafoss, K. (2017). *Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet*. Rapport IS-0613. Oslo: Norges Idrettshøgskole. Tilgjengelig fra: <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/fysisk-aktivitet-kartleggingsrapporter> (lest 10.11.2019).
- Calogiuri, G., Patil, G. G. & Aamodt, G. (2016). Is green exercise for all? A descriptive study of green exercise habits and promoting factors in adult Norwegians. *Int J Environ Res Public Health*, 13 (11): 1165. doi: 10.3390/ijerph13111165.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Tilgjengelig fra: https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/60125_fek_retningslinjer_nesh_digital.pdf (lest 20.09.2019).
- Dervo, B. K., Skår, M., Köhler, B., Øian, H., Vistad, O. I., Andersen, O. & Gundersen, V. (2014). *Friluftsliv i Norge anno 2014 – status og utfordringer*. NINA-rapport 1073. Tilgjengelig fra: <https://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport%5C2014%5C1073.pdf> (lest 10.11.2019).
- Drageset, S. & Ellingsen, S. (2009). Forståelse av kvantitativ helseforskning - en introduksjon og oversikt. *Nordisk tidsskrift for helseforskning*, 5 (2): 100-113. doi: 10.7557/14.244.
- Folkehelseinstituttet. (2018). *Helsetilstanden i Norge 2018*. Rapport 2018. Oslo: Folkehelseinstituttet Tilgjengelig fra: <https://www.fhi.no/nettpub/hin/> (lest 09.10.2019).
- Folkehelseloven. (2011). *Lov om folkehelsearbeid av 24. juni 2011 nr. 29*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-29> (lest 09.10.2019).
- Fongar, C., Randrup, T. B., Wistrom, B. & Solfeld, I. (2019a). Public urban green space management in Norwegian municipalities: A managers' perspective on place-keeping. *Urban Forestry & Urban Greening*, 44. doi: 10.1016/j.ufug.2019.126438.
- Fongar, C., Aamodt, Randrup, T. & Solfeld, I. (2019b). Does perceived green space quality matter? Linking Norwegian adult perspectives on perceived quality to motivation and frequency of visits. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16 (13): 2327. doi: 10.3390/ijerph16132327.
- Friborg, O. (2010). *Klassisk testteori og utvikling av spørreinstrumenter*. I: Martinussen, M. (red.) *Kvantitativ forskningsmetode i samfunns- og helsefag*, s. 15-55. Bergen: Fagbokforlaget.
- Friluftsløven. (2017). *Lov om friluftslivet av 11. mai 2017 nr. 26* Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1957-06-28-16> (lest 09.10.2019).
- Giles-Corti, B., Broomhall, M. H., Knuiaman, M., Collins, C., Douglas, K., Ng, K., Lange, A. & Donovan, R. J. (2005). Increasing walking: how important is distance to, attractiveness, and size of public open space? *Am J Prev Med*, 28 (2): 169-76. doi: 10.1016/j.amepre.2004.10.018.

- Grefsrud, R. & Hagen, S. E. (2003). *Kriterier for kommuneinndeling*. ØF-rapport nr. 21/2003. Tilgjengelig fra: <https://www.ostforsk.no/publikasjoner/kriterier-for-kommuneinndeling/> (lest 07.02.2020).
- Gundersen, V. & Vistad, O. (2016). Public opinions and use of various types of recreational infrastructure in boreal forest settings. *Forests*, 7 (6): 113. doi: 10.3390/f7060113.
- Hals, H. (1929). *Fra Christiania til Stor-Oslo: et forslag til generalplan for Oslo*. Oslo: Aschehoug.
- Hansen, B. H., S.A, A., Steene-Johannesen, J., Ekelund, U., Nilsen, A. K., Andersen, I. D., Dalene, K. E. & Kolle, E. (2015). *Fysisk aktivitet og sedat tid blant voksne og eldre i Norge - Nasjonal kartlegging 2014-2015*. Rapport IS-2367. Tilgjengelig fra: <https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/fysisk-aktivitet-kartleggingsrapporter> (lest 13.11.2019).
- Hanson, S. & Jones, A. (2015). Is there evidence that walking groups have health benefits? A systematic review and meta-analysis. *British Journal of Sports Medicine*, 49 (11): 710-715. doi: 10.1136/bjsports-2014-094157.
- Haraldsen, G. (1999). *Spørreskjemametodikk: etter kokebokmetoden*. Oslo: Gyldendal.
- Hartig, T., Van den Berg, A., Hägerhäll, C., Tomalak, M., Bauer, N., Hansmann, R., Ojala, A., Syngollitou, E., Carrus, G., Herzele, A., et al. (2011). Health benefits of nature experience: Psychological, social and cultural processes. I: Nilsson, K., Sangster, M., Gallis, C., Hartig, T., de Vries, S., Seeland, K. & Schipperijn, J. (red.) *Forests, trees and human health*, s. 127-168. Dordrecht: Springer.
- Heale, R. & Twycross, A. (2015). Validity and reliability in quantitative studies. *Evid Based Nurs*, 18 (3): 66-67. doi: 10.1136/eb-2015-102129.
- Helsedirektoratet. (2010). *Vunne kvalitetsjusterte leveår (QALYs) ved fysisk aktivitet*. Rapport IS-1794. Oslo. Tilgjengelig fra: https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/vunne-kvalitetsjusterte-leveaar-qalys-ved-fysisk-aktivitet/Vunne%20kvalitetsjusterte%20leve%C3%A5r%20QALYS%20ved%20fysisk%20aktivitet.pdf/_attachment/inline/1e36cb1f-eeab-40e5-a57a-4ad89173760d:9127e23cfe32fc9d00aa0f74416c59a793b48b2b/Vunne%20kvalitetsjusterte%20leve%C3%A5r%20QALYS%20ved%20fysisk%20aktivitet.pdf (lest 17.10.2019).
- Helsedirektoratet. (2014). *Kunnskapsgrunnlag fysisk aktivitet. Innspill til departementets videre arbeid for økt fysisk aktivitet og redusert inaktivitet i befolkningen*. Rapport IS-2167. Oslo: Helsedirektoratet. Tilgjengelig fra: https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/kunnskapsgrunnlag-for-fysisk-aktivitet-innspill-til-departementet/Kunnskapsgrunnlag%20for%20fysisk%20aktivitet%20innspill%20til%20departementet.pdf/_attachment/inline/d7fb591e-ded4-4da9-b1c4-6dcbe82d8442:75b205e5b7403320a38acbb145b7af32ac726393/Kunnskapsgrunnlag%20for%20fysisk%20aktivitet%20innspill%20til%20departementet.pdf (lest 17.10.2019).
- Hines, K. & Rafoss, K. (2018). Aktiv i storbyen - fysisk aktivitet, deltakelse, treningssammenheng og anleggsbruk i Oslo. Tilgjengelig fra: [https://uit.no/Content/574362/cache=20191503125111/Rapport%20Oslo%20komme%20\(1201.2018\).pdf](https://uit.no/Content/574362/cache=20191503125111/Rapport%20Oslo%20komme%20(1201.2018).pdf).
- Hovik, S. & Myrvold, T. M. (2001). *Kommunale oppgaver - hvorfor varierer omgang og kvalitet*. NIBR-rapport 2001:19. Oslo: Norsk institutt for by-og regionsforskning.

- Tilgjengelig fra:
<http://www.hioa.no/extension/hioa/design/hioa/images/nibr/files/2001-19.pdf>.
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 4 utg. Oslo: Abstrakt forlag.
- Kaplan, R. & Kaplan, S. (1989). *The experience of nature: A psychological perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Klima- og miljødepartementet. (2018). *Handlingsplan for friluftsliv: Natur som kilde til helse og livskvalitet*. Tilgjengelig fra:
https://www.regjeringen.no/contentassets/c89f9ea09a1e40fab3fefba28668fddb/96030_kld_handlingsplan_uu.pdf (lest 06.01.2020).
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2009). *Lovkommentar til plandelen av plan- og bygningsloven*. Tilgjengelig fra:
<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/lovkommentar-til-plandelen-i-id554282/> (lest 19.02.2020).
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2014). *Medvirkning i planlegging*. Veileder. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Medvirkning-i-planlegging/id764244/> (lest 02.04.2020).
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2018). *Regionale utviklingstrekk 2018*. Rapport. Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Tilgjengelig fra:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/59c12ad48f604486926d605f1680871e/no/pdfs/regionale-utviklingstrekk-2018.pdf> (lest 12.04.2020).
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2019). *Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2019-2023*. Tilgjengelig fra:
<https://www.regjeringen.no/contentassets/cc2c53c65af24b8ea560c0156d885703/nasjonale-forventninger-2019-bm.pdf> (lest 07.03.2020).
- Kommuneloven. (2018). *Lov om kommuner og fylkeskommuner av 22. juni 2018 nr. 83*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83?q=kommuneloven> (lest 08.02.2020).
- Kommunesektorens organisasjon. (2019). *Status kommune 2019: Der folk bor*. Tilgjengelig fra: <https://www.ks.no/globalassets/fagomrader/demokrati-og-styring/lokaldemokrati/010419-KS-status-kommune-2019.pdf> (lest 10.04.2020).
- Kulturdepartementet. (2014). *Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet*. Veileder. Tilgjengelig fra:
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kud/idrett/publikasjoner/veileder_kommunal_planlegging_for_idrett_og_fysisk_aktivitet_2014.pdf (lest 14.03.2020).
- Lachowycz, K. & Jones, A. P. (2013). Towards a better understanding of the relationship between greenspace and health: Development of a theoretical framework. *Landscape and Urban Planning*, 118: 62-69. doi:
<https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2012.10.012>.
- Langset, M. (2014). *Kartlegging av plankapasitet og plankompetanse i kommunene NIVI Rapport 2014:1*. Tilgjengelig fra:
http://www.nivianalyse.no/images/NIVI_rapportarkiv/2014/NIVI%20rapport%202014-1%20Plankompetanse%20og%20plankapasitet%20i%20kommunene.pdf (lest 13.04.2020).
- LoBiondo-Wood, G. & Haber, J. (2013). Reliability and Validity I: Haber, J. & LoBiondo-Wood, G. (red.) *Nursing research: Methods and Critical Appraisal for Evidence-Based Practice*, s. 289-309. Saint-Louis, Missouri: Elsevier Health Sciences.

- Meld. St. 18 (2015–2016). *Friluftsliv - Natur som kilde til helse og livskvalitet*. Oslo: Klima- og miljødepartementet. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20152016/id2479100/> (lest 27.09.19).
- Meld. St. 19 (2014–2015). *Folkehelsemeldingen — Mestring og muligheter*. Oslo Helse- og omsorgsdepartementet. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-2014-2015/id2402807/> (lest 19.02.2020).
- Meld. St. 19 (2018–2019). *Folkehelsemeldinga: Gode liv i eit trygt samfunn.* Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-19-20182019/id2639770/> (lest 01.10.19).
- Miljødirektoratet. (2014). *Planlegging av grønnstruktur i byer og tettsteder*. Veileder: M100-2014. Tilgjengelig fra: <http://tema.miljodirektoratet.no/Documents/publikasjoner/M100/M100.pdf> (lest 04.02.2020).
- Miljøverndepartementet. (2012). *Kommuneplanens arealdel: utarbeiding og innhold*. Veileder: T-1491. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/18987b252b8948588c8323a1328d9cf3/kommuneplanens_arealdel.pdf (lest 23.02.2020).
- Miljøverndepartementet. (2013). *Nasjonal strategi for et aktivt friluftsliv - En satsing på friluftsliv i hverdagen; 2014-2020*. Strategi T-1535. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/4061fdb13c834bccaebed8b920f9e96b/t-1535.pdf> (lest 27.11.2019).
- Morris, J. N. & Hardman, A. E. (1997). Walking to Health. *Sports Medicine*, 23 (5): 306-332. doi: <https://doi.org/10.2165/00007256-199723050-00004>.
- Nordh, H., Vistad, O. I., Skår, M., Wold, L. C. & Magnus Bærum, K. (2017). Walking as urban outdoor recreation: Public health for everyone. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 20: 60-66. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jort.2017.09.005>.
- Personopplysningsloven. (2018). *Lov 15.juni. 2018 nr. 38 om behandling av personopplysninger*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-15-38?q=personopplysningsloven> (lest 17.10.2019).
- Pikora, T., Giles-Corti, B., Bull, F., Jamrozik, K. & Donovan, R. (2003). Developing a framework for assessment of the environmental determinants of walking and cycling. *Soc Sci Med*, 56 (8): 1693-1703. doi: [https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(02\)00163-6](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(02)00163-6).
- Plan- og bygningsloven. (2008). *Lov 27.juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling*. Tilgjengelig fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-06-27-71?q=plan-%20og%20byggningsloven> (lest 12.10.2019).
- Prop. 95 S (2013–2014). *Kommuneproporsjonen 2015*. Oslo: Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- Skjeggedal, T., Vistad, O. & Thorén, K. (2019). Planlegging for nærtur og folkehelse. *Kart og Plan*, 112 (4): 241-257. doi: <https://doi.org/10.18261/issn.2535-6003-2019-04-02>.
- Skjetne, K.-T. & Lindtvedt, F. M. (2014). *Kommunestørrelse og lokaldemokrati*. Rapport mai 2014. Oslo: Kommunesektorens organisasjon Tilgjengelig fra: <https://www.ks.no/contentassets/fb95418a8bab40d69235844e212abb6f/kommunestorrelse-og-lokaldemokrati-ny.pdf> (lest 10.05.2020).

- Skog, O.-J. (2004). *Å forklare sosiale fenomener: en regresjonsbasert tilnærming*. 2 utg. Oslo: Gyldendal akademisk
- St.meld. nr.16 (2008–2009). *Nasjonal transportplan 2010-2019*. Oslo: Samferdselsdepartementet.
- Statens vegvesen. (2012). *Nasjonal gåstrategi: strategi for å fremme gåing som transportform og hverdagsaktivitet*. Statens vegvesens rapporter Nr. 87. Tilgjengelig fra: <http://hdl.handle.net/11250/2507934> (lest 18.03.2020).
- Statistisk sentralbyrå. (1998). *Standard for klassifisering av kommuner etter innbyggertall*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/klass/klassifikasjoner/115> (lest 09.11.2019).
- Statistisk sentralbyrå. (2014). *Idrett og friluftsliv, levekårsundersøkelsen, 2014*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/fritid/hvert-3-aar/2014-12-18#content> (lest 27.10.2019).
- Statistisk sentralbyrå. (2015). *Gruppering av kommuner etter folkemengde og økonomiske rammebetingelser 2013*. Rapporter 2015/19. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/offentlig-sektor/artikler-og-publikasjoner/gruppering-av-kommuner-etter-folkemengde-og-okonomiske-rammebetingelser-2013> (lest 15.11.2019).
- Statistisk sentralbyrå. (2016). *09579: Andel bosatte i tettsteder med trygg tilgang til rekreasjonsareal og nærturterreng, etter alder (prosent) (T) 2011 - 2018*. Statistikkbanken: Rekreasjonsareal og nærturterreng. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/09579/> (lest 20.09.2019).
- Statistisk sentralbyrå. (2017a). *11342: Areal og befolkning i kommuner, fylker og hele landet (2007-2020)*. Statistikkbanken: Befolkning. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/11342/> (lest 09.10.2019).
- Statistisk sentralbyrå. (2017b). *12137: Finansielle nøkkeltall fra bevilgnings- og balanseregnskapet i kroner per innbygger, etter regnskapsbegrep (K) 2015 - 2019*. Statistikkbanken: Kommuneregnskap. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/12137/> (lest 02.12.2019).
- Statistisk sentralbyrå. (2018). *Tettsteders befolkning og areal*. Tilgjengelig fra: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/befsett> (lest 09.10.2019).
- Thorén, K. H. & Saglie, I.-L. (2015). Hvordan ivaretas hensynet til grønnsstruktur og naturmangfold i den kompakte byen. I: Hanssen, G. S., Hofstad, H. & Saglie, I.-L. (red.) *Kompakt byutvikling: muligheter og utfordringer*, s. 117-133. Oslo: Universitetsforlaget.
- Thorén, K. H. & Saglie, I.-L. (2016). Green infrastructure in growing station towns. Two case studies from Norway. *Proceedings of the Fábos Conference on Landscape and Greenway Planning*, 5 (2): 71-78. doi: <https://scholarworks.umass.edu/fabos/vol5/iss2/7>.
- Thorén, K. H., Skjeggedal, T. & Vistad, O. I. (2016). *Kommunale planer for idrett og fysisk aktivitet. Om spillemidlenes betydning for å etablere turveier og turstier i nærmiljøet*. NINA Kortrapport (26). Tilgjengelig fra: <http://hdl.handle.net/11250/2405490>.
- Thorén, K. H., Nordh, H. & Holth, A. L. (2018). *Studie av kommunal og fylkeskommunal planlegging for NÆRTUR. Om kommunal og regional planlegging for etablering av turveier og turstier i nærmiljøet*. Fagrapport fra NMBU. Ås: Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
- Ulrich, R. (1993). Biophilia, biophobia, and natural landscapes. I: Kellert, S. R. & Wilson, E. O. (red.) *The biophilia hypothesis* s. 73-137. Washington, D.C: Island Press.

- Vistad, O., Thorén, K., Skar, M., Wold, L. & Nordh, H. (2014). Berre ein liten tur...!? Kunnskapsstatus om indre og ytre hindringar for kvardagsturen. *Tidsskriftet Utmark*, 1 og 2.
- Vistad, O. I., Gundersen, V., Wold, L. C., Skår, M., Rybråten, S. & Dokk, J. G. (2018). *Effekter av å skilte og merke en eksisterende turrute. En undersøkelse av Turskilt-prosjekter i Vestby og Brumunddal*. NINA Rapport 1440 Tilgjengelig fra: <http://hdl.handle.net/11250/2478416> (lest 04.03.2020).
- WHO. (2010). *Global recommendations on physical activity for health*. Geneva: World Health Organization.
- World Medical Association. (2018). *WMA Declaration of Helsinki: ethical principles for medical research involving human subjects*. Tilgjengelig fra: <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/> (lest 02.10.2019).
- Waaseth, G. (2006). *Virkning av grøntområder på menneskers helse og trivsel - en litteraturgjennomgang*. Nr.6-2006. Ås: Bioforsk FOKUS.

Vedlegg

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD

4/23/2020

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Tilrettelegging for nærtur i kommunene - prioriteringer og begrunnelser

Referansenummer

511463

Registrert

02.12.2019 av Ruth Kjørsti Raanaas - ruth.raanaas@nmbu.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet / Fakultet for landskap og samfunn / Institutt for folkehelsevitenskap

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Ruth Kjørsti Raanaas, ruth.raanaas@nmbu.no, tlf: 41236314

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Inga Sakshaug Brenne, inga.sakshaug.brenne@nmbu.no, tlf: 41585469

Prosjektperiode

02.12.2019 - 31.08.2020

Status

08.01.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

08.01.2020 - Vurdert

BAKGRUNN

Prosjektet er tidligere meldt og vurdert av NSD, referansenummer 55107. Ny innmelding gjelder forlengelse av oppbevaring av innsamlete personopplysninger. Denne vurderingen erstatter den forrige vurderingen.

Det er NSD sin vurdering at behandlingen er i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 08.01.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom

<https://meldeskjema.nsd.no/vurdering/5de51355-6ce3-4a63-898f-1e630d5ba03c>

1/3

innmelder og NSD. Behandlingen kan fortsette.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.08.2020. Data med personopplysninger oppbevares internt ved behandlingsansvarlig institusjon for forskning frem til 01.08.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet har innhentet samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at behandlingen av personopplysninger følger prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

Informasjonsskrivet er godt utformet, og i tråd med gammelt lovverk. Vi gjør likevel oppmerksomme på at for å oppfylle forordningens krav til innhold jf. art 13 burde kontaktinformasjon til personvernombud og informasjon om retten til å klage til datatilsynet være med. NSD vurderer likevel at informasjonen som er gitt er tilstrekkelig for å innhente et gyldig samtykke. Innhenting av nytt samtykke fra de registrerte er ikke nødvendig.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfylder kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

4/23/2020

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Karin Lillevold
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
Noregs miljø- og biovitenskapelige universitet
Norwegian University of Life Sciences

Postboks 5003
NO-1432 Ås
Norway